

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií, Katedra západoevropských studií

Petra Pejchová

**Nástroje EU v boji proti terorismu:
problémy sankčních opatření optikou soudů**

Diplomová práce

Praha 2013

Autor práce: **Petra Pejchová**

Vedoucí práce: **Doc. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčík LL.M. Ph.D.**

Rok obhajoby: **2013**

Bibliografický záznam

PEJCHOVÁ, Petra. *Nástroje EU v boji proti terorismu: problémy sankčních opatření optikou soudů*. Praha, 2013. 97 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra západoevropských studií. Vedoucí diplomové práce. Doc. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčík LL.M. Ph.D.

Abstrakt

Práce se zabývá aktuálními problémy protiteroristických sankcí finančního typu uplatňované Evropskou unií v rámci strategie boje proti terorismu. Evropská unie čelí především vytykanému problému efektivity a dodržování lidskoprávních standardů při uplatňování sankčních mechanismů v boji proti terorismu. Současnou podobou pomohly spoluutvářet v posledním desetiletí velmi výrazně soudní orgány EU, proto se analýza jejich nejdůležitější výběrové judikatury v reakci na opatření orgánů EU uvalující finanční sankce proti osobám spojeným s terorismem staly těžištěm této práce. Práce si bere za své tvrzení, že současná koncepce sankčních opatření EU se blíží ke konci existence své současné podoby a v blízké budoucnosti bude třeba sankční opatření v souvislosti s judikaturou soudních orgánů EU radikálně proměnit či opustit. Základní teze reaguje na výzkoumnou otázku: „*Je současná konstrukce protiteroristických finančních sankčních opatření EU konečným stádiem vývoje tohoto instrumentu? Nebo bude třeba sankční opatření v souvislosti s judikaturou Soudního dvora EU radikálně proměnit či dokonce nahradit?*“ Autorka analyzuje výhrady judikované soudy a předkládá varianty dalšího vývoje, které jsou na těchto výhradách postavené včetně jejich zhodnocení.

Abstract

The thesis deals with contemporary problems of anti-terrorist financial sanctions imposed by the EU on the basis of its Anti-terrorist Strategy. The EU nowadays faces harsh criticism over problems with lacking efficiency and violation of human rights standards while exercising sanction instruments. Current shape of this system helped to create distinctively European judicial bodies. Due to this fact, the most important case rulings on the imposed financial sanctions against individuals suspected of terrorism are in focus of the thesis. Author states, that current conception of sanction mechanism within the EU comes to an end and will be soon replaced or abandoned or radically changed in compliance with the courts' statements and practice of the courts. This proposition answers the research question: *Does the current construction of EU sanctions measures represent the very last and flawless form of its development? Or is it the case that the whole system will have to be replaced or radically changed?* The author analysis objection articulated by the EU judiciary and proposes possibilities of further development and assesses these options.

Klíčová slova

Terorismus, sankční opatření, Evropská unie, Soudní dvůr, Organizace spojených národů, reformy

Keywords

Terrorism, sanctions, European Union, Judicial Court, United Nations Organisation, reforms

Rozsah práce: 180 132 znaků, cca 100 normostran.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31. 7. 2013

Petra Pejchová

Obsah

OBSAH	1
1. ÚVOD.....	3
1.1. ZÁKLADNÍ CÍLE A TEZE PRÁCE	5
1.2. STRUKTURA PRÁCE A ČASOVÉ VYMEZENÍ	5
1.3. SANKČNÍ MODEL Y A METODOLOGICKÝ PŘÍSTUP PRÁCE.....	6
1.4. REŠERŠE LITERATURY	7
2. ÚVODNÍ POZNÁMKY A VYMEZENÍ POJMU „SANKCE“	9
2.1. ÚVOD	9
2.2. HOSPODÁŘSKÉ A FINANČNÍ SANKCE	11
2.3. CESTA SVĚTOVÉHO SPOLEČENSTVÍ OD KOMPLEXNÍCH K CHYTRÝM SANKCÍM.....	13
2.4. CHYTRÉ SANKCE A EU	15
3. SANKČNÍ REŽIM OSN	17
3.1. PRÁVNÍ ZÁKLAD PRO LISTING.....	17
4. SANKČNÍ REŽIM POHLEDEM EVROPSKÉ UNIE.....	21
5. PROVEDENÍ SANKCÍ OSN A VLASTNÍ SANKCE EU	27
1) <i>Provedení finančních sankcí OSN – vnější listingové řízení.....</i>	<i>27</i>
2) <i>Vnitřní listingové řízení na základě rezoluce 1373 (2001) Rady bezpečnosti OSN.....</i>	<i>29</i>
3) <i>Vlastní sankce EU</i>	<i>32</i>
4) <i>Sankce jednotlivých členských států.....</i>	<i>33</i>
5.1. PRÁVNÍ ZÁKLAD PROTITERORISTICKÝCH POLITIK EU	33
5.1.1. <i>Právní základ oblasti boje proti financování terorismu</i>	<i>33</i>
5.2. PROCEDURA PŘIJÍMANÍ PRÁVNÍCH NÁSTROJŮ OMEZUJÍCÍCH OPATŘENÍ	37
6. ROZBOR SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ	39
6.1. VNĚJŠÍ LISTINGOVÉ ŘÍZENÍ.....	39
6.1.1. KADI A AL BARAKAAT INTERNATIONAL FOUNDATION.....	40
6.2. VNITŘNÍ LISTINGOVÉ ŘÍZENÍ	56
6.2.1. PMOI I.....	56
6.2.6. SISON	64
7. ALTERNATIVY SOUČASNÉHO SANKČNÍHO SYSTÉMU EU	71
7.1. DOSAVADNÍ VÝSLEDKY SNAHY O ZMĚNU SANKČNÍCH SYSTÉMŮ.....	71
7.2. VNĚJŠÍ LISTINGOVÉ ŘÍZENÍ.....	72
7.2.1. <i>Změny v rámci systému OSN</i>	<i>72</i>
7.2.2. <i>Změny na úrovni EU.....</i>	<i>74</i>
7.2.3. <i>Společné řešení na úrovni OSN a EU.....</i>	<i>76</i>
7.3. VNITŘNÍ LISTINGOVÉ ŘÍZENÍ	77
7.4. ZRUŠENÍ SANKČNÍCH REŽIMŮ.....	80
8. ZÁVĚR	82
8.1. SUMMARY	86
9. POUŽITÉ ZDROJE	88
9.1. MONOGRAFIE	88
9.2. ČLÁNKY V ODBORNÝCH ČASOPISECH.....	88

9.3. DOKUMENTY EU A OSN.....	91
9.4 INTERNETOVÉ ZPRAVODAJSTVÍ.....	94
9.5. PŘEDNÁŠKY	94
9.6. AKADEMICKÉ PRÁCE.....	94
9.7. ZPRÁVY NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ	96
9.8. JINÉ.....	96

1. Úvod

V důsledku událostí 11. září se stal boj proti terorismu jednou z hlavních politických priorit představitelů vlád téměř v celém světě. V důsledku tohoto přesvědčení začalo mezinárodní společenství nejen aktivně zasahovat proti teroristickým skupinám ve „válce proti teroru“, ale zároveň si uvědomovalo i potřebu aktivně preventivně předcházet možnosti opakování podobných teroristických činů. Jedním z opatření, které bylo již v průběhu 20. století identifikováno na úrovni OSN v boji proti terorismu, bylo vytváření sankčních seznamů a cílených sankcí, které zahrnovaly i zmrazení finančních aktiv a jiných prostředků dotčených subjektů, které mohly prostřednictvím finančních toků přímo či nepřímo podporovat teroristické aktivity.

V současné době na světě existuje odhadem kolem 214 sankčních seznamů, z nichž nejvýznamnějšími jsou seznamy omezující určitým subjektům možnost přístupu do mezinárodního systému financí. Sankční list Rady bezpečnosti vytvořený na základě rezoluce Rady bezpečnosti č. 1267 a autonomní sankční list Evropské unie jsou nejpodstatnějšími.¹ Členské státy Evropské unie a sama Unie ctí své závazky, které vyplývají z dodržování Charty organizace spojených národů, avšak nejen to. I přes neexistující závazek přihlásit se k systému mezinárodních sankcí vyplývající z nečlenství EU v OSN chtěla Unie demonstrovat svoji oddanost principům multilateralismu a významnost role OSN ve válce proti teroru přijetím vlastních pravidel sankcionování osob spojených s teroristickými aktivitami a zároveň převzít sankční seznamy schválené na úrovni OSN.²

Soudní orgány Evropských společenství se však musely zároveň s tímto rozhodnutím vypořádat i s novou rolí rozhodce v přezkumném řízení týkající rozhodnutí orgánů EU v otázce vytváření sankčních seznamů a uvalování finančních sankcí. V otázce byla oprávněnost a ospravedlnitelnost zásahů do individuálních základních práv svobod jednotlivců na jedné straně. Na opačném pólu stojí nutnost ochrany evropského obyvatelstva před možností teroristických útoků.

¹ DE GOEDE, Marieke. Blacklisting and the ban: Contesting targeted sanctions in Europe IN *Security Dialogue*. Vol. 42, No. 6. (2011). str. 499.

² KAUNERT, Christian; LÉONARD, Sarah. Between rock and a hard place IN *Cooperatin and Conflict*. Vol. 47, No. 4. (2012). str. 484.

Právě citlivost balancování na hraně porušení lidských a svobod a současné nutnosti ochrany a preventivních opatření a základních zásad vlády práva včetně jisté kontroverze panující kolem sankčních listů přispěla k výběru tématu sankčních opatření jako předmětu této diplomové práce.

V listopadu roku 2001 byla třem švédským občanům bez vysvětlení omezena možnost nakládat se svým bankovním účtem a jejich zaměstnavatelům znemožněna výplata náležité mzdy v důsledku provedení rezoluce Rady bezpečnosti v rámci tálíbánského sankčního režimu, pozornost veřejnosti EU byla poprvé výrazněji upřena k nové podobě boje proti terorismu – cíleným sankcím mířícím na konkrétní cíle inteligentním způsobem.³

Když v roce 2007 vydalo Parlamentní shromáždění Rady Evropy zprávu, ve které prohlásilo praxi sankcionování jednotlivců jako osob pravděpodobně spojených s terorismem za „*nehodnou organizací jako jsou Spojené národy a Evropská unie*“, Dick Marty, zvláštní vyšetřovatel Rady Evropy nazval sankční praxi EU „*civilní smrtí*“ a Rada ministrů EU získala cenu „*Big Brother Awards 2008*“ za údajné porušování principů vlády práva a lidskoprávních smluv, byla si již EU delší dobu vědoma nedostatků sankčních opatření a soudní orgány EU již aktivně vstupovaly do debaty.⁴ Soudní orgány Evropských společenství hrály v celé historii evropské integrace důležitou roli v utváření podoby integrace samotné i v utváření politiky. V případě sankčních opatření je tento vliv enormní, proto se dá oprávněně očekávat, že kritika nedostatků sankčních režimů v rozsudcích rozhodujícím způsobem ovlivní budoucí podobu sankční politiky EU včetně naznačení podmínek zachování systému či případných alternativ.

Tato práce si nedává za cíl kompletně postihnout veškeré problémy sankčních opatření na úrovni OSN či EU, jejím cílem je vnést příspěvek do debaty nad stávající i budoucí možnou podobou sankční praxe EU a její protiteroristické politiky. V práci je použit pojem zmrazení finančních aktiv či jeho obdoba ve smyslu preventivním, který musí být důsledně odlišován od zabavení majetku jako trestněprávního opatření. Dále v tomto kontextu nebudou označovány osoby zapsané na sankční seznam jako „*osoby podezřelé z terorismu*“ (suspected of terrorism), které opět evokuje trestněprávní

³ ANDERSSON, Torbjörn. Targeted Sanctions: How to Enforce Institutionalized Fear and Maintain the Rule of Law IN AMBOS, Kai. *Europäisches Strafrecht Post-Lissabon*. Göttinger Studien zu den Kriminalwissenschaften. Göttingen: Universitätsverlag Göttingen. 2011. str. 65.

⁴ GÖSSNER, Rolf. Big Brother Award 2008: Category Europe/EU [online]. 24. 10. 2008. [cit. 2013-07-23]. Dostupný z WWW: <<https://www.bigbrotherawards.de/2008-en/.eu/>>.

konsekvence, ale za „*osoby spojené s terorismem*“ ve smyslu příslušné legislativy OSN a EU. V práci použité pojmy Evropské společenství (ES) a Evropská unie (EU) implikují označení organizace, nikoli právní základ daného opatření, takový případ je vždy výslovně zmíněn. Podobně se snaží text respektovat vliv Lisabonské smlouvy na přejmenování soudních těles.

1.1. Základní cíle a teze práce

Práce se zabývá aktuálními problémy protiteroristických sankcí finančního typu uplatňované Evropskou unií v rámci strategie boje proti terorismu. Evropská unie čelí především vytýkanému problému efektivity a dodržování lidskoprávních standardů při uplatňování sankčních mechanismů v boji proti terorismu. Současnou podobou pomohly spoluutvářet v posledním desetiletí velmi výrazně soudní orgány EU, proto se analýza jejich nejdůležitější výběrové judikatury v reakci na opatření orgánů EU uvalující finanční sankce proti osobám spojeným s terorismem staly těžištěm této práce. Práce si bere za své tvrzení, že současná koncepce sankčních opatření EU se blíží ke konci existence své současné podoby a v blízké budoucnosti bude třeba sankční opatření v souvislosti s judikaturou soudních orgánů EU radikálně proměnit či opustit. Základní teze reaguje na výzkumnou otázku: „*Je současná konstrukce protiteroristických finančních sankčních opatření EU konečným stádiem vývoje tohoto instrumentu? Nebo bude třeba sankční opatření v souvislosti s judikaturou Soudního dvora EU radikálně proměnit či dokonce nahradit?*“ Autorka analyzuje výhrady judikované soudy a předkládá varianty dalšího vývoje, které jsou na těchto výhradách postavené včetně jejich zhodnocení. Analyzované rozsudky byly vybrány s ohledem na jejich význam pro změny podoby sankčního řízení a možnost přezkumu rozhodnutí orgánů OSN (Kadi), podobu současného vnitřního listingového řízení a vztahu národních orgánů a orgánů EU ve vymezení vzájemných kompetencí (PMOI) a současný problém nároku na odškodnění za porušení mimosmluvní odpovědnosti ze strany EU, a které porušení práva EU se dá pokládat za tak závažné, aby takovou odpovědnost založilo (Sison).

1.2. Struktura práce a časové vymezení

Práce je rozdělena na první teoretickou část, druhou empirickou část reflektující relevantní rozsudky Soudního dvora EU a třetí část nastiňující možná alternativní řešení

systemu sankcionování v rámci EU. Po úvodním vymezení tématu, teoretickém rozboru sankce jako právního a hospodářského nástroje a metodologickém úvodu následuje kapitola věnovaná protiteroristickým opatřením v rovině OSN a především EU. V další části je představen institut sankčních seznamů, jeho vytváření, právní základ, vývoj a otázky s tím spojené. Následuje hlavní část práce, věnující se rozboru slabých míst současného systému a hlavním problémům, které soudní orgány EU na základě vydaných rozsudků a identifikovaly výhrady. V závěrečné části se pozornost práce zaměří na možné alternativy současného systému a zároveň navrhne a kriticky zhodnotí jednotlivé varianty.

První, teoretická část práce spadá do období konce 90. let a začátku tisíciletí, kdy přijala Rada bezpečnosti OSN první individualizovaná opatření v boji proti terorismu v podobě chytrých sankcí naměřených proti osobám posjeným s teroristickou činností. Zároveň tato opatření uložila státům OSN mimo jiného, aby zmrazily hospodářské a finanční zdroje osob spojených s terorismem na základě stanovených kritérií. Rada bezpečnosti ponechala na bedrech jednotlivých států nelehký úkol – vytvořit konkrétní pravidla pro aplikaci finančních sankcí. Evropská unie zareagovala na výzvu Rady bezpečnosti v prosinci 2001, kdy ve společném postoji 2001/931/SBZP stanovila podmínky pro vytváření tzv. evropského sankčního seznamu. Poprvé však byla závazná pravidla uvalení finančních sankcí na evropské úrovni představena v roce 2004. Stěžejní empirická část práce proto spadá mezi léta 2005 – 2013, kdy se Soudní dvůr Evropské unie poprvé systematicky začal věnovat souladu uvalených sankcí s evropským právem. Práce je ohraničena rokem 2013, kdy bylo vydáno poslední stanovisko generálního advokáta k případu Kadi.

1.3. Sankční modely a metodologický přístup práce

Teorie rozlišuje klasický sankční model racionálně jednajících státních aktérů a model zájmově-pluralistický. Prvý model spočívá v záměru vyvolat v cílové zemi co největší hospodářské a politické konečné náklady a změnit kalkulaci nákladů a užitků jednotlivých aktérů. Druhý model míří na přímé důsledky a náklady pro specifické skupiny a osoby. V tomto pojetí se na rozdíl od klasického modelu předjímá, že různé sankce působí na různé cílové skupiny s rozdílným účinkem. Tato práce pracuje s modelem zájmově-pluralistickým spolu s metodou dedukce a kvalitativní analýzy primárních pramenů (rozsudků soudů) a sekundární literatury z právního hlediska.

Důraz je kladen na procesualistickou stránku věci, rozbor závěrů soudních orgánů EU, jejich komparaci a formulaci řešení výhrad, které soudy vyslovily a předložení možných alternativ.

1.4. Rešerše literatury

Tématu sankčních opatření EU a vytváření sankčních seznamů se v poslední době dostává větší pozornosti. Pro vytyčenou výzkumnou otázku je relevantní především literatura, která postihuje nejen samotný proces sestavování sankčních seznamů, ale především alternativy současného postupu. V českém prostředí se otázce finančních sankcí z právního pohledu věnuje konstantně několik let Pavel Svoboda z Právnické fakulty Univerzity Karlovy a menší míře Veronika Bílková z Ústavu mezinárodních vztahů, která zpracovala přínosné *policy papers* v reakci na rozsudky v případech Kadi a PMOI. Z optiky politických věd je nejvýznamější příspěvek Oldřicha Bureše, který se komplexně věnuje nedostatkům sankčních režimů EU z hlediska efektivit a analýzy institucionálních nedostatků. Z jeho děl v poslední době vyniká *EU counterterrorism policy: a paper tiger?* z roku 2011. Díla prvních dvou zmíněných autorů se věnují jen ve velmi omezené míře alternativním návrhům současného systému a potýkají se spíše s otázkou změn odpovídajících změn procesních práv.

První část práce, která je věnovaná teoretickému vymezení pojmu sankcí a právnímu zakotvení sankcí na úrovni EU a OSN bylo především čerpáno z práce Radky Drulákové, která představuje vlastní klasifikační systém sankcí odpovídající reáliím začátku 3. tisíciletí. Teoretický rámec k sankčním mechanismům poskytla také stať německé Nadace pro vědu a politiku (SWP). Mezi nimi vynikala stať Petera Rudolfa *Sanktionen in der internationalen Politik* z roku 2006. Dalším užitečným zdrojem byl dokument Evropské komise věnovaný sankcím a restriktivním opatřením. Ke konceptu tzv. chytrých sankcí bylo využito práce Joy Gordon, která se jako jedna z prvních autorů soustředila na odklon konceptu komplexních sankcí ve prospěch sankcí inividuálnějších.

Druhá část práce, analýza rozsudků soudních orgánů EU, čerpala z jednotlivých rozsudků a primárního práva EU doplněného o aktuální reakce na jednotlivá rozhodnutí. V rámci hlavního akademického proudu, který se věnuje problematice protiteroristických sankcí a jejich alternativ byly identifikovány tři hlavní geografické oblasti: německá, skandinávská a oblast Beneluxu. Německou oblast reprezentuje Julia Bartmann a především Christina Eckes, které se zaměřují na institucionální problémy sankčních opatření, resp. právní základ a alternativy sankčních režimů. Skandinávská oblast je zastoupena Joakimem Kreuzem, Torbjörnem Andersonnem a Michealem Eriksonnem. Z Belgie pocházející Marieke De Goede se dlouhodobě věnuje konkrétním případům porušování evropských standardů právní ochrany, ke kterým došlo v průběhu jednotlivých řízení. Sara Poli a Maria Tzanou ve své analýze reakcí na rozsudky Kadi neshledaly žádný vzor v reakci na rozsudky v souvislosti s původem autorů či právní prostředí. Vyšší výskyt zájmu o sankční režimy v určitých oblastech tak lze přisoudit mocenskému postavení a důrazu na ochranu základních práv (Německo, Benelux) a brzký nástup této problematiky do hledáčku autorů v souvislosti s brzkým přímým dotčením sankčními režimy (Švédsko v roce 2002).

Třetí část práce se již plně věnuje analýze možných alternativ a jiných opatření zlepšující současné nedostatky sankčních režimů, jak byly judikovány soudními orgány EU. Pro práci stěžejní, v roce 2009 vydaná kniha Christiny Eckes *EU Counter-Terrorist Policies and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions*, popisuje ve zvláště tomuto tématu věnované kapitole možné varianty odstranění procedurálních i hmotněprávních nedostatků vytváření sankčních seznamů. Tato úvaha se u autorky line ve dvou rovinách, které musí být rozlišovány v kontextu přijímání sankčních opatření na úrovni EU. První kategorie je založena na seznamech teroristů sestavených OSN a posléze přejímaných EU, druhou kategorií tvoří autonomní seznamy sestavované EU. Mezi oběma kategoriemi existují paralely, avšak právě z důvodu odlišného původu je třeba jejich změny také adresovat jednotlivě. Kniha Christiny Eckes však byla vydaná ještě před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost, proto neodráží podstatné kompetenční změny v provádění individuálních sankcí, zároveň také nereflektuje další vývoj soudních rozhodnutí k tomuto tématu vydaných v letech 2009-2012. Kniha německé autorky Julie Bartmann *Terrorlisten* z roku 2011 již zachycuje provedené změny v důsledku přijetí Lisabonské smlouvy. Její kniha taktéž nabízí možné varianty řešení současných nedostatků vytváření sankčních seznamů a ukládání

individualizovaných sankcí. Autorka rozlišuje možné typy odstranění slabých míst sankčního režimu v a) zlepšení samotného řízení, tedy procesního postupu, za b) zlepšení právní ochrany, c) zlepšení možností náhrady škody/odškodnění takto postížených osob za porušení jejich individuálních práv. Současně aktivně v procesu změn vystupuje sama Evropská unie, když v roce 2007 vydala Evropská komise vlastní doporučení k odstranění nedostatků současného systému a o vypracování podobné zprávy požádal i Evropský parlament.

Z nevládních organizací se Berlínské Centrum pro ústavní a lidská práva se věnuje dlouhodobě sledování kauz a právním radám lidem, kteří se ocitli na sankčních seznamech. Díky tomu autoři bezprostředně poskytují jinde nepřístupné informace o průběhu soudních řízení. Již tradičně patří spíše ke kritickému proudu The Watson Institute for International Studies, který pravidelně aktualizuje svou zprávu o sankčních režimech v závislosti na aktuálním vývoji a změnách v rámci OSN i EU.

2. Úvodní poznámky a vymezení pojmu „sankce“

2.1. Úvod

„Sankční opatření patří do širší skupiny tzv. donucovacích prostředků, jejichž obecné použití regulují mezinárodněprávní obyčeje.“⁵ Donucovací prostředky jsou pak mezinárodním právem vymezeny podle Malenovského jako „cílený nátlak na subjekty práva“.⁶

Sankce či omezující opatření v mezinárodním slova smyslu slouží k ovlivnění jednání a chování rozličných entit jinou entitou (státem či jejich společenstvím), jako penalizaci za porušení mezinárodně-právních norem.

Pojem sankcí není v politických vědách (na rozdíl od věd právních) vykládán jednotně.⁷ Termín sankční opatření (sankce) je používán jako zastřešovací pojem pro skupinu donucovacích opatření, která nezahrnují použití síly a nejsou vyvíjena pouze

5 DRULÁKOVÁ, Radka; TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana; ZEMANOVÁ, Štěpánka. Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí. Mezinárodní vztahy. Vol. 44, No. 1 (2009). [cit. 2013-06-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/315>> str. 67.

⁶ MALENOVSKÝ, Jiří: *Mezinárodní právo veřejné*, Obecná část. Masarykova univerzita. Brno: Doplněk, 2002. str. 187.

⁷ DRULÁKOVÁ, Radka a kol. *Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí*. str. 67.

jediným státem (unilaterální přístup), ale jsou prováděna částí mezinárodního společenství (multilaterální přístup).⁸ V této práci bude pojmu sankce přisuzován význam opatření bez použití síly. Dále jsou synonymně užívána označení sankce i omezující opatření, vzhledem k jejich užívací praxi v rámci Evropské unie.⁹ Nicméně teorie odlišuje tyto dva pojmy v rovině jejich hospodářských dopadů, tj. že omezující opatření na rozdíl od sankcí nemají na cílovou skupinu hospodářský dopad.¹⁰

Z hlediska klasifikace sankcí rozlišuje Druláková následující sankční typy:

- Zbrojní embarga: „...jejichž smyslem je zabránit eskalaci konfliktu odříznutím agresora od dodávek zbraní a dalšího materiálu, sloužícího k vojenským účelům.“¹¹
- Ekonomické sankce, směřující do hospodářské sféry a zamezující zejména využívání hospodářství k válečným účelům. K hlavním typům ekonomických sankcí patří zejména částečná a úplná embarga, bojkoty strategických komodit, zmrazení finančních prostředků – aktiv na účtech v zahraničí, poskytovaných úvěrů, investic a podobně.
- Ostatní typy sankcí - diplomatická omezení, přerušení diplomatických styků, zákazy cestování, letové zákazy, omezení kulturních nebo hospodářských styků a další.¹²

Z hlediska počtu zúčastněných aktérů:

- Unilaterální (jednostranné)
- Multilaterální (vícestranné)¹³

Mezinárodní sankce vylučují ve svém důsledku normální mezistátní interakce v určitém oboru s účelem změnit u konkrétních aktérů jejich chování. Sankce

⁸ Ibidem.

⁹ EUROPEAN COMMISSION. *Sanctions or restrictive measures. European External Action Service* [online]. 2008. [cit. 2013-06-16]. Dostupný z WWW: <http://eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/docs/index_en.pdf>.

¹⁰ SVOBODA, Pavel. Vnější vztahy EU: hospodářské sankce [přednáška]. Právnická fakulta UK. Praha, 9. 12. 2011.

¹¹ DRULÁKOVÁ, Radka a kol. *Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí*. str. 68.

¹² Ibidem.

¹³ Ibidem.

mezinárodního práva mohou být uvaleny nejen na vlády třetích zemí, ale také, což je z hlediska této práce podstatné, na nestátní aktéry, tedy např. na teroristické či jiné zájmové organizace. Subjekty podléhající sankcím v mezinárodním prostoru i sankce ukládající mohou být různého druhu. Může jimi být jeden nebo víc třetích států, dále fyzické a právnické osoby jako jednotlivci či skupiny. Opominuty nesmí být ani státní či nestátní organizace či podniky.¹⁴ Cílem sankce je ovlivnit určité konání. Toto může spočívat ve zdržení se určitého chování, aktivnímu konání nebo kombinace obojího.¹⁵ „Sankce jsou nástroje diplomatické nebo hospodářské povahy, jejichž účelem je dosažení změny v činnostech nebo politikách porušujících mezinárodní právo či lidská práva nebo politikách nerespektujících právní stát či demokratické zásady.“¹⁶ Evropská unie v Pokynech k provádění a vyhodnocování omezujících opatření (sankcí) v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky¹⁷ předkládá vlastní pojetí sankcí (omezujících opatření): „Obecně jsou omezující opatření ukládána EU za účelem dosažení změny v politice nebo činnosti cílové země, části země, vlády, subjektů nebo jednotlivců, v souladu s cíli uvedenými ve společném postoji. V souladu s tím EU v závislosti na kladném vývoji ohledně svých cílů odvolá/přizpůsobí omezující opatření. Pokud je to možné a v souladu s celkovou strategií Evropské unie vůči dané třetí zemi, mohou právní nástroje, které ukládají omezující opatření, odkazovat na podněty k podpoře požadované změny v politice nebo činnosti. Bude důležité zajistit, aby takové podněty nezpůsobovaly neslučitelnost.“¹⁸

2.2. Hospodářské a finanční sankce

Hospodářské sankce jsou velmi široká skupina opatření, postihující ekonomiku jako celek, obchodní styky a obchodní transakce. Opatření finanční povahy postihují finanční toky mezi jednotlivci, společnostmi a státem. Jsou nejčastěji ukládána společně s obchodními sankcemi, díky své lepší kontrolovatelnosti a vynutitelnosti a účinnosti.¹⁹

¹⁴ SCHUBERT, Anja. *Rechtliche Grundlagen für die Verhängung zielgerichteter Sanktionen* [online]. Deutscher Bundestag. 1. 6. 2011. [cit. 2013-06-16]. Dostupný z WWW: <http://www.bundestag.de/dokumente/analysen/2011/smart_sanctions.pdf>. str. 4.

¹⁵ Omisivní nebo komisivní chování.

¹⁶ EUROPEAN COMMISSION. *Sanctions or restrictive measures. European External Action Service*. str. 1.

¹⁷ RADA EVROPSKÉ UNIE. *Pokyny k provádění a vyhodnocování omezujících opatření (sankcí) v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU* [online]. Brusel, 2. 12. 2005. [cit. 2013-06-06]. Dostupný z WWW: <<http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/05/st15/st15114.cs05.pdf>>.

¹⁸ Ibidem, str. 4.

¹⁹ DRULÁKOVÁ, Radka a kol. *Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí*. str. 69.

Unijní hospodářské sankce jsou také definovány jako jednostranné hospodářské donucovací nástroje Evropské unie v oblasti vnějších vztahů.²⁰ Rozlišujeme tři typy hospodářských sankcí: exportní, importní a finanční. První typ spočívá v přerušení hospodářských styků, druhý typ má zamezit přílivu kapitálu. Finanční sankce znemožňují přístup k finančním zdrojům (viz dále).²¹

Hlavním problémem snahy hospodářské sankce jednoznačně zařadit do právního rámce, je jejich balancování na dvou koncích spektra: na jedné straně se pohybují v rovině politické jako nástroj Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU, na druhé straně zasahují i do společné obchodní politiky, kde náleží EU na základě primárního práva výlučné kompetence.²²

Vzhledem k silnému hospodářskému postavení Evropské unie na světových trzích může být uplatnění hospodářských a finančních sankcí také účinným politickým nástrojem. „Tyto sankce mohou například zahrnovat zákaz vývozu nebo dovozu (obchodní sankce, které se mohou vztahovat na konkrétní produkty, např. na ropu, dřevo nebo diamanty), zákaz poskytování určitých služeb (zprostředkovatelských a finančních služeb, technické pomoci), zákaz letů, zákaz investic, plateb a pohybu kapitálu nebo odnětí celních preferencí.“²³ Předmětem této práce jsou především sankce finanční povahy, které patří k nejvíce využívaným sankčním typům na poli mezinárodním i unijním.²⁴

²⁰ SVOBODA, Pavel. Vnější vztahy EU: hospodářské sankce [přednáška]. Právnická fakulta UK. Praha, 9.12.2011.

²¹ RUDOLF, Peter. *Sanctions in International Relations: On the Current State of Research* [online]. SWP Research Paper. Berlin, June 2007. [cit. 2013-06-01]. Dostupný z WWW: <http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2007_RP06_rdf_ks.pdf> str. 7.

²² SVOBODA, Pavel. Vnější vztahy EU: hospodářské sankce [přednáška]. Právnická fakulta UK. Praha, 9.12.2011.

²³ EUROPEAN COMMISSION. Sanctions or restrictive measures. European External Action Service. str.4.

²⁴ Blíže: CORTRIGHT, David; LOPEZ, George A. eds. *Smart Sanctions. Targeting Economic Statecraft*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2002. str. 1.

2.3. Cesta světového společenství od komplexních k chytrým sankcím

Sankce jako diplomatický nástroj byly známy již ze starého Řecka např. ve formě obchodního embarga mezi městy.²⁵ Termín „sankce“ byl poprvé použit v právním kontextu v 17. století, avšak teprve po první světové válce vyzvali francouzští státníci Léon Bourgeois a Paul Henri d'Estournelles de Constant k vytvoření „společnosti národů“ která by mohla izolovat „vzdorovité národy“ prostřednictvím uplatnění sankcí. V jejich pojetí však sankce byla diplomatickým nástrojem k vynucení dodržování pravidel. Americký prezident a podporovatel vzniku „Společnosti národů“ Woodrow Wilson byl stoupencem „absolutního bojkotu“, ve kterém by všichni obyvatelé země agresora byli zbaveni možnosti obchodovat či komunikovat s členy společnosti. Wilson byl silným zastáncem nenásilného řešení sporu formou diplomatických jednání, a v druhém kroku uvalení ekonomických sankcí. Wilsonova teorie však byla zhcena hned při svém prvním ostrém testu, tj. při pokusu o uvalení sankcí usilujících o stažení vojsk Mussoliniho Itálie z území Abyssinie v roce 1935-36. Spojené království a Francie odmítly uvalení těchto opatření.²⁶ Byly to však právě obchodní sankce uvalené USA, které přispěly ke vstupu císařského Japonska do Druhé světové války.

Právní základ pro uložení „moderních“ sankcí byl definován ještě za průběhu Druhé světové války v červnu 1945 v kapitole VII Charty Spojených národů, tedy ve svém zakládajícím statutu.²⁷ Ten zároveň svěřoval rozhodovací pravomoci v otázkách uvalení sankcí Radě bezpečnosti. Ta však schválila závazné sankce do vypuknutí studené války pouze dvakrát – poprvé proti minoritnímu bělošskému obyvatelstvu v Rhodesii a podruhé proti Jižní Africe.²⁸ Poté byla Rada bezpečnosti ve své činnosti paralyzována a nadále se omezující opatření ukládala většinou jednotlivými unilaterálně, aby mohla být vůbec efektivní.²⁹ S tím byla spojena i jejich povaha, která

²⁵ V roce 442 př. n. l. uvalily Athény obchodní embargo na své sousedy z Megary.

²⁶ FRIEDMAN, Uri. *Smart sanctions: a short history* [online] IN *Foreign Policy*, 5/6 2012. [cit. 2013-05-30]. Dostupný z WWW: <http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/04/23/smart_sanctions> str. 2.

²⁷ EUROPEAN COMMISSION. *Sanctions or restrictive measures. European External Action Service.* str.2.

²⁸ FRIEDMAN, Uri. *Smart sanctions: a short history.* str. 2.

²⁹ Příkladem je postup Spojených států ve věci obchodu s Kubou.

nikterak nezohledňovala partikulární společenské zájmy uvnitř sankcionovaného subjektu ani jiné (často devastující) humanitární dopady. Jinak tomu však ani být nemohlo. Jak uvádí Gordon, sankce se mýjely účinkem, protože nikdy komplexní nebyly. Pokud během studené války Spojené státy americké uvalily sankční opatření na nějakou zemi. Ta mohla bez okolku a rizika začít obchodovat se zeměmi bývalého Východního bloku a naopak.³⁰

Jedním z hlavních kroků, který předznamenal možnou změnu v oblasti sankční politiky, bylo uvalení sankcí proti aparthaeidnímu režimu v Jižní Africe, doprovázenému masivním odlivem investic ze země organizovaným soukromými skupinami. Výsledkem byla ztráta 20 bilionů USD provedená nenásilným, leč efektivním způsobem pomocí vytvoření tlaku na místní vládu.³¹ Rada bezpečnosti, znepokojena zprávami o povaze iráckého útoku na Kuvajt, uložila v roce 1990 do té doby nejobjemnější a nejdůraznější obchodní sankce s úmyslem předejít užití zbraní hromadného ničení v oblasti.³² Avšak již od roku 1991 nevládní organizace upozorňovaly na negativní humanitární dopady sankcí, mající za následek epidemie nemoci, zhoršení systému péče o zdraví, závažné nedostatky zdrojů elektřiny a kolaps soukromé a veřejné přepravy.³³

Humanitární dopady sankcí byly natolik závažné, že přinutily Radu bezpečnosti zrevidovat svůj postup sankční praxe. Přispěly k nastolení nových trendů v oblasti sankčních režimů směrem k větší „individualizaci“ sankcí, zmírnění a prevenci škod a upuštění od protitřetím státům namířeným obchodním embargům.³⁴ Důkazem toho bylo i upuštění od uvalování všeobecných finančních sankcí s výjimkou dvou případů – sankce cílící na Haiti a tamní vládnoucí juntou v letech 1993-1994 a Jugoslávii mezi 1992-1995.³⁵

³⁰ GORDON, Joy. Smart sanctions revisited [online] IN *Ethics & International Affairs*, Vol. 25, No. 3 (2011), [cit. 2013-05-30]. Dostupný z WWW:

<<http://www.invisiblewar.net/wpcontent/uploads/2010/08/Smart-Sanctions-Revisited2.pdf>> str. 315.

³¹ FRIEDMAN, Uri. Smart sanctions: a short history [online]. str. 2.

³² Ibidem.

³³ GORDON, Joy. *Smart sanctions revisited*. str. 316.

³⁴ BARTMANN, Julia. *Terrorlisten*. Stuttgart: Boorberg, 2011. str. 24.

³⁵ GORDON, Joy. *Smart sanctions revisited*. str. 318.

Komplexní sankce a jejich vytýkané vedlejší dopady byly nahrazeny cílenými, inteligentními sankcemi, určenými pro postihnutí pouze jednotlivých subjektů, nikoli celého společenství. Zrodil se koncept chytrých sankcí.

2.4. Chytré sankce a EU

Oblast chytrých sankcí je z právního hlediska značně komplikovaná. Chytré sankce obsahují prvky mezinárodního práva (veřejného i trestního), autonomního práva Evropské unie a národního ústavního práva. Mnoho otázek, které se v souvislosti s cílenými sankcemi vyskytují, řeší také trestní právo, správní právo a v neposlední řadě i procesní právo.³⁶ Zároveň finanční sankční režim propojuje v evropském právu zahraniční a vnitřní politiku a soudnictví v rámci bývalých druhého a třetího pilíře s nařízenými a rozhodnutími vydanými za účelem implementovat sankční opatření přijatá v rámci bývalého komunitárního prvního pilíře.³⁷ Podle judikatury soudních orgánů EU jsou ukládané sankce předběžná opatření administrativní povahy, neimplikující podezření trestně-právní povahy a jako takové se musí odlišovat od sankcí ukládaných trestním právem včetně zvláštností odpovídajících jejich principu.³⁸

17. 6. 2004 byl Radou EU schválen dokument „*Basic principles on the Use of Restrictive Measures*“, který je programovým (nikoli právním) základem systému sankcí EU. Ve středu pozornosti tohoto dokumentu stojí použití cílených, personalizovaných, tzv. chytrých sankcí – „*smart sanctions*“. EU poprvé výslovně přistoupila k odlišenému typu sankcí, než byl do té doby využíván. Mezi chytrými sankcemi se rozumí především (nikoli však výlučně) finanční a cestovní sankce, které byly na mezinárodní úrovni rozvíjeny od poloviny devadesátých let společnou činností politiků a vědců v rámci tzv. Interlakenských-, Bonnsko-Berlínských- a Stockholmských procesů (viz dále).³⁹ Brzy se však začaly množit v politických kruzích otázky, jak sankce co nejefektivněji zužitkovat, využít dosavadních empirických poznatků o jejich fungování a rizicích. Ve vědeckých kruzích naopak již delší dobu panuje debata o neúspěšnosti sankcí a otázka, za jakých podmínek se může který druh

³⁶ ANDERSSON, Torbjörn. Targeted Sanctions: How to Enforce Institutionalized Fear and Maintain the Rule of Law. str.65.

³⁷ KAUNERT, Christian; LÉONARD, Sarah. *Between rock and a hard place*. str. 477.

³⁸ Ibidem. str. 478.

sankcí využít ve vztahu k tomu, jaký stát je hodlá využít, a za jakým zahraničněpolitickým účelem.⁴⁰

Evropská unie v „*Pokynech k provádění a vyhodnocování omezujících opatření (sankcí) v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU*“, kam oblast podle unijního práva náleží, stanoví, že: „*Přijatá opatření by měla směřovat vůči těm, kdo jsou odpovědní za politiky nebo činnosti, které daly podnět rozhodnutí EU uložit omezující opatření. Taková cílená opatření jsou účinnější než obecná opatření a minimalizují nepříznivé následky pro ty, kdo nenesou za takové politiky nebo činnosti odpovědnost.*“⁴¹

Evropská unie klade v oblasti společné zahraniční politiky důraz na společné iniciativy a vícestranný přístup (multilateralismus). Co se týče sankcí, je tento přístup podobný.⁴² Jako nástroj SZBP slouží Unii cílené, chytré sankce, jejichž cílem je lépe reagovat na nové typy konfliktů, které se odehrávají spíše na vnitrostátní, než na mezinárodní úrovni, a které postihují i nestátní subjekty, a co nejméně i civilní obyvatelstvo. To se projevuje například nejvýrazněji u sankcí ve formě embarg a u bojkotu. Tyto typy mají být především zacíleny na omezení potřeb nejbohatších a politických elit. Proto cílené sankce zasahují např. luxusní zboží a další luxusní komodity, jejichž nedostatek nepostihne řadové občany dané země. V neposlední řadě je třeba zmínit jejich administrativní nenáročnost a hospodárnost. Jak dodává Druláková: „*Finanční opatření na rozdíl od obchodních sankcí nebývají z etických důvodů kritizována, neboť zmrazení aktiv, zákaz investování nebo odepření úvěrů a půjček reprezentují cílené sankce.*“⁴³

EU má možnost uložit několik druhů omezujících opatření. Příkladem jsou to tato opatření:

- diplomatické sankce (vyhoštění diplomatů, přerušování diplomatických styků, pozastavení oficiálních návštěv);
- pozastavení spolupráce s třetí zemí;

³⁹ RUDOLF, Peter. *Sanktionen in der internationalen Politik*. SWP-Studie. Berlín: 10/2006. str. 6.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ RADA EVROPSKÉ UNIE. [online]. Pokyny k provádění a vyhodnocování omezujících opatření (sankcí) v rámci

společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. str.6.

⁴² KREUTZ, Joakim. *Hard Measures by a Soft Power? Sanctions Policy of the European Union* [online]. Paper 45. Bonn: Bonn International Center for Conversion, 2010. [cit. 2013-06-07]. Dostupný z WWW: <http://www.pcr.uu.se/digitalAssets/18/18339_paper45.pdf>str.5.

- bojkot sportovních a kulturních akcí;
- obchodní sankce (všeobecné nebo zvláštní obchodní sankce, zbrojní embarga);
- finanční sankce (zmrazení finančních prostředků nebo hospodářských zdrojů, zákaz finančních transakcí, omezení vývozních úvěrů nebo investic);
- zákaz letů;
- omezení vstupu.⁴⁴

Omezující opatření EU mohou být uvalena na vlády třetích zemí, ale i na jiné subjekty či jednotlivce. Vlastní sankce EU (tj. sankce nezávislé na rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN) nelze uvalit na jednotlivce nebo subjekty bez zahraničněpolitické dimenze.⁴⁵ K nejčastěji využívaným sankcím patří na půdě EU omezující opatření ve formě zbrojních embarg, hospodářských a finančních omezení a omezení vstupu.⁴⁶

Pracovní skupina Rady pro vnější vztahy schválila na svém zasedání 1. 12. 2005 „*Pokyny k provádění a vyhodnocování omezujících opatření (sankcí) v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU*“, které poskytují zásad sankcionování a vzorové znění jednotlivých právních nástrojů. Z hlediska této práce je relevantní bližší prozkoumání pouze jednoho druhu opatření, a to finančních sankcí. Ostatním druhům sankčních opatření nebude dále věnována pozornost.

3. Sankční režim OSN

3.1. Právní základ pro listing

Články 39 a 41 kapitoly VII Charty OSN umožňují Radě bezpečnosti uvalit na členy OSN závazné a vynutitelné hospodářské sankce při ohrožení nebo porušení míru nebo na základě již nastalého útočného činu za účelem obnovení míru a bezpečnosti.⁴⁷

⁴³ DRULÁKOVÁ, Radka. Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí. str. str.72.

⁴⁴ RADA EVROPSKÉ UNIE. [online]. Pokyny k provádění a vyhodnocování omezujících opatření (sankcí) v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. str. 2.

⁴⁵ EUROPEAN COMMISSION. Sanctions or restrictive measures. European External Action Service. str. 3.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. OSN: *Dokumenty OSN: Charta Organizace Spojených národů* [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>> str. 18.

Článek 41 uvádí příkladný výčet opatření nezahrnujících užití ozbrojené síly, kterých může být použito: úplné nebo částečné přerušení hospodářských styků, spojů železničních, námořních, leteckých, poštovních, telegrafních, rádiových a jiných, jakož i přerušení styků diplomatických. Výkon opatření může být proveden, primo Radou bezpečnosti nebo prostřednictvím jejich členů. OSN však nikdy nemůže prosazovat výkon opatření za použití síly.

Článek 29 Charty Spojených národů zmocňuje Radu bezpečnosti k možnosti: „...zřídit pomocné orgány, které považuje za nutné k výkonu svých funkcí.“⁴⁸ Na tomto základě byly zřízeny zvláštní sankční výbory, složený z členů Rady bezpečnosti, které určují vhodná opatření podle článku 41. Výbory vypracovávají seznamy osob a institucí, na které se navrhovaná opatření mají vztahovat (tzv. listing). Tyto seznamy se pravidelně podrobují přezkumu a aktualizaci a výbory dohlíží nad prováděním sankcí. Výbory jsou na sobě nezávislé a vedou samostatná řízení o zařazení na seznam sankcionovaných podle vnitřních předpisů.⁴⁹ V současné době (červen 2013) existují na úrovni OSN tři systémy sankčních režimů.

- 1) První slouží k identifikaci jedinců a institucí se vztahem k určité konkrétní zemi. V současnosti se v tomto režimu nachází 11 zemí:
 - Somálsko a Eritrea
 - Irák
 - Libérie
 - Demokratická republika Kongo
 - Pobřeží slonoviny
 - Súdán
 - Libanon
 - Severní Korea
 - Irán
 - Lybie
 - Guinea – Bissau⁵⁰
- 2) Druhý režim postihuje jedince a entity související s vládnoucím režimem Talibán v Afghánistánu (rezoluce 1267 (1999)) jako součást protiteroristických opatření. Hovoříme tak o tzv. talibanském sankčním

⁴⁸ Ibidem. str. 15.

⁴⁹ SCHUBERT, Anja. *Rechtliche Grundlagen für die Verhängung zielgerichteter Sanktionen*. str. 4.

režimu, který nebyl omezen časem. V rezoluci pocházející z roku 1999 bylo poprvé užito možnosti nasazení speciálních finančních sankcí v boji proti terorismu. Přesto se tyto sankce vztahovaly pouze na Afghánistán jako státní entitu, nikoli jako individuálního adresáta, především z důvodu zamítnutí spolupráce a extradice Usámy bin Ládina do Spojených států.⁵¹ Úkolem participujících států bylo zmrazit veškerá aktiva a zajistit jejich odstřižení od afghánských národních příslušníků nebo osob v rámci skupiny Talibán. Výjimky mohly (a nadále mohou) být povoleny komisí na základě přezkoumání na bázi humanitárních důvodů.⁵² Talibanskému sankčnímu režimu odpovídá zvláště ustavená Talibanská sankční komise.

V období po 11. září byly sankce zpřísnovány a rozšiřovány i na jednotlivce a osoby související s Usámou bin Ládinem a sítěmi Al-Kaida a Talibán. V rámci režimu (rezoluce 1333 (2000)), posléze doplněného rezolucí 1390 (2002)⁵³) jsou vypracovávány a pravidelně aktualizovány seznamy osob spojených s financováním z terorismu (teroristické seznamy) prostřednictvím sankčního výboru OSN ustaveného na základě čl. 29 Charty OSN. Návrh na zapsání osoby či jiné entity na sankční seznam může podat jen členský stát OSN sankční komisi OSN, která se skládá ze členů Rady bezpečnosti. Každý návrh by měl být založen na vyčerpávajícím odůvodnění, proč daný stát navrhuje zařazení na seznam a na naplnění individuálních kritérií, jmenovaných v jednotlivých rezolucích.⁵⁴ Návrh musí být doprovázen odpovídajícím důkazním materiálem. Dále musí stát označit jednotlivé části spisu, které mohou být zpřístupněny veřejnosti či ostatním státům na žádost. Zároveň by stát měl dodat veškeré potřebné informace, umožňující identifikaci subjektu.⁵⁵ Proběhnuvší nebo probíhající

⁵⁰ UNITED NATIONS. *Security Council Sanctions Committees: An Overview* [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.un.org/sc/committees/>>.

⁵¹ ANDERSSON, Torbjörn. *Targeted Sanctions: How to Enforce Institutionalized Fear and Maintain the Rule of Law*. str.66.

⁵² Ibidem.

⁵³ Rezoluce 1390 (2002) zrušila dříve vyžadovaný prvek spojitosti cíle (subjektu) a určitého území či teritoria, tedy geograficky orientované cílení.

⁵⁴ Tento požadavek zavedl článek 5 rezoluce 1735 (2006) jako odezvu na zavedení změn v procesu „blacklistingu“ OSN.

⁵⁵ UNITED NATIONS ORGANISATION, UN: *Guidelines of the Committee for the Conduct of its Work* [online]. [cit. 2013-06-01]. Dostupný z WWW: <http://www.un.org/sc/committees/1267/pdf/1267_guidelines.pdf>. Bod 6(g), str. 4.

trestního řízení v určitém členském státě však není podmínkou zahájení řízení, protože listingové řízení má samo osobě preventivní funkci.⁵⁶ Komise rozhoduje na základě konsensu písemnou procedurou v průběhu pěti pracovních dní. Pokud ho nemůže být dosaženo, a to ani za pomoci následných konzultací, předá návrh k rozhodnutí Radě bezpečnosti.⁵⁷ Pokud je navržený subjekt skutečně zařazen na sankční seznam, lze proti tomuto rozhodnutí podat návrh na vyřazení ze seznamu, tzv. „*delisting*“. Ten mohou navrhnout jednotlivé státy či postižený subjekt prostřednictvím tzv. ombudsmana („*ombudsperson*“)⁵⁸. Stát v pozici navrhovatele musí dokázat, že zapsaný subjekt formálně nenaplnuje kritéria odůvodňující zařazení na seznam, a že má pro svoje tvrzení důkazy. Komise rozhodne o podání ve lhůtě deseti pracovních dnů. Státy mají možnost proti vyřazení ze seznamu podat námitku. Pokud žádná námitka není vznesena, má se za to, že subjekt je ze seznamu vyřazen. Pokud je námitka vznesena, následuje další, tentokrát 60 denní lhůta k podání námitek, po jejím uběhnutí je subjekt buď ze seznamu vyřazen, či ponechán, pokud další námitka není vznesena. V případě vznesení návrhu na vyřazení ze seznamu prostřednictvím ombudsmana, tento překládá na návrh komise úplnou zprávu o návrhu na vyřazení ze seznamu, která buď doporučuje vyřazení osoby, či její ponechání na seznamu. Následné rozhodování se podobá výše popsanému průběhu řízení o vyřazení na žádost státu.⁵⁹

- 3) Třetí režim sankčních opatření OSN založila rezoluce 1373 z roku 2001, v reakci na teroristické útoky z 11. září. Od předchozích dvou režimů se liší závazkem kladeným přímo na členské státy OSN aktivně zasahovat proti osobám a institucím spojeným s teroristickými aktivitami. K opatřením přicházejícím při tomto tzv. sankčním režimu postihujícím terorismus v úvahu patří i zmrazení peněžních prostředků a jiných finančních

⁵⁶ Ibidem. Bod 6 (d), str. 4.

⁵⁷ Ibidem. Bod 4 (a), str. 2.

⁵⁸ Úřad ombudsmana v rámci OSN byl vytvořen na základě rezoluce Rady bezpečnosti 1904, přijatou 17. 12. 2009. Mandát byl poté úřadu prodloužen rezolucí 1989 a rezolucí 2083. Blíže: ORGANISATION OF UNITED NATIONS. UN: Office of the ombudsperson of the Security Council's 1267 Committee [online]. [cit. 2013-06-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.un.org/en/sc/ombudsperson/>>.

⁵⁹ UNITED NATIONS ORGANISATION, UN. *Guidelines of the Committee for the Conduct of its Work*, bod 7 (gg), str. 10.

prostředků. Na úrovni Organizace spojených národů neexistuje v teroristickém sankčním režimu jmenný seznam osob spojených s teroristickými aktivitami. Protiteroristická komise OSN, vedená rezolucemi 1373 (2001) a 1624 (2005) tedy slouží k asistenci státům při implementaci potřebných opatření ke zvýšení národní bezpečnosti a schopnosti aktivně zakročit proti teroristickým aktivitám.⁶⁰ Rada bezpečnosti v rámci toho režimu tedy zaujímá pouze pasivní roli.

4. Sankční režim pohledem Evropské unie

Ve vědeckých kruzích neexistuje shoda na přesném datu, kdy EU započala svou sankční aktivitu. Některé studie přesvědčivě argumentují pro počátky v roce 1957 (kdy byl v Římských smlouvách právně sankční režim zakotven, avšak chybělo jeho provedení)⁶¹, dále v 70. letech, pro konec 80. let nebo rok 1992.⁶² Různé názory jsou zřejmě založeny na právním a institucionálním vývoji Evropské unie především na poli společné zahraniční politiky.

Současná podoba sankčního režimu Evropské unie zahrnující ukládání omezujících opatření vůči jednotlivcům a jiným entitám však nepochybně získala své kontury se vznikem Společné zahraniční a bezpečnostní politiky jako výlučně mezivládního pilíře s podpisem Maastrichtské smlouvy v roce 1992. Prvotní zkušenosti s ukládáním restriktivních opatření sbíraly evropské země pod hlavičkou dřívější Evropské politické spolupráce počátkem 80. let. Sankce (byť částečně) obchodní povahy namířené proti Sovětskému svazu v roce 1982, Argentině v roce 1982, Iránu v roce 1985 nebo zbrojní embargo proti Libyi v roce 1986 byly potvrzením snahy bojovat proti dynamickému nebezpečí, které představují teroristické aktivity.⁶³

⁶⁰ ORGANISATION OF THE UNITED NATIONS. UN: COUNTER-TERRORISM COMMITTEE. *Our Mandate* [online]. [20.6.2013]. [cit. 2013-06-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.un.org/en/sc/ctc/>>.

⁶¹SANDSTRÖM Anna-Malin. *The Expansion of EU Sanctions Policy-Institutional or Political Factors?* [online]. Diplomová práce. Uppsala: Uppsala Universitet, 30.9.2008. Dostupný z WWW: <<http://student.statsvet.uu.se/modules/student/studentinfo/visadokument.aspx?id=1665>>str 6.

⁶²KREUTZ, Joakim. *Hard Measures by a Soft Power? Sanctions Policy of the European Union*. str 7.

⁶³ERIKSSON, Michael. *In Search of a Due Process – Listing and Delisting Practices of the European Union* [online]. Uppsala: Uppsala University, 2009.]. [cit. 2013-06-12]. Dostupný z WWW: <http://www.uu.se/digitalAssets/99/99245_in_search_091119.pdf> str. 16.

Protože terorismus představuje vážné hrozby pro bezpečnost, svobodu a hodnoty, které ztělesňuje Evropská unie ve Smlouvě o Evropské unii⁶⁴, přikládá EU velkou váhu na adekvátní odpověď na tento jev. „*Prevence, ochrana, stíhání a odpověď jsou čtyřmi pilíři tohoto přístupu.*“⁶⁵ Evropská unie se snaží především úspěšně prosazovat preventivní a ochranná opatření zaměřená na ochranu evropských obyvatel a infrastruktury. Při tomto postupu však vytane na povrch zásadní otázka kompetencí Evropské unie v této oblasti a spolupra různých účastníků. Především je třeba zdůraznit, že většina pravomocí zůstává v první řadě v rukou národních států, kde se zároveň odehrává stěžejní politická debata nad tímto tématem.⁶⁶ Evropský přístup se doposud soustřeďuje spíše na koordinaci a spolupráci aktérů, nikoli na integraci.⁶⁷

Jednotlivé národní perspektivy v nahlížení na boj proti teroristickým aktivitám a konkrétní opatření se však mohou značně odlišovat. Roli může hrát historická zkušenost s určitou formou terorismu (např. Západní Německo, Velká Británie, Španělsko) či naopak dosavadní absence tohoto jevu (Česká republika). Dále roli hraje optika nazírání na problém terorismu jako lokální v národním měřítku či mezinárodní (španělský posun ve vnímání po teroristických útocích v roce 2003). V neposlední řadě hraje roli domácí právní a institucionální tradice, která následně svěřuje klíčové pravomoci v boji proti terorismu policejním složkám (ve smyslu zajištění vnitřní bezpečnosti) nebo složkám armádním (vnější bezpečnost v případě Německa a Velké Británie).⁶⁸

⁶⁴ EUROPEAN COMMISSION. *Sanctions or restrictive measures. European External Action Service*. str. 1. „*Smlouvy o Evropské unii vymezuje těchto pět cílů SZBP: zabezpečit společné hodnoty, základní zájmy, nezávislost a celistvost unie v souladu se zásadami Charty OSN;*

posilovat bezpečnost unie ve všech formách;

zachovávat mír a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu se zásadami Charty OSN, jakož i se zásadami Helsinského závěrečného aktu a cíli Pařížské charty, včetně těch, které se vztahují na vnější hranice;

podporovat mezinárodní spolupráci;

rozvíjet a upevňovat demokracii a právní stát, jakož i dodržování lidských práv a základních svobod.“

⁶⁵ EUROPEAN COMMISSION. *Summaries of European legislation: Fight against terrorism* [online]. [cit. 2013-06-12]. Dostupný z

WWW:<http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/index_en.htm>.

⁶⁶ ECKES, Christina. *Controlling the Most Dangerous Branch from Afar: Multilayered Counter-Terrorist Policies and European Judiciary* [online]. Amsterdam Centre for European Law and Governance. Working Paper Series 2011 – 02. Amsterdam: University of Amsterdam, March 2011. [cit. 2013-06-02]. Dostupný z WWW:<https://papers.ssrn.com/sol3/Data_Integrity_Notice.cfm?abid=1865785> str. 5.

⁶⁷ Ibidem. str.34.

⁶⁸ Ibidem. str.7.

Ve světle tradic a rozdílného chápání pojmu terorismu se jednání o podobě společných celoevropských protiteroristických aktivit odvíjela postupně, lze říci, že až překotně v reakci na nastalé události. Španělské předsednictví Evropské radě v roce 1995 zařadilo terorismus jako cíl spolupráce v rámci otázek spravedlnosti a vnitřních věcí.⁶⁹

V říjnu 1999 byl problém terorismu projednáván ve finském „Tampere“, které se poté stalo synonymem pro řadu kroků a rozhodnutí v protiteroristické politice EU. Mimo jiné EU přijala opatření sloužící k posílení vzájemné spolupráce v oblasti výměny informací.⁷⁰ V důsledku útoků na americké cíle 11. září 2001 přijala Evropská unie „Akční plán v boji proti terorismu“ čítající na 160 jednotlivých opatření.⁷¹ Dalším významným, byť kontroverzně přijatým, krokem směrem k potlačení teroristických aktivit bylo přijetí dvou rámcových rozhodnutí v červnu 2002. Zejména druhé z těchto rozhodnutí, Evropský zatýkací rozkaz, umožňovalo uspišit extradiční řízení napříč členskými státy a odstraňovalo administrativní překážky.⁷²

Evropská unie následně v prosinci 2003 schválila Evropskou bezpečnostní strategii, ve které položila základy pro komplexní celoevropskou bezpečnostní strategii. Zároveň si uvědomuje proměnu povahy vnějších a vnitřních bezpečnostních hrozeb: *„Naše tradiční pojetí sebeobrany vycházelo, až do konce studené války, z hrozby invaze. S příchodem nových hrozeb se první obranná linie bude často nacházet v zahraničí. Tyto nové hrozby jsou dynamické povahy.“*⁷³ V Evropské bezpečnostní strategii však překvapivě chybí jakákoli explicitní zmínka o sankcích.⁷⁴

V důsledku teroristických útoků na evropské půdě v Madridu 2004 přikročila EU k revizi své protiteroristické politiky a opatření, jejímž výsledkem bylo přepracování Akčního plánu EU a stanovení tzv. sedmi strategických cílů zahrnujících mimo posílení mezinárodní spolupráce také opatření proti financování terorismu.⁷⁵ K novým nástrojům v této oblasti patřilo na popud Belgie, Francie a Švédska rámcové

⁶⁹ Ibidem.

⁷⁰ BARTMANN, Julia. *Terrorlisten*, Berlin: Boorberg, R. Verlag, 2011. str. 53.

⁷¹ Jedná se o Evropskou radou schválený Akční plán ze dne 21. 9. 2001.

⁷² ECKES, Christina. *Controlling the Most Dangerous Branch from Afar: Multilayered Counter-Terrorist Policies and European Judiciary*. str. 9.

⁷³ RADA EVROPSKÉ UNIE. *Evropská bezpečnostní strategie*[online]. [cit. 2013-06-08]. Dostupný z WWW:<<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIICS.pdf>> str. 7.

⁷⁴ KREUTZ, Joakim. *Hard Measures by a Soft Power? Sanctions Policy of the European Union*. str.12.

rozhodnutí Rady 2003/577 o provedení nařízení o zmrazení vlastnictví nebo důkazů z července 2003, které mělo sloužit k zavedení pravidel, podle kterých státy uznají a vykonají tzv. „*freezing order*“ (nařízení mající za účel zmrazit aktiva subjektu, vydané soudním orgánem jiného členského státu jako výsledek trestního řízení).⁷⁶

Známějším nástrojem v boji proti financování terorismu se stala „třetí směrnice o praní špinavých peněz“ 60/2005/ES z října 2005. ECKES tuto směrnici považuje za kontroverzní, nejen vzhledem k její komunitární (bývalé prvopilířové) povaze a jejímu dopadu na základní práva, ale především kvůli překročení komunitárních kompetencí v případě trestně-právní prevence.⁷⁷ V podobném duchu se doposud odehrává značně sporné uchovávání dat na základě směrnice 2006/24/EC.⁷⁸ Třetí směrnice o praní špinavých peněz také definovala v článku 1, bodu 4 pojem „financování terorismu“, jako „*...poskytnutí nebo shromažďování finančních prostředků, jakýmkoli způsobem, přímo nebo nepřímo, se záměrem nebo s vědomím toho, že budou zcela nebo částečně použity ke spáchání některého z trestných činů ve smyslu článků 1 až 4 rámcového rozhodnutí Rady 2002/475/SVV ze dne 13. Června 2002 o boji proti terorismu.*“⁷⁹

Vedle pokračování linie centrálních opatření v boji proti terorismu v podobě Haagského programu a vytvoření „Prostoru svobody, bezpečnosti a práva“, přijala EU v prosinci 2005 v návaznosti na závěry Evropské rady z března 2004 Strategii Evropské unie v boji proti terorismu, stanovující zmíněné základní 4 pilíře boje proti fenoménu terorismu.

První pilíř, zaměřený na prevenci, představuje strategii EU v boji proti radikalizaci a získávání nových členů pro teroristické skupiny. Ačkoli jsou tyto iniciativy v rukou členských států, EU se snaží koordinovat národní politiky v této oblasti, sdílení užitečných informací o metodách a nástrojích skupiny a poskytnout v tomto ohledu i „*best practice*“, tedy souhrn navrhovaných opatření a užívaných

⁷⁵ BARTMANN, Julia. Terrorlisten. str.54.

⁷⁶ EUROPEAN COMMISSION. *Summaries of EU legislation: Execution of orders freezing property or evidence.*

⁷⁷ ECKES, Christina. *Controlling the Most Dangerous Branch from Afar: Multilayered Counter-Terrorist Policies and European Judiciary.* str. 11.

⁷⁸ Směrnice vyvolala řadu problémů při své implementaci např. v Rakousku, Spolkové republice Německo, Rumunsku či České republice.

⁷⁹ Směrnice o praní špinavých peněz 2005/60/ES.

metod.⁸⁰ Prioritami jsou v tomto ohledu vývoj společných postupů k předcházení problémového chování subjektu, rozvoj mezikulturního dialogu, rozvoj vzdělanosti prostřednictvím asistenčních programů a jiné. V oblasti ochrany se EU snaží docílit snížení „zranitelnosti“ možných cílů útoku a limitovat účinky útoku. Strategie podněcuje diskuzi k vytvoření odpovídající přeshraniční infrastruktury a zvýšení bezpečnosti hranic. K zabezpečení těchto úkolů slouží EU dnes již několik nástrojů, mezi jinými Schengenský informační systém II, Vízový informační systém nebo agenturu FRONTEX.⁸¹

Další pilíř zaměřuje svou pozornost na přeshraniční stíhání teroristů s ohledem na limity mezinárodního práva a lidská práva. EU se snaží především zabránit možným teroristům v přístupu k útočným a explozivním materiálům, najít a rozbít teroristické sítě a zakročit proti zneužívání neziskových organizací k jiným účelům. Dalším účelem pronásledování teroristů je odštěpení těchto subjektů od zdrojů financování, a to prováděním vyšetřování, zmrazení finančních zdrojů a bránění finančních převodů (v tomto ohledu vystupuje do popředí i aspekt prevence). Dalšími kroky v tomto rámci je zabránění plánování teroristických aktivit prostřednictvím přerušení komunikačních kanálů a jiných informačních toků, především internetu a sociálních sítí. Členské státy Unie dávají k splnění cílů k dispozici nezbytné nástroje a provádí sběr, vyhodnocování a výměnu informací prostřednictvím Europolu a Eurojustu.⁸² Mezi tyto nástroje patří Evropský zatýkácí rozkaz, Evropský důkazní příkaz, společné vyšetřovací týmy, operační skupina proti boji se špinavými penězi FATF a jiné.⁸³

Závěrečný čtvrtý pilíř strategie se zaměřuje na reakci a vypořádání se s teroristickými útoky, pokud již nastanou. Systémy včasné reakce na nastalý teroristický útok se podobají systémům reagujícím na živelní, chemické nebo jiné

⁸⁰ EUROPEAN COMMISSION. *Summaries of EU legislation: Counter-terrorism strategy.*

⁸¹ *Ibidem.*

⁸² EUROPOL je agentura Evropské unie, jejímž cílem je efektivní působení a vzájemná spolupráce orgánů prosazujících právo při prevenci a boji proti formám závažné trestné činnosti s mezinárodním prvkem. EUROJUST se zasazuje o zlepšení efektivity národních orgánů pověřených vyšetřováním závažné mezinárodní a organizované trestné činnosti a zabezpečit, aby pachatelé těchto činů byli urychleně postaveni před soud. Vizi Eurojustu je být klíčovým hráčem a odborným centrem justiční spolupráce v boji proti organizované mezinárodní trestné činnosti v EU.

⁸³ EUROPEAN COMMISSION. *Summaries of EU legislation: Counter-terrorism strategy.*

katastrofy. Hlavní roli hraje v prve řadě Evropský mechanismus civilní ochrany⁸⁴ a detailní akční plány, obsahující všechna relevantní opatření k provedení v případě likvidace následků útoku.⁸⁵

Poslední velkou iniciativou EU na poli boje proti terorismu a následovník Haagského programu je tzv. Stockholmský program, upravující směřování EU v oblasti společné vnitřní a bezpečnostní obranné politiky pro roky 2010 až 2014.⁸⁶ Program byl implementován pomocí tzv. akčního plánu v červnu 2010 a zaměřuje se na několik oblastí: První oblastí zájmu je důsledné dodržování a ochrana základních prav a svobod napříč celou společností, jak jsou zakotvené v Chartě Evropské unie o základních právech a v Evropské konvenci o ochraně základních práv a svobod. Zvláštní důraz je kladen na boj proti rasismu a xenofobii, ochranu práv účastníků trestních řízení a ochranu dat. Druhá oblast odráží snahu o zjednodušení přístupu ke spravedlnosti prostřednictvím konceptu E-justice, zavedení právních standardů v oblasti civilního a trestního práva a výkonu rozhodnutí napříč členskými státy EU.

Třetí oblastí, ve které Stockholmský program vydává doporučení, je rozvoj vnitřní bezpečnostní strategie pro EU, se záměrem zlepšit bezpečnost občanů a boje proti organizovanému zločinu a terorismu. V duchu vzájemné solidarity se strategie zaměřuje na zlepšení policejní a soudní spolupráce v trestních věcech, stejně jako na spolupráci ve věcech civilní ochrany a krizového managementu. Do stejné kategorie spadá i boj proti obchodu s lidmi, korupci, kyberkriminalitě a pirátství. Strategie dále obsahuje doporučení ke zlepšení vnitřního pohybu osob, udělování víz, ochrany vnějších hranic unie a imigrační politice.⁸⁷ Zároveň nabádá k rychlému spuštění Společného evropského azylového systému (CEAS), který by měl zajistit jednotnou a

⁸⁴ EUROPEAN COMMISSION. *Summaries of EU legislation: Civil Protection Mechanism* [online]. [cit. 2013-06-08]. Dostupný z

WWW:<http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/128003_en.htm>.

⁸⁵ Ibidem.

⁸⁶ EUROPEAN COMMISSION. *Summaries of EU legislation: The Stockholm Programme* [online]. [cit. 2013-06-01]. Dostupný z

WWW:<http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/110034_en.htm>.

⁸⁷ Ibidem.

společnou proceduru udělování viz v zemích EU. Tento systém však v současné době stále čeká na spuštění.⁸⁸

V roce 2004 byl jmenován v pořadí první protiteroristický koordinátor EU, jehož úkolem je „...koordinovat práci Rady ministrů EU v oblasti boje proti terorismu, udržovat přehled nad způsobilými prostředky, blíže monitorovat provedení protiteroristické strategie EU, podněcovat lepší komunikaci mezi EU a třetími státy a zajišťovat aktivní roli EU v boji proti terorismu.“⁸⁹ V současné době tuto pozici vykonává Gilles de Kerchove.

5. Provedení sankcí OSN a vlastní sankce EU

1) Provedení finančních sankcí OSN – vnější listingové řízení

Pokud jde o provedení sankcí na základě rezolucí Rady bezpečnosti, neexistuje na úrovni Evropské unie prostor pro vlastní úvahu týkající se aplikace rezoluci rady bezpečnosti v rámci prvních dvou zmíněných režimů (tj. režimu tálibánském, proti organizaci Al-Kaida a spřízněným osobám a protiteroristickém režimu proti jednotlivcům a jiným entitám).

V jednotlivých rezolucích jsou zpravidla normy pro aplikaci přímo detailně vepsány.⁹⁰ Pokud Rada bezpečnosti přenechá státu prostor pro uvážení, týká se určení adresátů sankce, které poté identifikují obvykle samy státy. Protože je tento proces založen nikoli na vnitřním, ale vnějším správním uvážení a rozhodnutí, bude pro potřeby této práce označen jako vnější listingové řízení.

Nařízení přijatá EU v rámci vnějšího listingového řízení se dají rozdělit do dvou skupin, podle typu sankčního režimu kategorizovaného OSN. Za prvé nařízení v rámci tálibánského sankčního režimu. Za druhé proti osobám a organizacím spojeným

⁸⁸ EUROPEAN COMMISSION. HOME AFFAIRS. *The EP votes on the common Asylum system* [online]. Sdělení. 12. 6. 2013. [cit. 2013-06-13]. Dostupný z WWW:<http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/20130612_01_en.htm>.

⁸⁹ RADA EVROPSKÉ UNIE. *Boj proti terorismu: EU Counter-terrorism Coordinator* [online]. [cit. 2013-06-14]. Dostupný z WWW:<<http://www.consilium.europa.eu/policies/fight-against-terrorism/eu-counter-terrorism-co-ordinator?lang=cs>>.

⁹⁰ SCHUBERT, Anja. *Rechtliche Grundlagen für die Verhängung zielgerichteter Sanktionen*. str. 11.

s organizacemi Al-Kaida a Talibán. EU může být vždy přísnější, než sankce přijatá OSN.

V rámci vnějšího listingového řízení Rada EU přijala Rada několik společných postupů jako výsledek provedení rezolucí OSN. V březnu 2001 byly rezoluce 1267 (1999) a 1333 (2000) a společné pozice provádějící rezoluce nahrazeny nařízením Rady EU a Evropské komise 467/2001. Rezoluce 1390 (2002) byla implementována jako společný postoj 2002/402/SZBP, který zrušil a nahradil do té doby platné společné pozice. Jako právní základ byly zvoleny tehdejší články 60, 301 a 308 Smlouvy o vzniku evropského společenství. K nařízení byl připojen i seznam identický seznamu sankční komise OSN obsahující zasažené osoby a entity s místem pobytu nebo sídlem mimo Evropskou unii, nejčastěji v Afghánistánu, Pákistánu, Egyptě a Saudské Arábii.⁹¹ Článek 10 zmíněného nařízení zmocňuje Evropskou komisi k provedení změn nebo doplnění seznamu na základě rozhodnutí sankční komise nebo Rady bezpečnosti OSN. Nařízení Rady EU a Evropské komise z roku 2001 bylo následně nahrazeno nařízením č. 881/2002 a aktualizovaným seznamem. Nadále však Komisi příslušela pravomoc změnit navržený seznam, čehož Komise již několikrát využila ve formě pozměňovacích nařízení Komise, která se však týkala výlučně doplnění seznamu osob podle dodatků schválených sankční komisí. I přes mnoho dílčích úprav nařízení č. 881/2002 nadále zůstává nejdůležitějším nařízením ES (EU) v rámci talibánského sankčního režimu. Zároveň však tento postup podle Anderssona přispěl “...k rozšiřování teritoriálního kruhu blacklistingu, který postupně začal zahrnovat čím dál více obyvatel a osob usazených v EU.”⁹² Evropská unie tak přejímala sod OSN sankční seznamy osob bez jejich přezkumu či jiné revize, ačkoli se na seznamu od října 2001 začala objevovat jména osob žijících v rámci EU - Německu, Belgii, Itálii a dalších zemích.⁹³ Na tento fakt reagoval Evropský soudní dvůr v rozsudku Kadi (viz dále), a tím položil základ pro nařízení č. 1286/2008, které změnilo procesní otázky vnitřního listingového řízení. Rychlost implementace sankcí je pro jejich úspěšnost klíčová, proto by EU měla přijmout nutné prováděcí předpisy k provedení rezolucí Rady bezpečnosti OSN v rámci 30 dnů. Pokud Evropská komise získá autorizaci k provedení změn v sankčních

⁹¹ ANDERSSON, Torbjörn. *Targeted Sanctions: How to Enforce Institutionalized Fear and Maintain the Rule of Law*. str. 70.

⁹² Ibidem. str. 71

⁹³ Ibidem.

seznamech, taková změna by měla být provedena v rámci 3 pracovních dnů od přijetí seznamů.⁹⁴

2) Vnitřní listingové řízení na základě rezoluce 1373 (2001) Rady bezpečnosti OSN

Vnitřní listingové řízení EU je založeno na provedení rezoluce Rady bezpečnosti 1373 (2001) společnými pozicemi 2001/930/SZBP a 2001/931/SZBP. Cílová skupina sankcí je širší, protože již necílí na osoby spojené s určitými teroristickými organizace či osobami, ale míří obecně na osoby podezřelé z vyvíjení teroristických aktivit.⁹⁵

Zatímco první společná pozice pro „*boj proti terorismu*“ obsahuje spíše obecný popis aktiv, která mají být zmrazena, druhá společná pozice pro „*provedení specifických opatření v boji proti terorismu*“, stanovila podmínky pro vytvoření evropského sankčního seznamu ukládající pouze sankce finančního druhu. Vytváření tohoto seznamu je tedy plně v rukou EU, resp. národních států prostřednictvím Rady EU, proto hovoříme o vnitřním listingovém řízení.

Zařazení na seznam by mělo dle společné pozice 2001/931/SZBP (posléze v podobném znění i podle nařízení 2850/2001) následovat dle článku 1, odst. 4 po předchozím uvážení „*státního nositele úřední moci*“ o zařazení subjektu na seznam⁹⁶. Takové rozhodnutí musí být založeno na hodnověrném důkazním materiálu a stopách mířících k usvědčení „*osob či skupin zapojených do teroristických činů*“. Tato konstrukce zároveň dává státním orgánům minimální lhůtu dvou týdnů k uvážení a možnosti veta. V praxi však rozhodnutí států nebyla nijak zpochybnována.⁹⁷ Jednotlivé státy tedy rozhodovaly o zařazení na seznam podle svých vlastních národních pravidel, aniž by tato rozhodnutí byla přezkoumávána z procedurálního či jiného hlediska strany Rady nebo Komise.⁹⁸

⁹⁴ RADA EVROPSKÉ UNIE. [online]. *Pokyny k provádění a vyhodnocování omezujících opatření (sankcí) v rámci*

společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. str. 12.

⁹⁵ KAUNERT, Christian; LÉONARD, Sarah. *Between rock and a hard place*. str. 478.

⁹⁶ V anglickém originálu „competent authority“.

⁹⁷ BUREŠ, Oldřich. *EU Counterterrorism Policy: A Paper Tiger*. Farnham: Ashgate, 2011. str. 185.

⁹⁸ *Ibidem*.

Teroristickým činem ve smyslu společné pozice 2001/931/SZBP je „...jedno z následujících chování, které může s ohledem na daný kontext závažně poškodit zemi či mezinárodní organizaci, jak je jako trestný čin definováno v mezinárodním právu....“⁹⁹

Bod 2 článku 1 zmiňované společné pozice rozvádí kdo je považován za „osobu či skupinu“. Jsou to „...osoby, které spáchaly nebo se pokusily spáchat teroristický čin nebo se na něm podílely, umožnily ho nebo ho řídily....skupiny nebo jiné entity kontrolované přímo nebo nepřímo takovými osobami a osoby, skupiny a entity jednající za jinou osobu, podle jejich instrukcí a zahrnující vlastnictví prostředků získaných přímo nebo z výnosu vlastnictví takových osob, skupiny nebo jiných entit.“¹⁰⁰

Společná pozice 2001/931 je doplněna nařízením Evropské komise č. 2850/2001, které zavazuje státy ke zmrazení všech finančních prostředků na seznamu uvedených osob a v článku 2, odst. 3 ukládá Radě EU, aby tento seznam schvalovala, přezkoumávala a pozměňovala. Touto činností se zabývala nejprve neformální konzultační skupina členských států „Clearing House“, která měla za úkol vyhodnocovat potenciální nominace pro zápis na autonomní sankční seznam.¹⁰¹ Po kritice této praxe byla spolu se změnami nařízení z roku 2001 v červnu 2007 ustavena opět neformální¹⁰², ad hoc se scházející a veřejnosti nepřístupná pracovní skupina „Pracovní skupina pro provádění společného postojů 2001/931/SZBP o uplatnění zvláštních opatření k boji proti terorismu“ (Pracovní skupina společného postojů 931). Došlo k rozšíření funkcí pracovní skupiny, zahrnující zkoumání a vyhodnocování informací vedoucích k zapsání nebo škrtnutí ze sankčního seznamu, zhodnocení daných informací z hlediska dodržování daných kritérií listingu, příprava pravidelného přezkoumání seznamu a doporučení k zapsání nebo vyškrtnutí ze seznamu.¹⁰³

⁹⁹ EUROPEAN UNION. OFFICIAL JOURNAL OF EUROPEAN COMMUNITIES. *Council Common Position* [online]. 2011/931/CFS., L 344/93, 28. 12. 2001. [cit. 2013-06-14]. Dostupný z WWW:< <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:344:0093:0096:EN:PDF> >.

¹⁰⁰ Ibidem.

¹⁰¹ RADA EVROPSKÉ UNIE. EVROPSKÁ UNIE: INFORMATIVNÍ PŘEHLED. *Seznam EU uvádějící osoby, skupiny a subjekty podléhající zvláštním opatřením k boji proti terorismu* [online]. 22. 12. 2009. [cit. 2013-06-14]. Dostupný z WWW:<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/091222_EU_terrorist_list-CS.PDF>. str. 3.

¹⁰² Skupina nebyla vedena v oficiálním seznamu pracovních skupin Rady EU.

¹⁰³ RETMANN, Andrew. EUOBSERVER.COM. *EU's secret counter-terror group to face scrutiny* [online]. 13. 6. 2007. Dostupný z WWW:<<http://euobserver.com/foreign/24266>>.

Osoby, skupiny a subjekty může navrhnout k zarážení na seznam členský stát nebo dokonce třetí stát.¹⁰⁴ Pravidlem by mělo být předložení veškerých dostupných informací odůvodňujících zaražení na seznam. Tyto informační materiály jsou rozepisovány delegacím členských států k jejich projednání v pracovní skupině.¹⁰⁵ Pracovní skupina následně po zvážení informací vydá doporučení Radě pro zaražení subjektu na seznam nebo naopak jeho vyjmutí. Rozhodování pracovní skupiny bylo podrobena kritice nejen kvůli nedostatečné transparentnosti, ale také kvůli rozhodovací proceduře skupiny, která zahrnovala i prvky supranacionálního rozhodování nad uvalováním/rušením sankcí, a tím mohla omezovat rozhodovací pravomoc členských států.¹⁰⁶

Vnitřní listingové řízení již obsahuje zárodek přezkumného mechanismu, když stanoví, že jména osob, skupiny či jiných entit musí být přezkoumávána alespoň jednou za šest měsíců a formou rozhodnutí nebo nařízení mění.¹⁰⁷ K možným uloženým sankcím patří: „*zmrazení finančních prostředků a jiného finančního majetku nebo hospodářských zdrojů osob, skupin a subjektů uvedených v příloze.*“¹⁰⁸

Jistou zvláštností je dvojkolejnost celého procesu. Seznam obsahuje jména označená hvězdičkou a jména bez ní. První skupina subjektu pak náleží pod režim článku 4 společné pozice, který podněcuje státy ke spolupráci v rámci společného úsilí v boji proti terorismu na základě bývalého třetího pilíře „*policejní a justiční spolupráce*“. Proto takto označené subjekty nepodléhají blacklistingovému řízení, nýbrž opatřením založeným na základě bývalého třetího pilíře (např. rámcovým rozhodnutím).¹⁰⁹ Druhá skupina osob, která podle jmenného seznamu nemá vazby na členské státy EU, podléhá blacklistingovému řízení v plném rozsahu. Eriksson dokonce používá pro označení této dvojakosti pojmu „*vnitřní*“ a „*vnější terorista*“. Vnitřní teroristé postrádají materiální spojení s nečlenskou zemí EU, jsou to tedy subjekty

¹⁰⁴ RADA EVROPSKÉ UNIE. EVROPSKÁ UNIE: INFORMATIVNÍ PŘEHLED. *Seznam EU uvádějící osoby, skupiny*

a subjekty podléhající zvláštním opatřením k boji proti terorismu. str. 4.

¹⁰⁵ Ibidem. str. 4.

¹⁰⁶ KREUTZ, Joakim. *Hard Measures by a Soft Power? Sanctions Policy of the European Union.* str. 13.

¹⁰⁷ DRULÁKOVÁ, Radka. *Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí.* str. 80.

¹⁰⁸ Článek 2 Společné pozice 2001/931.

¹⁰⁹ ANDERSSON, Torbjörn. *Targeted Sanctions: How to Enforce Institutionalized Fear and Maintain the Rule of Law.* str.73.

usazené v rámci EU a zde vyvíjející aktivitu.¹¹⁰ Zároveň nepodléhající finančním sankcím, protože ty mohou být uvaleny jen na osoby, skupiny a entity vně EU.¹¹¹ Sankce jsou závazné pro všechny subjekty mající přímou i nepřímou vazbu na EU: „*Hospodářská a finanční omezující opatření včetně cílených finančních sankcí musí uplatňovat všechny osoby a subjekty podnikající v EU včetně státních příslušníků nečlenských zemí EU, jakož i státní příslušníci zemí EU a subjekty zapsané nebo zřízené podle právních předpisů některého členského státu EU podnikající mimo území EU.*“¹¹²

Lze shrnout, že mechanismy v rámci vnitřního a vnějšího blacklistingového řízení se lišily (v oblasti působí jako silná dynamická síla Soudní dvůr EU, který značně pozměnil podmínky řízení, viz dále) nejen jiným právním základem, ale především možnostmi přezkumu takového zařazení na seznam. V rámci vnějšího listingového řízení je zařazení subjektu na sankční seznam OSN dostatečným odůvodněním pro stejný postup v rámci nařízení č.881/2002. Zároveň nebyl původně na úrovni EU ustanoven mechanismus umožňující vyjmutí jména ze seznamu. Toto bylo možné jen v případě pozitivního rozhodnutí orgánu OSN. V případě vnitřního listingového řízení je podmínkou zařazení na seznam schválení Rady a předešlé procedurální řízení a rozhodnutí provedené orgánem s danou pravomocí a příslušností. Vyjmutí ze sankčního seznamu je možné rozhodnutím Rady EU. Jak upozorňuje Bureš - systém sankčních režimů v EU, je značně nepřehledný a sestává se z několika různých opatření, ve dvou oblastech práva EU a rozdílnou tvorbou politiky.¹¹³

3 Vlastní sankce EU

Sama Evropská unie může vydat vlastní sankční opatření v podobě přímo závazných nařízení, která následně upraví a konkretizuje v podobě rozhodnutí v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Tyto cílené sankce jsou namířeny pouze proti

¹¹⁰ ERIKSSON, Michael. *In Search of a Due Process – Listing and Delisting Practices of the European Union*. str.18.

¹¹¹ Nařízení 2580/2001 upřesňuje, že mohou být uvaleny v závislosti na existenci „dostatečného spojení s třetími zeměmi“.

¹¹² EUROPEAN COMMISSION. *Sanctions or restrictive measures*. European External Action Service. str.4.

¹¹³ BUREŠ, Oldřich. *EU Counterterrorism Policy: A Paper Tiger*. str. 185.

státům. Příkladem je restriktivní opatření proti běloruské vládě v roce 2006-2008 a Chorvatsku 2004-2006.¹¹⁴

4) Sankce jednotlivých členských států

Některé členské státy uvalují vlastní sankce autonomně na EU. Jsou sice z výše zmíněných sankcí nejvzácnější, ale hrají např. ve Velké Británii významnou roli.¹¹⁵

5.1. Právní základ protiteroristických politik EU

V oblasti boje proti terorismu došlo v rámci zakotvení v primárním právu k posunu. Maastrichtská smlouva zařazovala protiteroristické politiky jako předmět čl. 29 Smlouva o Evropské unii do oblasti spravedlnosti a vnitřních záležitostí, tedy do bývalého třetího pilíře. Naproti tomu Lisabonská smlouva přisuzuje tomuto boji místo v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a článku 43, dále v rámci Prostoru svobody, bezpečnosti a práva článku 75, a dále nepřímo článkům 83, 88 a 222.

5.1.1. Právní základ oblasti boje proti financování terorismu

Sankční aktivita EU zaměřená na boj proti financování terorismu byla posílána v důsledku událostí 11. září 2001. Do určité míry však EU spoléhala spíše na rychlé provedení strategií OSN v boji proti terorismu, než na vlastní jednotlivá opatření. Bartmann proto zastává názor, že právě z tohoto důvodu Unie nepotřebovala po poměrně dlouhou dobu přijmout vlastní opatření k provedení sankčních režimů v boji proti terorismu do evropského práva.¹¹⁶

Vnitřnímu i vnějšímu listingovému řízení byl od počátku společný právní základ, o který opíraly svou existenci. Byly jimi články 60 (pro finanční a ekonomické sankce) a 301 (pro finanční sankce) Smlouvy o založení evropského společenství, které však připouštěly opatření pouze proti třetím státům, nikoli jednotlivcům. Tento rozpor byl kritizován především své zdánlivě jednoduché vyřešení využitím „klauzule flexibility“ v následných nařízeních, na základě článku 308 Smlouvy o založení

¹¹⁴ Blíže DRULÁKOVÁ, Radka. *Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí*. str. 79 a následující.

¹¹⁵ Ibidem.

¹¹⁶ BARTMANN, Julia. *Terrorlisten*. str. 56.

Evropských společenství (dnešního článku 352 SFEU), kterým bylo umožněno postihnout i nestátní subjekty.¹¹⁷ Od vstupu Lisabonské smlouvy v platnost obsahuje Smlouva o fungování Evropské unie dva rozdílné předpisy, které slouží jako základ pro sankční systémy. Jsou jimi články 75 a 215 SFEU. Článek 75 obsahuje následující znění:

„Je-li to nezbytné pro dosažení cílů uvedených v článku 67, pokud jde o předcházení terorismu a souvisejícím činnostem a boj proti nim, vymezí Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem formou nařízení rámec správních opatření týkajících se pohybu kapitálu a plateb, jako je zmrazení peněžních prostředků, finančních aktiv nebo hospodářských výhod, které náležejí fyzickým nebo právnickým osobám, skupinám nebo nestátním útvarům, jsou jimi vlastněny nebo jsou v jejich držbě. K provedení rámce uvedeného v prvním pododstavci přijme Rada na návrh Komise opatření. Akty uvedené v tomto článku musí obsahovat nezbytná ustanovení o právních zárukách.“¹¹⁸

Na tomto základě může být formou přijatého nařízení vytvořen „...rámec pro správní opatření, které bude sloužit za účelem zabránění a potírání terorismu.“¹¹⁹ Jako druhá možnost pro sankcionování slouží článek 215 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU) hlavy IV. o omezujících opatřeních.

„1. Předpokládá-li rozhodnutí přijaté podle hlavy V kapitoly 2 Smlouvy o Evropské unii pozastavení, omezení nebo úplné přerušování hospodářských a finančních vztahů s jednou nebo více třetími zeměmi, přijme Rada kvalifikovanou většinou na společný návrh vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a Komise nezbytná opatření. Uvědomí o tom Evropský parlament.“

¹¹⁷ HERRNFELD, Hans. Rechtsgrundlage für "smart sanctions" zur Bekämpfung von Terrorismus : Anmerkungen zum Urteil des Gerichtshofs in der Rs. C-130/10, Europäisches Parlament/Rat IN *Europarecht*, HERRNFELD, Hans. Rechtsgrundlage für "smart sanctions" zur Bekämpfung von Terrorismus : Vol. 48, No. 1 (2013). str 89.

¹¹⁸ EVROPSKÁ UNIE, ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EU. Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie [online]. C83/47. 30. 3. 2010. [cit. 2013-06-05]. Dostupný z WWW:<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>>.

¹¹⁹ HERRNFELD, Hans. Rechtsgrundlage für "smart sanctions" zur Bekämpfung von Terrorismus : Anmerkungen zum Urteil des Gerichtshofs in der Rs. C-130/10, Europäisches Parlament/Rat. str. 89.

2. Pokud tak stanoví rozhodnutí přijaté podle hlavy V kapitoly 2 Smlouvy o Evropské unii, může Rada postupem uvedeným v odstavci 1 přijmout omezující opatření vůči fyzickým nebo právnickým osobám a skupinám nebo nestátním subjektům.¹²⁰

Na tomto základě Rada přijala určitá sankční opatření k provedení závěrů Rady bezpečnosti. Článek 215, odst. 2 již přímo zahrnuje možnost užití sankcí i proti nestátním subjektům a fyzickým a právnickým osobám. Tuto novinkou umožnila Lisabonská smlouva, nicméně již dříve Evropský soudní dvůr dovedl extenzivním výkladem v rozsudku Kadi dostatečný právní základ, který představovala kombinace článků 60, 301 a 308 pro sankcionování jednotlivců, ačkoli jejich doslovné znění tento výklad nevyjadřovalo přímo.¹²¹

Zatímco přijetí nařízení podle článku 75 je podmíněno schválením v řádném legislativním procesu, o opatření dle článku 215, odst. 2 musí být Evropský parlament jen zpraven.¹²²

Po vynesení prvního ze série rozsudků ve věci Kadi a prohlášení nařízení č. 881/2002 na neúčinné, předložila Evropská komise návrh na nové nařízení č. 1286/2009. Rada návrh přijala ještě před stupem Lisabonské smlouvy v platnost v prosinci 2009. Zatímco původní návrh Komise z dubna roku 2009 byl založen na článcích 60, 301 a 308 Smlouvy o založení Evropských společenství, nový návrh přijatý Radou se již opíral o nové, Lisabonskou smlouvou přeformulované znění článku 215, odst. 2 SFEU.¹²³

Tento obrat vyvolal vlnu kritiky u Evropského parlamentu, který se s žalobou na neplatnost aktu obrátil na Soudní dvůr Evropské unie. Evropský parlament napadal především skutečnost, že dle jeho názoru měl být pro právní základ nařízení použito ustanovení článku 75 (a dřívějšího článku 60 SZEU), a nikoli článku 215 SFEU, a

¹²⁰ Článek 215 SFEU.

¹²¹ ANDERSSON, Torbjörn. *Targeted Sanctions: How to Enforce Institutionalized Fear and Maintain the Rule of Law*. str.67.

¹²² HERRNFELD, Hans. *Rechtsgrundlage für "smart sanctions" zur Bekämpfung von Terrorismus : Anmerkungen zum Urteil des Gerichtshofs in der Rs. C-130/10, Europäisches Parlament/Rat*. str.89.

¹²³ *Ibidem*. str. 90.

vyloučil tak EP z procesu spolurozhodování.¹²⁴ Názor Evropského Parlamentu však nesdílela nejen Rada a některé členské státy, ale i Evropská komise.¹²⁵

Soudní dvůr Evropské unie žalobu zamítl v rozsudku C-130/10 Evropský parlament vs. Rada Evropské unie. Připomněl svou stálou judikaturu ve věci volby právního základu pro přijetí aktu, který se musí opírat o „...objektivní a přezkoumatelné okolnosti, ke kterým náleží účel a obsah právního aktu.“¹²⁶ Soudní dvůr došel i k závěru, že článek 215 představuje: „...právní základ pro restriktivní opatření, zahrnující boj proti terorismu..., které EU přijímá vůči soukromým i fyzickým osobám, pokud rozhodnutí toto opatření přijmout náleží jednání EU v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky.“¹²⁷ Soudní dvůr také přisvědčil Radě o oprávněnosti použití článku 215, odst. 2 pro napadený právní akt. Soud se také blíže vyjádřil k otázce vztahu článku 75 a 215 SFEU jako nástupců článků 60 a 301 SZEU. Soudní dvůr EU nejprve poukázal na to, že znění článku 215 přibližně odpovídá znění článku 301, navíc nové znění pokrývá i sankcionování právnických a fyzických osob, které bylo ve starším znění pouze odvozováno širším výkladem s odkazem na článek 308 SZEU.¹²⁸ Soud také teleologicky vyložil článek 215, odst. 2, který má za účel všeobecnými opatřeními přerušit nebo plnohodnotně zastavit hospodářských a finančních vztahů s třetími zeměmi, potažmo má za cíl vydání restriktivních opatření proti právnickým a fyzickým osobám (odst. 1 míří proti státům). Naproti tomu článek 75 slouží jako právní základ pro správní opatření ve spojitosti s pohyby kapitálu a plateb v boji proti teroristickým aktivitám.¹²⁹ „Rozdíl mezi články 75 SFEU a 215 SFEU, pokud jde o zapojení Parlamentu, vychází nicméně z rozhodnutí autorů Lisabonské smlouvy přiznat Parlamentu omezenější úlohu u činností Unie v rámci SZBP.“¹³⁰

¹²⁴ C-130/10 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. 7. 2012, [online]. Evropský parlament proti Radě Evropské unie [online]. [cit. 2013-06-15]. Dostupný z WWW:<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=125222&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=336590>>. bod 10.

¹²⁵ Ibidem.

¹²⁶ Ibidem.

¹²⁷ SOUDNÍ DVŮR EU. *Rozsudek velkého senátu ve věci C-130/10. Evropský parlament vs. Rada Evropské unie* z 19. 7. 2012. bod 78.

¹²⁸ SOUDNÍ DVŮR EU. *Rozsudek velkého senátu ve věci C-130/10. Evropský parlament vs. Rada Evropské unie* z 19. 7. 2012. bod 73.

¹²⁹ HERRNFELD, Hans. *Rechtsgrundlage für "smart sanctions" zur Bekämpfung von Terrorismus : Anmerkungen zum Urteil des Gerichtshofs in der Rs. C-130/10, Europäisches Parlament/Rat.* str. 92.

Neméně zajímavým výkladem ze strany soudu bylo upřesnění volby právního základu v závislosti na kategorizaci subjektu jako tzv. „interního“ a „externího“ teroristy podle společné pozice 2001/931/SZBP. Pokud se jedná o tzv. „interního teroristu“, tedy subjekt označený v seznamu hvězdičkou, je článek 75 vhodným právním předpisem pro správní sankci. Naopak odst. 2 článku 215 je správnou volbou pro sankcionování, pokud: „...hrozí nebezpečí především jednomu nebo více třetím státům a mezinárodnímu společenství.“¹³¹

5.2. Procedura přijímání právních nástrojů omezujících opatření

Pro provedení sankcí na základě článku 215 (odst. 1 a 2) přijme Rada ministru jednomyslné rozhodnutí, na základě a k provedení závěrů Rady bezpečnosti OSN. V případě vnitřního listingového řízení Rada ministru vnitra EU na základě zpráv informačních služeb svých států rozhodne jednomyslně o přijetí nového subjektu na seznam, který poté zveřejní na internetových stránkách.¹³² Opatření jsou přijata na základě hlavy V, kapitoly 2 Smlouvy o Evropské unii v rámci Společné bezpečnostní a zahraniční politiky, a musí být zaměřena na činnosti Unie a identifikovat adresáty opatření a zamýšlený způsob sankcionování. Ve druhém kroku Rada schválí tzv. nezbytná opatření k provedení rozhodnutí. Tato opatření jsou schválena Radou na základě společného návrhu Vysokého představitele a Komise s kvalifikovanou většinou v případě pozastavení, omezení nebo úplné přerušování hospodářských a finančních vztahů s jednou nebo více třetími zeměmi.¹³³

V případě sankcí postihující jiné subjekty podle odst. 2 Vysoký představitel takovou pravomoc nemá. Zároveň Rada uvědomí Evropský parlament. V souvislosti s Lisabonskou smlouvou nedošlo k žádným podstatným změnám týkající se praxe sankcionování v rámci EU. Vysoký představitel získal práva podle článku 215, odst. 1 navrhnout politické a ekonomické sankce. Soudní dvůr Evropské unie nemá

¹³⁰ SOUDNÍ DVŮR EU. Rozsudek velkého senátu ve věci C-130/10. Evropský parlament vs. Rada Evropské unie z 19. 7. 2012. bod 82.

¹³¹ HERRNFELD, Hans. *Rechtsgrundlage für "smart sanctions" zur Bekämpfung von Terrorismus : Anmerkungen zum Urteil des Gerichtshofs in der Rs. C-130/10, Europäisches Parlament/Rat.* str. 92.

¹³² EUROPEAN UNION EXTERNAL ACTION. *Consolidated List of persons, groups and entities subject to EU financial sanctions* [online]. [cit. 2013-06-23]. Dostupný z WWW:<http://eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/consol-list_en.htm>.

¹³³ SCHUBERT, Anja: *Rechtliche Grundlagen für die Verhängung zielgerichteter Sanktionen.* str. 11.

přezkumnou pravomoc nad sankcemi proti státům. Naproti tomu finanční sankce vůči z terorismu podezřelým jednotlivcům a skupinám může přezkoumat z důvodu nedostatku pravomoci k jejich vydání, porušení procedurálních pravidel, porušení ustanovení primárního nebo sekundárního práva a zneužití pravomoci.¹³⁴

Procedurální část sankčního režimu EU se odehrává na základě tří hlavních dokumentů Rady EU: jsou jimi v roce 2004 přijaté „Základní zásady pro použití restriktivních opatření (sankcí)“¹³⁵, které byly prvním programovým dokumentem EU v oblasti sankční politiky. Obsažené základní principy vyjadřují především respekt sankčních opatření EU vůči mezinárodnímu právu, evropské bezpečnostní integritě a normám a hodnotám demokracie, lidských práv a základních svobod. Evropská unie zároveň přiznává závaznost sankcím Organizace pro bezpečnost a spolupráci v rámci EU a OSN roli primárního světového aktéra na poli diplomatických sankcí, které jsou pro členské státy závazné na základě článku 11 Charty OSN.¹³⁶

Bez zajímavosti však jistě není, že tento dokument byl publikován šest měsíců poté, co mnohem byly vydány mnohem podrobnější a institucionální rámec pro sankční aktivitu vytvářející „Pravidla pro implementaci a evaluaci restriktivních opatření (sankcí) v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU“. Tato pravidla obsahují vzorové znění právního dokumentu, založeného na relevantních člancích SFEU.¹³⁷

Jako třetí základní dokument slouží „zásady správného postupu“ (*best practices*) pro účinné provedení omezujících opatření.¹³⁸

¹³⁴ BRADY, Hugo. *The EU and human rights: a new era under the Lisbon Treaty* [online]. Brussels: Centre for European reform, 2010. [cit. 2013-06-23]. Dostupný z WWW:<http://www.eepa.be/wcm/dmdocuments/OSI_Lisbon_Treaty_Implications_2010-06.pdf> str. 19.

¹³⁵ RADA EVROPSKÉ UNIE. *Pokyny k provádění a vyhodnocování omezujících opatření (sankcí) v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU*.

¹³⁶ Bod 1. A následující v *Basic Principles on the Use of Restrictive Measures (Sanctions)*.

¹³⁷ RADA EVROPSKÉ UNIE. *Pokyny k provádění a vyhodnocování omezujících opatření (sankcí) v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU*. str. 26.

¹³⁸ ERIKSSON, Michael. *In Search of a Due Process – Listing and Delisting Practices of the European Union*. str. 17.

6. Rozbor soudních rozhodnutí

Následující část práce se věnuje rozboru klíčových rozsudků Soudního dvora Evropské unie a částečně i Tribunálu (před Lisabonskou smlouvou Evropského soudního dvora a Soudu prvního stupně), které významným, a často rozhodujícím způsobem, přispěly k vytvoření současné podoby vnitřního a vnějšího listingového řízení na půdě Evropské unie. Výběr případů si v žádném případě nedává za cíl vyčerpávajícím způsobem přiblížit veškerou judikaturu soudních orgánů EU k této problematice. Jde mnohem více o přiblížení vlivu soudu a důsledků judikátů na proměnu sankčních režimů EU. Pozornost bude věnována především tomu, jak soudy zhodnotil pravomoc Rady a Komise Evropské unie k vydání finančních sankcí, jak se staví k vytýkanému porušení lidských práv v jednotlivých případech (právo na spravedlivý proces, právo vlastnit majetek, právo na soudní přezkum rozhodnutí).

Rozsudky byly vybrány s ohledem na reprezentaci každého z problémových okruhů sankčního režimu – vnitřního a vnějšího listingového řízení. Vnější listingové řízení zastupuje sága případu *Kadi a Al Barakaat Int Foundation*. Vnitřní listingové řízení je zastoupeno případy *L'Organisation des moudjahiddines du peuple iranien (OMPI)* a *Sison*.

6.1. Vnější listingové řízení

Sankce uložené v rámci vnějšího listingového řízení (sankční režim založený na rezoluci 1267) se doposud stal podle Bílkové celosvětově předmětem několika desítek soudních řízení, jak před národními soudy, tak před soudními orgány Unie.¹³⁹ V rámci Evropské unie se s žalobou na soudní orgány EU obrátilo doposud (stav v červnu 2013) 9 subjektů v případech: *Kadi*, *Ayadi*, *Hasan*, *Othman*, *al-Faqih*, *Rabbah*, *Nasuf Sanabel Relief Agency Limited*, *Yusuf* a *Al Barakaat International Foundation*. Řízení se povětšinou týkala oblasti volného pohybu kapitálu a Společné bezpečnostní a zahraniční politiky EU. Žaloby se opíraly o bývalý článek 230 SES a usilovaly o to, aby právní

¹³⁹ BÍLKOVÁ, Veronika. *Případy Kadi a Al Barakaat International Foundation*. Policy Paper ÚMV. [online]. Ústav mezinárodních vztahů, březen 2009. [cit. 2013-07-07]. Dostupný z WWW: <<http://iir.cz/upload/PolicyPapers/2009/Bilkova-Pripady-Kadi.pdf>> str. 3.

akty (nařízení a společné postoje) zakládající sankční režim zmrazení finančních prostředků, byly prohlášeny za neplatné.¹⁴⁰

6.1.1. Kadi a Al Barakaat International Foundation

Rozhodnutí Evropského soudního dvora v případě Kadi¹⁴¹ je označováno za „...jeden z nejvíce diskutovaných rozsudků historie.“¹⁴² A za jeden z „...právního hlediska nejdalekosáhlejších soudních rozhodnutí.“¹⁴³

Vzhledem ke komplikovanosti případu a k faktu, že stále nebyl z procesního hlediska ukončen (v červenci 2013 je věc ve fázi projednání kasačního opravnému prostředku proti rozhodnutí Tribunálu z 30. 9. 2010), je na místě zkoumat pouze nejdůležitější rozhodnutí, tj. rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 21. září 2005 ve věci T-315/01 - Kadi v. Rada a Komise a rozsudek Soudního dvora ze dne 3. září 2008 ve věci C-402005P – Kadi a Al Barakaat International Foundation v. Rada a Komise.¹⁴⁴ Tyto dva rozsudky představují hlavní proudy právní argumentace a principů sankčního systému, které Evropský soudní dvůr rozvedl. Pozornost bude zároveň věnována stanovisku generálního advokáta ke kasačnímu opravnému prostředku proti rozhodnutí Tribunálu z 30. 9. 2010.

6.1.2. Pozadí případu Kadi

Dne 19. října 2001 zveřejnil sankční výbor OSN nový dodatek ke svému seznamu ze dne 8. března 2001 obsahující jméno „Al-Qadi, Yasin (A. K. A. Kadi,

¹⁴⁰ Ibidem.

¹⁴¹ Přestože původními žalobci byli dva subjekty – tj. Kadi a Al Barakaat International Foundation, došlo ke spojení obou žalob a v odborné literatuře se vžilo označení Kadi pro celou serii případů, v níž vystupovalo na žalující straně více subjektů.

¹⁴² MORGAN, Georgiana. *The Kadi Saga: UN targeted asset-freezing sanctions under scrutiny*. King's student Law Review: Blog series.[online]. King's College London, 28. 5. 2013. [cit. 2013-07-01]. Dostupný z WWW: <http://kslr.org.uk/blogs/europeanlaw/2013/05/28/the-kadi-saga-un-targeted-asset-freezing-sanctions-under-scrutiny/#_ftnref1> .

¹⁴³ SULLIVAN, Gavin; Hayes, Ben. *BLACKLISTED: Targeted sanctions, preemptive security and fundamental rights* [online]. Berlin: European Center for Constitutional and Human Rights e. V. (ECCHR). 10. 12. 2010. [cit. 2013-07-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.ecchr.de/index.php/ecchr-publikationen/articles/blacklisted-targeted-sanctions-preemptive-security-and-fundamental-rights.867.html>> str. 57.

¹⁴⁴ Rozsudek Soudu prvního stupně významně ovlivnil také rozsudky v případech T-253/02 Ayadi proti Radě Evropské unie a T-49/04 Hassan proti Radě Evropské unie.

Shaykh Yassin Abdullah; A. K. A. Kahdi, Yasin), Jeddah, Saudi Arabia.¹⁴⁵ 27. května 2002 Rada EU přijala společný postoj 2002/402/SZBP, který v článku 3 nařizuje mimo jiné: „...zachovat nadále zmrazení prostředků a jiných finančních aktiv nebo hospodářských zdrojů osob, skupin, podniků a subjektů uvedených v seznamu vypracovaném Výborem pro sankce na základě rezolucí Rady bezpečnosti 1267 (1999) a 1333 (2000).“¹⁴⁶ Současně Rada přijala nařízení č. 881/2002, do jehož přílohy vtělila seznam osob, skupin a entit zasažených zmrazením finančních sankcí na základě článku 2 nařízení včetně jména pana Kadiho. Yassin Abdullah Kadi je původem saúdskoarabský obchodník provozující svou podnikatelskou činnost na území EU, kde mu byla také na území Velké Británie (mimo Švýcarska a USA) aktiva zmrazena. Na sankční seznam OSN byl poprvé zapsán již v roce 1999, a poprvé byl tak vystaven zmrazení aktiv a zákazu cestování bez poskytnutí informací ze strany OSN, na jejichž základě došlo k tomuto kroku.¹⁴⁷ Podruhé byl Kadi zapsán v roce 2001 kvůli tvrzenému napojení na organizaci Al-Kaida.¹⁴⁸ Al Barakaat International Foundation je finanční organizace působící ve Švédsku, jak součást tzv. „Hawala“, celosvětového bankovního systému užívaného somálskou diasporou pro převod finančních prostředků především do Somálska.¹⁴⁹ Organizace byla na seznam zapsána v listopadu 2011, opět na základě proklamovaného spojení s organizací Al-Kaida. Kadi a Al Barakaat (spolu s třemi fyzickými osobami pobývajících toho času ve Švédsku) podali odděleně ke konci roku 2001 žalobu k Soudu prvního stupně (věc T-315/01 a T-306/01), ve které jako žalobní důvod uvedli nedostatek pravomocí Rady jako tvůrce napadeného nařízení na základě článků 60 a 301 ES. Tohoto žalobního důvodu se později žalobci vzdali, soud jej však vyhodnotil jako „...důvod veřejného pořádku...který může být zkoumán i bez návrhu.“¹⁵⁰ Dále žalobce Kadi argumentoval domnělým porušením základních práv: 1) právem na slyšení, 2) porušení práva na vlastnictví majetku a principu proporcionality a

¹⁴⁵ T-315/01 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 21. září 2005, [online]. Yassin Abdullah Kadi proti Radě Evropské unie a Komisi Evropských společenství. [cit. 2013-07-06]. Dostupný z WWW: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=59906&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2780474>> bod 24.

¹⁴⁶ T-315/01 Rozsudek ze dne 21. září 2005 (Soud prvního stupně), bod 26.

¹⁴⁷ MORGAN, Georgiana. *The Kadi Saga: UN targeted asset-freezing sanctions under scrutiny*. King's student Law Review: Blog series.

¹⁴⁸ SULLIVAN, Gavin; Hayes, Ben. *BLACKLISTED: Targeted sanctions, preemptive security and fundamental rights*. str. 57.

¹⁴⁹ Ibidem.

¹⁵⁰ T-315/01 Rozsudek ze dne 21. září 2005 (Soud prvního stupně), bod 60.

3) porušení práva na soudní přezkum.¹⁵¹ Oba subjekty shodně požadovali zrušení jmenovaných nařízení.

6.1.3. Rozsudek soudu prvního stupně

Soud prvního stupně žalobu po čtyřech letech, 21. 9. 2005, zamítl s odkazem na to, že žádný ze žalobních argumentů žalobců v jeho očích neobstál.

1. *K žalobnímu důvodu vycházejícímu z nedostatku příslušnosti Rady k přijetí napadeného nařízení*

Soudní dvůr nejprve ze široka vyložil právní základ pro provedení sankcí Rady bezpečnosti EU připomenutím článků 24, 25 a článku 48 Charty OSN, který stanoví, že: „Na základě čl. 48 odst. 2 Charty Spojených národů rozhodnutí Rady bezpečnosti pro zachování mezinárodního míru a bezpečnosti „provádějí členové Spojených národů přímo i svou akcí v příslušných mezinárodních orgánech, jejichž jsou členy“.... Podle článku 103 Charty Spojených národů, „[j]estliže by došlo ke střetu mezi závazky členů Spojených národů podle této charty a jejich závazky podle kteréhokoli jiného mezinárodního ujednání, mají vrch závazky podle této charty“.¹⁵² Dále Rada ve své odpovědi na žalobu vyložila, je třeba finanční sankce zařadit do širšího rámce článků 11 Smlouvy o EU (ve znění před Lisabonskou smlouvou), které stanoví cíle Společné zahraniční a bezpečnostní politiky mimo jiné s cílem „zachovávat mír a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu se zásadami Charty Organizace spojených národů“.¹⁵³ Na námitku, že orgány Společenství fungují pouze na principu svěřených pravomocí, a že mezi cíli Společenství nefiguruje provedení rozhodnutí jiného společenství, tj. Rady bezpečnosti OSN, Rada kontrovala tvrzením, že: „Rada v tomto ohledu uplatňuje, že cíli Společenství nejsou pouze ty, které jsou vymezeny v článku 3 ES, ale že tyto cíle mohou vyplývat rovněž z konkrétnějších ustanovení.“¹⁵⁴ Na základě změn přijatých v Maastrichtské smlouvě se Soud prvního stupně vypořádal se vznikem Evropské unie a konkurencí (absenci) pravomocí. V člancích 60 a 301 SES a konečně i v článku 308, které je třeba chápat jako „překlenovací ustanovení mezi Smlouvou EU a Smlouvou ES ve smyslu, že postihuje nejen cíle nezbytné k dosažení cílů

¹⁵¹ ANDERSSON, Torbjörn. *Targeted Sanctions: How to Enforce Institutionalized Fear and Maintain the Rule of Law*. str.87.

¹⁵² T-315/01 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 21. září 2005, body 3 a 4.

¹⁵³ Ibidem, bod 67.

Společenství, ale též EU.“¹⁵⁵, se svěřují Společenství úkoly, které „...v oblasti hospodářských a finančních sankcí a poskytují právní základ pro výslovný přechod pravomocí na Společenství za účelem jejich uskutečnění. Tyto pravomoci jsou výslovně spojeny s přijetím aktu na základě ustanovení Smlouvy o EU o společné zahraniční a bezpečnostní politice (SZBP)“.¹⁵⁶

Všechny zmíněné články ve svém souhrnu tedy umožňují Radě ukládat sankce ekonomické a finanční (v pohybech kapitálu a plateb) povahy proti třetím státům a subjektům s nimi spojeným (nikoli však explicitně proti jednotlivcům a nestátním subjektům a jsou v souladu (implicitně) s cíli SZBP a s režimem volné hospodářské soutěže.¹⁵⁷ „Je tedy třeba připustit, že hospodářské a finanční donucení z politických důvodů, a fortiori v rámci provádění závazného rozhodnutí Rady bezpečnosti, představuje výslovný a legitimní cíl Smlouvy o ES, i když je tento cíl okrajový, související nepřímou s hlavními cíli této Smlouvy, zejména s cíli týkajícími se volného pohybu... a zavedení systému zajišťujícího nenarušenou hospodářskou soutěž, a spojený se Smlouvou o EU.“¹⁵⁸ K právnímu základu sankčních opatření pojednává podrobně část věnovaná případu Parlament v. Rada.

2. Ke třem žalobním důvodům vycházejícím z porušení základních práv žalobce

Žalobce Kadi deklaroval před soudem porušení tří základních práv zaručených Společenstvím: porušení práva být vyslechnut, porušení základního práva na ochranu vlastnictví a zásady proporcionality a porušení práva na účinný soudní přezkum (respektive pravomoci k soudnímu přezkumu). Pan Kadi je státním příslušníkem Saudské Arábie, avšak těžiště jeho finančních zájmů leží však v Evropské unii, proto zablokováním jeho aktiv v rámci EU dochází k omezení a de facto zamezení podnikatelské činnosti, jako zdroje obživy. Zároveň má majít tato opatření důsledky nejen pro jeho osobní a profesní pověst, ale i pro rodinný život. Jak však uvedl Soud

¹⁵⁴ Ibidem, bod 66.

¹⁵⁵ SMOLEK, Martin. *Yusuf (Kadi) a spol. aneb o tahání horkých kamenů z ohně Soudním dvorem*. Blog [online]. Jiné právo, 5. 9. 2008. [cit. 2013-07-07]. Dostupný z WWW: <<http://jinepravo.blogspot.de/2008/09/yusuf-kadi-spol-aneb-o-tahn-horkch.html>>.

¹⁵⁶ T-315/01 Rozsudek ze dne 21. září 2005 (Soud prvního stupně), bod. 67.

¹⁵⁷ DANOSH, Shelly. *The Kadi Case: The International Position of the European Union after the Ruling* [online]. European Forum at the Hebrew University, 12/2009. [cit. 2013-07-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.ef.huji.ac.il/publications/Danosh.pdf>> str. 10.

¹⁵⁸ T-315/01 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 21. září 2005, bod 68.

prvního stupně, soud se může vyjádřit k žalobním důvodům pouze za předpokladu, že spadají do jeho soudního přezkumu, tedy má-li soudní příslušnost.¹⁵⁹ Žalovaná strana však tvrdila, že Soud prvního stupně takovou pravomoc nemá: „...z důvodu přednosti z důvodu přednosti závazků Společenství a jeho členských států na základě Charty Spojených národů před jakýmkoliv jiným závazkem mezinárodního práva, práva Společenství nebo vnitrostátního práva.“¹⁶⁰

Tato otázka vztahu evropského a mezinárodního práva se tak stala stěžejní úvahou soudu. Soud prvního stupně se přiklonil k pozici právního monismu, tedy jednotnosti právního řádu, do kterého spadá mezinárodní a evropské právo. Zároveň konstruoval pro tuto potřebu hierarchii mezinárodních norem, které vévodí Charta spojených národů (a z ní vyplývající kategorické normy mezinárodního práva *ius cogens*¹⁶¹), která má přednost: „...před jakýmkoliv jiným závazkem vnitrostátního práva nebo mezinárodního smluvního práva včetně závazků na základě EÚLP pro ty z nich, které jsou členy Rady Evropy, a závazků na základě Smlouvy o ES pro ty z nich, které jsou rovněž členy Společenství.“¹⁶² Pokud mezi normami dojde ke konfliktu, je možné jej řešit za pomoci obecných právních zásad, implicitně tedy nikoli soudním přezkumem.¹⁶³ Vzhledem k této převaze pravidel *ius cogens*, bylo Společenství povinno provést rezoluce Rady bezpečnosti nikoli na základě mezinárodně-právních závazků, ale na základě závazků dobrovolně přijatých v rámci primárních smluv. Zároveň nelze z tohoto důvodu přezkoumávat rozhodnutí Rady bezpečnosti o sankčních seznamech. Soud prvního stupně tedy uvedl, že je: „...nutné mít za to, že dotčené rezoluce Rady bezpečnosti jsou v zásadě vyloučeny ze soudního přezkumu ze strany Soudu a že Soud není oprávněn zpochybňovat, ani incidenčně, jejich legalitu vzhledem k právu Společenství“.¹⁶⁴ Jako uvádí Smolek, soud si nechal nepatrná zadní vrátka stanovením možnosti takového incidenčního přezkumu co do ověření „dodržení vyšších norem mezinárodního práva náležejících k *ius cogens*“.¹⁶⁵ Nicméně tuto možnost vzápětí téměř vyloučil s odkazem na to, že s ohledem na univerzální lidskoprávní standardy náležející do *ius cogens* není

¹⁵⁹ Ibidem, bod 176.

¹⁶⁰ Ibidem, 177.

¹⁶¹ *Ius cogens*, je chápáno jako mezinárodní veřejný pořádek, který je závazný pro veškeré subjekty mezinárodního práva, včetně orgánů OSN, a od nějž se nelze odchylnit. Jde tedy o soubor právních norem jako základních principů mezinárodního práva.

¹⁶² T-315/01 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 21. září 2005, bod 181.

¹⁶³ BÍLKOVÁ, Veronika. *Případy Kadi a Al Barakaat International Foundation*. str. 5.

¹⁶⁴ T-315/01 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 21. září 2005, bod 225.

v případě Kadi porušeno ani jedno z domnělých porušených práv – práva být vyslechnut, právo vlastnit majetek a práva na soudní přezkum.¹⁶⁶ Právo na soudní přezkum žalobci zůstalo zachováno spolu s možností podat žalobu na neplatnost podle čl. 230 SES. Právo na slyšení před Radou EU nespadá pod imperativy lidskoprávních standardů vzhledem k absenci možností správního uvážení Rady nad převzatými seznamy Rady bezpečnosti. A konečně právo na vlastnictví majetku je legitimním a dočasným prostředkem boje proti terorismu v rámci světového společenství.¹⁶⁷ Soud prvního stupně tedy odmítl všechny žalobní důvody a žaloby zamítl v plném rozsahu.

6.1.4. Rozsudek Soudního dvora EU

Již v době vynesení rozsudku Soudem prvního stupně se dalo očekávat rychlé podání kasačního prostředku proti rozhodnutí, které skutečně přišlo. Nicméně Evropský soudní dvůr si dal opět na čas a další rozsudek v procesu spojených případů Kadi a Al Barakaat vynesl po třech letech, 3. 9. 2008. Své stanovisko k případu přednesl také generální advokát Maduro, který se v názoru shoduje téměř ve všech bodech¹⁶⁸ s Evropským soudním dvorem, proto na jeho konkrétní vyjádření nebude brán v následujícím textu zřetel. Žalobní důvody zůstaly stejné jako v případě první žaloby. Soud opět začal nejprve zkoumat, zda měla Rada pravomoc k přijetí napadených nařízení. Evropský soudní dvůr na základě argumentů dovedl, že Soud prvního stupně správně rozhodl, že článek 308 ES mohl být spolu s články 60 ES a 301 ES zahrnut do právního základu sporného nařízení. Se zajímavou argumentací v této oblasti přišla Evropská komise, když zastávala názor, že: „...že prováděcí opatření, která sporné nařízení ukládá v oblasti hospodářských a finančních sankcí, patří svou povahou do materie Společenství, a sice jednak do oblasti společné obchodní politiky, a jednak do oblasti volného pohybu kapitálu.“¹⁶⁹ Projednávána materie by tedy neměla vůbec spadat

¹⁶⁵ SMOLEK, Martin. *Yusuf (Kadi) a spol. aneb o tahání horkých kamenů z ohně Soudním dvorem.*

¹⁶⁶ T-315/01 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 21. září 2005, bod 238.

¹⁶⁷ BÍLKOVÁ, Veronika. *Případy Kadi a Al Barakaat International Foundation.* bod 7.

¹⁶⁸ Pozice generálního advokáta se ve výsledku téměř nelišila od právního názoru Evropského soudního dvora, s výjimkou zhodnocení právního základu pro vydání předmětného nařízení. IN POLI, Sara, TZANOU, Maria. *The Kadi Rulings: A Survey of the Literature IN Yearbook of European Law.* Vol. 28, No. 1 (2009) . str. 533.

¹⁶⁹ T-315/01 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 21. září 2005, bod 210.

pod SZBP. Další námitkou, se kterou se soud musel vypořádat, byl nedostatek obecné působnosti nařízení, protože je adresováno pouze jedné či několika osobám uvedeným v příloze napadených nařízení. Soud však potvrdil výklad soudu nižšího stupně, který dovedl, že: „...tento zákaz je adresován komukoli, kdo by mohl fyzicky disponovat předmětnými prostředky nebo hospodářskými zdroji.“¹⁷⁰

Nesoulad se mezi soudy projevil nejvíce nad otázkou žalobního důvodu týkajícího se otázky pravomoci k přezkumu základních práv a vztahu mezi právem OSN a právem Společenství. Evropský soudní dvůr nesdílel v této otázce pozici Soudu prvního stupně v otázce monismu evropského a mezinárodního práva. Jak uvádí Bílková: „*Generální advokát a evropský soudní dvůr pohlíží na vztah mezi EP a MP spíše z pozice dualismu, popř. pluralismu. Chápu je jako dva rozdílné právní rády, jejichž normy se vzhledem k vzájemné oddělenosti systému vlastně ani nemohou dostat do přímého střetu.*“¹⁷¹ Orgány Evropské unie a Společenství tedy nesmějí favorizovat při výkladu rezolucí Rady bezpečnosti normy mezinárodně-právní před evropskými s výjimkou uvedenou v bodu 308 nařízení: „*Nicméně tato přednost na úrovni práva Společenství se nevztahuje na právo primární, obzvláště pak ne na obecné zásady, jejichž součástí jsou základní práva.*“

V otázce lidských práv zároveň Soudní dvůr připomenul, že jak z jeho judikatury vyplývá, „...*respektování lidských práv je podmínkou legality předpisů Společenství...*“¹⁷² I přesto, že na úrovni OSN a její Sankční komise existuje přezkumný mechanismus, soud konstatoval, že: „...*přezkumné řízení neposkytuje zjevně záruky soudní ochrany.*“¹⁷³ „...*Soud [prvního stupně] se omezil na přezkum legality sporného nařízení pouze z hlediska těchto norem, ačkoli byl povinen provést v zásadě úplný přezkum z hlediska základních práv, která patří mezi obecné zásady práva Společenství, je třeba zrušit rovněž tuto navazující část napadených rozsudků.*“¹⁷⁴ Soud z důvodu rozporu napadeného nařízení s právy na slyšení¹⁷⁵ a na vlastnictví

¹⁷⁰ Ibidem, bod 244.

¹⁷¹ BÍLKOVÁ, Veronika. *Případy Kadi a Al Barakaat International Foundation*. str.6.

¹⁷² T-315/01 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 21. září 2005, bod 284.

¹⁷³ T-315/01 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 21. září 2005, bod 322.

¹⁷⁴ Ibidem, bod 330.

¹⁷⁵ Ibidem, bod 369: „*Sporné nařízení přitom bylo v rozsahu, v němž se vztahuje na Y. A. Kadiho, přijato, aniž by mu byla poskytnuta jakákoli záruka, že bude moci příslušným orgánům vylíčit svůj případ, a to*

s primárním evropským právem s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod¹⁷⁶ rozhodl napadené rozhodnutí soudu nižšího stupně zrušit a věc částečně v oblasti deklarovaného porušení lidských práv sám rozhodnout.¹⁷⁷ Zároveň zachoval účinky sporného nařízení po dobu, která nesmí přesáhnout tři měsíce ode dne vyhlášení rozsudku.¹⁷⁸

6.1.5. Reakce na rozsudky

Rozhodnutí v případě Kadi vyvolala silné reakce na obou koncích spektra akademické a právnícké obce. Průzkum Poli a Tzanou analyzující na 70 reakcí na vydaná rozhodnutí do května roku 2009 si vytyčil za úkol najít určité schéma v hodnocení komentátorů.¹⁷⁹ Autoři se domnívali, že mezinárodní právníci budou hájit spíše stanovisko Soudu prvního stupně a právníci specializovaní na právo Společenství se budou naopak přiklánět k pozici Soudního dvora. Výsledkem bylo možná překvapivě zjištění, že nebylo možné najít takový vzor napříč skupinami.¹⁸⁰ Poli tuto skutečnost dokládá na příkladu De Burcy, eminentní profesorky evropského práva, která velmi těžce kritizovala rozhodnutí Soudního dvora.¹⁸¹ Druhým, poněkud překvapivým, poznatkem byla absence „národní reakce“ na rozsudky, tedy přístup komentátorů odpovídající národní právní kultuře, s výjimkou Spolkové republiky Německo, kde lze o jakémsi s opatrností vzoru hovořit.¹⁸² Společná však téměř vše autorům byla kritika obou soudních rozhodnutí. Nedošlo tedy k upřednostnění určitého pohledu.¹⁸³

Jiní autoři nesouhlasí zcela zásadně s rozhodnutím soudu. Eckes tvrdí, že EU neměla a nemá žádnou pravomoc k přijetí „seznamu podezřelých teroristů“ a

v situaci, kdy je nutné omezení jeho vlastnických práv kvalifikovat jako značné vzhledem k obecnému rozsahu a skutečné době trvání omezujících opatření, které vůči němu byla uplatněna“.

¹⁷⁶ Právo na spravedlivé řízení článku 6, omezení výkonu práv dle článku 18, ochrana majetku podle článku 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

¹⁷⁷ ANDERSSON, Torbjörn. *Targeted Sanctions: How to Enforce Institutionalized Fear and Maintain the Rule of Law*. str. 89.

¹⁷⁸ T-315/01 Rozsudek ze dne 21. září 2005 (Soud prvního stupně), bod 376.

¹⁷⁹ POLI, Sara, TZANOU, Maria. *The Kadi Rulings: A Survey of the Literature*. str. 534.

¹⁸⁰ Ibidem. str. 557.

¹⁸¹ Více BURCA, Grainne. *The EU, the European Court of Justice and the International Legal Order after Kadi* [online]. Jean Monnet working paper 01/09. [cit. 2013-07-09]. Dostupný z WWW: <<http://centers.law.nyu.edu/jeanmonnet/papers/09/090101.pdf>> str.10.

¹⁸² POLI, Sara, TZANOU, Maria. *The Kadi Rulings: A Survey of the Literature*. str. 534.

Společenství nemělo kompetenci k zmrazení majetku jednotlivců.¹⁸⁴ Společenství nemůže přijmout sankce proti soukromým osobám, a to dokonce ani osobám s občanstvím EU. Často se autoři soustředili na jasně formulovaný postoj Soudního dvora vůči ochraně lidských práv a vymezení se vůči Radě bezpečnosti OSN, když vůbec poprvé podrobili její rozhodnutí přezkumu. De Búrca vedl paralelu s rozhodováním Nejvyššího soudu USA v případě *Medellin v. Texas*, který obdobně musel vyřešit otázku vztahu vnitrostátního a mezinárodního práva. A hovoří o „*textatizaci*“ evropského práva¹⁸⁵

Nicméně překvapivě málo se autoři věnují samotnému listingovému řízení EU. ECKES nadále upozorňovala na nízkou míru demokratické legitimacy, transparence a možnosti přezkumu rozhodnutí přijatých v rámci unijního pilíře.¹⁸⁶ Tento problém podle ní nebyl vyřešen ani v rámci opatření a změn přijatých v rámci Lisabonské smlouvy a SZBP spolu se zrušením pilířové struktury. Podel Sullivana a Hayese mělo rozhodnutí Evropského soudního dvora pozoruhodný dopad v otázce legitimace sankčních režimů OSN a EU. Především podle autorů rozhodnutí potvrdilo, že lidská práva jsou kladena v evropském právním systému na pomyslný vrchol a mezinárodně-právní závazky nemohou překonat tento status. Evropské instituce musí proto zajistit to, aby osoby zapsané na seznam byly dostatečně informovány o důvodech tohoto kroku a měli možnost toto rozhodnutí napadnout před nezávislým orgánem.¹⁸⁷ Autoři si také všímají jisté obezřetnosti, se kterou se soud postavil k převaze Charty OSN v systému mezinárodního práva tím, že: „...*posílil evropský ústavní řád způsobem, který činí pro Radu bezpečnosti těžší porušit základní práva...případ Kadi demonstroval proces typu „bottom-up“, ve kterém místní soud vykonal tlak na Radu bezpečnosti OSN vedoucí ke změně své politiky vůči lidským právům.*“¹⁸⁸

Bez zajímavosti jistě není, že některé vnitrostátní soudy vyšších instancí zaujaly k listingovému řízení přístup veskrze stejný, jaký představil Soud prvního stupně: „...*Tribunal fédéral [Spolkového tribunálu] v Lausanne (Švýcarsko) ze dne*

¹⁸³ Ibidem.

¹⁸⁴ ECKES, Christina. *EU Counter-Terrorist Policies and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions*. Introduction. New York: Oxford University Press, 2009. str. 5.

¹⁸⁵ BURCA, Grainne. *The EU, the European Court of Justice and the International Legal Order after Kadi*. str.4.

¹⁸⁶ Ibidem, str. 3.

¹⁸⁷ Ibidem.

14. listopadu 2007 ve věci 1A.45/2007, *Youssef Mustapha Nada v. Secrétariat d'État pour l'Économie*, a rozsudek House of Lords (Sněmovna lordů, Spojené království) ze dne 12. prosince 2007 ve věci *Al-Jedda v. Secretary of State for Defence* [2007] UKHL 58, který je nyní předmětem řízení ve věci č. 27021/08, *Al-Jedda v.*¹⁸⁹

Navrhovaný přezkum rezolucí Rady bezpečnosti na bázi *ius cogens* včetně vytvoření normativní hierarchie s vůdčí rolí Charty OSN a rezolucemi Rady bezpečnosti však přezkum takových rozhodnutí sráží na rovinu formálního, „...*ne více než symbolického gesta*“¹⁹⁰. ECKES snahu soudu vytvořit formální hierarchii v rámci mezinárodního práva vidí jako ospravedlnitelnou a pochopitelnou. Problém ovšem spočívá v tom, že se principy evropského práva zcela míjejí s principy mezinárodního práva, jak v rovině hodnotové, tak v rovině hierarchické podle názoru soudu. ECKES v tomto přístupu vidí „...*vyprazdňování současných ústavních základů z vrchu...*“, které „*neupevňují společné hodnoty mezinárodního práva*“.¹⁹¹

6.1.6. Kadi II

Aby bylo vyhověno rozsudku Soudního dvora ze září 2008, Komise přijala nové nařízení č. 1190/2008¹⁹² a v něm Komise: „...*sdělila [Komise] popisná shrnutí důvodů předložená Výborem OSN pro sankce vůči síti Al-Kajdá a Talibanu panu Kadi a subjektu Al Barakaat International Foundation a poskytla jim příležitost, aby sdělili svá stanoviska k těmto důvodům, a tím se k záležitosti vyjádřili.*“¹⁹³ I přes důkladné posouzení případů pana Kadiho a Al Barakaat, Komise setrvala na svém původním stanovisku ponechat oba subjekty na sankčním seznamu pro jejich spojitost s osobou

¹⁸⁸ SULLIVAN, Gavin; Hayes, Ben. *BLACKLISTED: Targeted sanctions, preemptive security and fundamental rights*. str. 59.

¹⁸⁹ C-402/05 P Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. září 2008, [online]. Kadi a Al Barakaat International Foundation proti Radě a Komisi Evropské unie. [cit. 2013-07-09]. Dostupný z WWW: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=67611&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2780474>> bod 122.

¹⁹⁰ ECKES, Christina. *EU Counter-Terrorist Policies and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions : Judicial Review*. str. 57.

¹⁹¹ Ibidem.

¹⁹² EVROPSKÁ UNIE. NAŘÍZENÍ KOMISE (ES) č. 1190/2008 ze dne 28. listopadu 2008, kterým se po sto první mění nařízení Rady (ES) č. 881/2002 o zavedení některých zvláštních omezujících opatření namířených proti některým osobám a subjektům spojeným s Usámou bin Ládinem, sítí Al-Kajdá a Talibanem [online]. Úřední věstník Evropské unie. 2. 12. 2008. [cit. 2013-07-09]. Dostupný z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:322:0025:0026:CS:PDF>>.

¹⁹³ Ibidem, odst. 3.

Usámy bin Ládina.¹⁹⁴ V říjnu roku 2008 se stálému zástupci Francie při OSN dostalo od předsedy Sankční komise OSN shrnutí důvodů, pro které byl pan Kadi na sankční seznam OSN zapsán:

“V případě pana Yasina Abdullaha Ezzedina Qadiho [...] jsou splněny podmínky k tomu, aby byl dotyčný [Výborem pro sankce] zapsán z důvodu jeho činů spočívajících v a) účasti na financování, plánování, podpoře, přípravě nebo provádění činů nebo jednání prostřednictvím sítě Al-Kajdá, Usámy bin Ládina nebo Talibanu nebo jakékoli buňky, přičleněné osoby nebo organizace, odštěpené skupiny nebo skupiny od nich odvozené, ve spojení s nimi, pod jejich jménem, jejich jménem nebo na jejich podporu; b) opatřování, prodeji nebo přesunu zbraní a materiálů komukoli z nich; c) náboru osob pro kohokoli z nich; d) jakémkoli jiném způsobu podpory činů, kterých se kdokoli z nich dopouští, nebo činností kohokoli z nich [viz rezoluce Rady bezpečnosti 1822 (2008), odst. 2].“¹⁹⁵

Proti opětovnému zařazení na seznam byla v únoru roku 2009 vznesena žaloba u nově přejmenovaného Tribunálu. Pan Kadi se především dožadoval přednesení důkazů, které jeho zařazení na seznam potvrzují a možnost vyjádřit se k těmto důkazům. Mezitím byla organizace Al Barakaat vyjmuta ze sankčního seznamu OSN, posléze i EU. Pan Kadi i nadále na seznamu figuroval, proto na žalobě setrval a usiloval o zrušení nařízení č. 1190/2008 a o uložení povinnosti Komisi, aby zveřejnila „veškeré dokumenty související s přijetím napadeného nařízení“.¹⁹⁶ Celkem bylo uvedeno pět žalobních důvodů.

30. září vydal Tribunál rozhodnutí, které prohlašovalo zmíněné nařízení na protiprávní, a které mělo být tím pádem zrušeno. Soud ve své úvaze vycházel z velké části také z mezitím vydaného rozsudku OMPI (viz dále).¹⁹⁷ Tribunál nejprve zdůraznil, že není vázán závěry Soudního dvora ve věci rozsudku Kadi I. Připomněl kritiku rozsudku Evropského soudního dvora, který by podle některých hlasů mohl vést k narušení celého systému sankčních režimů OSN, pokud by rozhodnutí Rady

¹⁹⁴ C-402/05 P Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. září 2008, bod 30.

¹⁹⁵ Ibidem, bod 50.

¹⁹⁶ Ibidem, bod 71.

¹⁹⁷ Rozsudek OMPI bod 107

bezpečnosti mohla být přezkoumána na národní nebo regionální úrovni.¹⁹⁸ Dále se věnoval klíčové otázce „v zásadě úplného přezkumu legality napadeného nařízení z hlediska základních práv, aniž by umožnil uvedenému nařízení těšit se jakékoli soudní imunitě z důvodu, že je jeho účelem provést rezoluce přijaté Radou bezpečnosti podle kapitoly VII Charty Spojených národů.“¹⁹⁹ Tribunál vyslovil v tomto kontextu zajímavou podmínku týkající se měřítka přezkumu legality rozhodnutí OSN – ne nepodobnou podmínce Spolkového ústavního soudu v rozsudcích „Solange“²⁰⁰: „Soudy Společenství musí nicméně ověřovat, zda je přijetí prováděcího opatření Společenství slučitelné s ústavními zásadami smlouvy ES, mezi něž patří i základní práva... Tento kontext Spojených národů tedy v rámci právního řádu Společenství neodůvodňuje „zobecněnou soudní imunitu“, a to dokud přezkumné řízení před Výborem pro sankce nebude skýtat záruky soudní ochrany...“²⁰¹ Soudy EU tak za předpokladu zaručené soudní ochrany na úrovni OSN nebudou muset přistoupit k jeho přezkumu. Tomu tak ovšem zatím není. Tribunál zároveň přisvědčil závěru Soudního dvoru a zdůraznil, že základem přístupu: „...je zásada úplného a důsledného soudního přezkumu opatření ke zmrazení prostředků toho druhu, o jaké jde v projednávaném případě, o to důvodnější, že tato opatření se citelným způsobem a dlouhodobě dotýkají základních práv dotčené osoby.“²⁰²

Žalobce však v daném případě neměl skutečnou možnost získat přístup k informacím a důkazům, které svědčily v jeho neprospěch. Navíc Komise neposkytla

¹⁹⁸ GINSBORG, Lisa; SCHEININ, Martin. *You Can't Always Get What You Want: The Kadi II Conundrum and the Security Council 1267 Terrorist Sanctions Regime* [online]. IN Essex Human Rights Review, Vol 8, Nr 1, October 2011. [cit. 2013-07-09]. Dostupný z WWW:< <http://ssrn.com/abstract=1407079>> str. 15.

¹⁹⁹ C-402/05 P Rozsudek Soudního dvoru ze dne 3. září 2008, bod 126.

²⁰⁰ V rozsudku Solange I z 1974 posoudil německý Spolkový ústavní soud ochranu lidských práv a základních svobod v právu ES za nepostačující a upřednostnil ústavní ochranu lidských práv obsaženou v Ústavě SRN. V roce 1986 naopak Spolkový ústavní soud rozhodl ve věci Solange II, že systém ochrany základních práv a svobod se v právu ES vyvinul tak, že zaručuje ochranu rovnocennou té, kterou zaručuje Ústava SRN. Tímto rozhodnutím změnil Spolkový ústavní soud svůj postoj z rozhodnutí ve věci Solange I z 1974. Více: VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY: Informační systém pro implementaci EU. [online]. Ústavní aspekty evropské integrace: Vztah práva ES a ústav ve vybraných členských státech ES de lege lata: Německo. [cit. 2013-07-09]. Dostupný z WWW: <<http://isap.vlada.cz/dul/cesty.nsf/7f723857997b924bc1257926004bd509/a1749151b5e1a530802566da00430999?OpenDocument>>. Více k tomuto argumentu: TZANAKOPOULOS, Antonios. *Judicial Dialogue in Multi-Level Governance: The Impact of the Solange Argument* [online] IN Fauchald, Ole Kristian; Nollkaemper, André (eds.) *The Practice of International and National Courts and the (De-)Fragmentation of International Law*. Hart, Oxford, str. 185-215. ISBN 9781849462471 [cit. 2013-07-09]. Dostupný z WWW: <<http://ssrn.com/abstract=1407079>>.

²⁰¹ C-402/05 P Rozsudek Soudního dvoru ze dne 3. září 2008, bod 90.

²⁰² Ibidem, bod 151.

žádný důkaz svědčící o oprávněnosti jeho zapsání na seznam.²⁰³ Tribunál navíc zdůraznil, že soud Společenství se musí soustředit na ověření nejen věcné správnosti důkazních materiálů, ale musí vzít rovněž v úvahu „veškeré rozhodné údaje“, o které daný orgán své rozhodování opírá.²⁰⁴ Právě problém důkazního břemena, zveřejňování důkazního materiálu a dokazování stojí v ohnisku celého problému. Soud výslovně uvedl, že pro nezbytné zajištění rovnováhy mezi ochranou lidských práv a boji proti mezinárodnímu terorismu „...soud Společenství [musí mít] pravomoc přezkoumávat legalitu a opodstatněnost opatření Společenství ke zmrazení finančních prostředků, aniž by vůči němu mohla být namítána tajnost nebo důvěrnost důkazů a informací použitých příslušným orgánem Společenství.“²⁰⁵ Tribunál tedy dal zelenou důkladnému přezkumu všech důkazů, na kterých bylo listingové řízení založeno, a které by měly být zpřístupněny také zapsaným osobám.²⁰⁶

Tribunál v souladu s tím, že panu Kadimu nebylo umožněno získat potřebné informace a Komise neposkytla potřebnou součinnost, došel k závěru, že: „...není s to přikročit k přezkumu legality napadeného nařízení, takže je třeba učinit závěr, že z tohoto důvodu nebylo v projednávaném případě dodrženo základní právo na účinný prostředek soudní ochrany, které žalobci svědčí.“²⁰⁷

Zároveň se Tribunál vyjádřil k námitce, že panu Kadimu byly poskytnuté dostatečné právní záruky obdobné těm v případě OMPI, které byly Tribunálem označeny jako dostatečné. Tribunál poukázal na to, že námitka: „...přehlíží zásadní procesní rozdíly, jež mezi oběma režimy Společenství ke zmrazování prostředků, které zmiňuje, existují.“²⁰⁸ „Charakteristikou režimu Společenství sloužícího ke zmrazování prostředků dotčeného ve věcech, které vedly k vydání rozsudků OMPI a PMOI I, je totiž dvouúrovňový postup, jeden na úrovni vnitrostátní, druhý na úrovni Společenství.... V tomto režimu je právo dotyčné osoby na obhajobu především účinně zaručeno v rámci vnitrostátního řízení, v němž musí být dotyčné osobě umožněno užitečně vyjádřit její stanovisko ke skutečnostem, na jejichž základě bylo vůči ní přijato dotčené

²⁰³ Ibidem, bod 182.

²⁰⁴ Ibidem, bod 142.

²⁰⁵ Ibidem, bod 144.

²⁰⁶ MORGAN, Georgiana. *The Kadi Saga: UN targeted asset-freezing sanctions under scrutiny*. King's student Law Review: Blog series.

²⁰⁷ C-402/05 P Rozsudek Soudního dvoru ze dne 3. září 2008, bod 183.

²⁰⁸ Ibidem, bod 185.

*rozhodnutí ...pod dohledem vnitrostátních soudů nebo případně ESLP (rozsudek OMPI, bod 121). Právě tyto záruky práva na obhajobu existující na vnitrostátní úrovni pod účinnou soudní kontrolou zcela zbavují orgány Společenství povinnosti znovu zakotvovat záruky týkající se téhož předmětu na úrovni Společenství...*²⁰⁹ Na rozdíl od toho, co bylo judikováno v případě OMPI, jsou tak všechny orgány EU povinny dbát na naplňování záruk práva na obhajobu pod účinnou soudní kontrolou. Soud tedy konstatoval v případě pana Kadiho porušení práva na obhajobu a porušení práva na soudní ochranu.

6.1.7. Reakce na rozsudek Kadi II

Rozhodnutí Tribunálu v případě Kadi II bylo označeno za „politické“ a vzneslo několik otázek.²¹⁰ Tribunál se přiklonil k plnému přezkumu důkazů a rozhodnutí OSN na nich založených, ale je v silách soudních orgánů tento přezkum provést. Má EU možnost získat potřebné informace od OSN či zpravodajských služeb a vyhodnotit je v reálných souvislostech mezinárodního boje proti terorismu? Zprávy Sankční komise OSN naznačují, že ani sama Sankční komise často nemá přístup k důkazům, na základě kterých zpravodajské služby prostřednictvím států navrhnou zařadit daný subjekt na sankční seznam.²¹¹ Tyto informace mohou být předmětem diskuze na bilaterální úrovni mezi jednotlivými státy, které mají s informací nějakou spojitost. Pravděpodobnost jejich zveřejnění v rámci Rady bezpečnosti je však minimální.²¹² Jak dodává Morgan - rozhodnutí v případě Kadi II: „...*nebezpečně selhává v pokusu nastavit rozumnou rovnováhu mezi zájmy, které jsou v sázce, a riskuje otevření dveří pro zásadní vměšování soudů do politických privilegií zvládnutí bezpečnostních hrozeb.*“²¹³ Pan Kadi byl ze sankčního seznamu vyjmut k 5. říjnu roku 2012.²¹⁴

6.1.8. Stanovisko generálního advokáta

²⁰⁹ Ibidem, bod 186.

²¹⁰ MORGAN, Georgiana. *The Kadi Saga: UN targeted asset-freezing sanctions under scrutiny*. King's student Law Review: Blog series.

²¹¹ GINSBORG, Lisa; SCHEININ, Martin. *You Can't Always Get What You Want: The Kadi II Conundrum and the Security Council 1267 Terrorist Sanctions Regime*. str. 18.

²¹² Ibidem.

²¹³ MORGAN, Georgiana. *The Kadi Saga: UN targeted asset-freezing sanctions under scrutiny*. King's student Law Review: Blog series.

²¹⁴ GEARTY, Conor. *Kadi II*. [online]. Blog: Europialaw, 25.3.2013. [cit. 2013-07-10]. Dostupný z WWW:<<http://eutopialaw.com/2013/03/25/kadi-ii/>>.

Komise, Rada a Spojené království nesouhlasily s rozsudkem Tribunálu a napadly ho dosud projednávaným (červenec 2013) kasačním opravným prostředkem. V březnu 2013 přednesl generální advokát Yves Bot své stanovisko k případu Kadi II.²¹⁵ I přesto, že Soudní dvůr EU není tímto stanoviskem vázán a pouze navrhuje právní řešení věci, představuje jeho názor významný příspěvek k debatě o podobě listingového řízení v rámci EU. Bot uvedl, že: *„Podle jeho názoru není povaha přezkumu vykonaného Tribunálem přizpůsobena oblasti boje proti terorismu.“*²¹⁶ Dále má za to, že Tribunál se dopustil několika pochybení, když nesprávně interpretoval rozsudek Soudního dvora v případě Kadi I v otázkách zásad soudního přezkumu. Tribunál využil toho, že soud vyššího stupně nevymezil povahu těchto zásad soudního přezkumu a sám vyložil tyto zásady, avšak způsobem, který odporuje mezinárodnímu kontextu boje proti terorismu a ochraně lidských práv a *„...politickou povahou závěrů Výboru pro sankce za účelem rozhodnutí, zda osobu či subjekt na seznam zapsat, jakož i se zdokonalením řízení před tímto orgánem, ke kterému došlo v posledních letech, a to zejména od rozsudku Kadi Soudního dvora.“*²¹⁷ Advokát zpochybňuje závěry soudu o porušení práva na vlastnictví zaručených Společenstvím. Podle něj Tribunál zejména nesprávně ohodnotil skutečnou povahu opatření a ve svém doporučení uvádí: *„...že opatření spočívající ve zmrazení finančních prostředků představují zajišťovací opatření, takže prostředky jsou zmrazeny, nikoliv zabaveny. Mimoto tato opatření nepředstavují trestní sankce, ale byla přijata za účelem zachování míru a bezpečnosti na celosvětové úrovni. Kromě toho několik ustanovení smluv svědčí ve prospěch omezení soudního přezkumu a ve prospěch společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie, která respektuje činnost Organizace spojených národů.“*²¹⁸

Zároveň Bot zdůrazňuje posun v zajištění práv v řízení Sankčního výboru, které přineslo záruky zejména v oblasti práva na obhajobu. Generální advokát je přesvědčen:

²¹⁵ Spojené věci C-584/10 P, C-593/10 P a C-595/10 P, STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA YVESE BOTA přednesené dne 19. března 2013. [online]. [cit. 2013-07-09]. Dostupný z WWW:<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=135223&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2780474>>.

²¹⁶ EVROPSKÁ UNIE. Generální advokát Y. Bot navrhuje, aby Soudní dvůr zrušil rozsudek Tribunálu „Kadi II“. Tisková zpráva, 19. 3. 2013. [online]. [cit. 2013-07-09]. Dostupný z WWW:<http://europa.eu/rapid/press-release_CJE-13-33_cs.htm>.

²¹⁷ EVROPSKÁ UNIE. Generální advokát Y. Bot navrhuje, aby Soudní dvůr zrušil rozsudek Tribunálu „Kadi II“. Tisková zpráva, 19. 3. 2013.

²¹⁸ Ibidem.

„...že postupy při zápisu a výmazu ve Výboru pro sankce představují dostatečné záruky pro to, aby unijní orgány mohly presumovat opodstatněnost rozhodnutí přijatých tímto orgánem. Unijní soud tedy nesmí vykonávat zevrubný přezkum opodstatněnosti zápisu na základě důkazů, na kterých se zakládají závěry Výboru pro sankce, nýbrž pouze dbát na to, aby se zápis v rámci Unie nezakládal na zjevně nedostatečném nebo nesprávném odůvodnění.“²¹⁹ Bot se tedy vyslovil pro to, aby na úrovni Společenství bylo rozhodnutí podrobeno přezkumu pouze z jedné stránky – nikoli vnější legality, tedy z formálních a procesních hledisek, avšak pouze co do opodstatněnosti důvodů (vnitřní legality). Výboru pro sankce náleží dle generálního advokáta exkluzivní pravomoc vypracovat sankční seznam. Soudní orgány EU nemohou přezkoumávat důkazy a informace, které k rozhodnutí o zápisu vedly. Proto generální advokát navrhuje Soudnímu dvoru EU zrušení rozsudku Tribunálu v případě Kadi II.²²⁰

6.1.9. Kadi III

Zcela jistě nelze v této chvíli předjímat rozsudek Soudního dvora Evropské unie. Stanovisko generálního advokáta však naznačuje, že lze pravděpodobně očekávat zúžení interpretace rozsudku Soudního dvora v případě Kadi I. Zároveň lze s napětím očekávat, jak soud reformuluje vztah evropského, mezinárodního práva a národního ústavního práva a příslušných soudních orgánů, které se vzájemně ocitají ve stále užší interakci. Zatímco Soudní dvůr prvního stupně se přiklonil k názoru, že závazky podle Charty OSN mohou ovlivnit národní ústavní pořádek a první řád ES, Evropský soudní dvůr odmítl tuto tezi a její formulaci srovnáním s přístupem „Solange“, protože jak uvádí Eckes: „...neexistuje měřítko přezkumu podobné Solange v rámci vztahu EU a OSN... OSN nepoživá státní výsady, proto by se s ní nemělo zacházet jako s vládou.“²²¹

Pozornost bude zcela jistě věnována i možnosti přezkumu aktů orgánů OSN z hlediska vnitřní i vnější legality. Rozsudek soudního dvora však nicméně bude jen jednou dynamickou silou utvářející budoucí podobu sankčního režimu. Listinové řízení zůstává, jak již bylo naznačeno, z velké části politicky motivovaným řízením. Jak uvádí Morgan: „...Botovo stanovisko reflektuje současný pocit, že budoucí změny sankčního

²¹⁹ Ibidem.

²²⁰ Ibidem.

režimu vyžadují čistě politické řešení, zejména vytvoření spolupráce na úrovni EU a OSN v této úrovni.²²² Soud by tedy mohl implicitně ingerovat i do politické sféry a naznačit budoucí podobu tohoto uspořádání. Jak dodává Eckes: „*Namísto svolení Radě bezpečnosti odložit základní principy evropského práva stranou, Soud zvýšil tlak na Radu bezpečnosti přehodnotit tento postup.*“²²³

6.2. Vnitřní listingové řízení

Druhá série případů vztahující se k listingovému systému EU se týká tzv. vnitřního listingové řízení a vztahuje se k rezoluci OSN 1373 z roku 2001. V této kategorii se sankční seznam vytváří na úrovni EU spoluprací mezi národními bezpečnostními službami, národními vládami a Radou EU. V této kategorii vynikají případy Lidových mudžahedínů, kteří poprvé v historii dosáhli svými žalobami výmazu ze sankčního seznamu a soud v té souvislosti vyslovil kritéria zapsání na sankční seznam a přezkumu takového rozhodnutí. V sérii případů *Sison* se Tribunál poprvé vyjádřil k otázce odpovědnosti za škodu vzniklou neoprávněným vedením na sankčním seznamu ze strany EU.

6.2.1. PMOI I

28. března 2011, tedy ještě před vstupem rezoluce 1373 v platnost byli Lidoví mudžahedíni (dále jako PMOI)²²⁴ navrženi na zapsání na protiteroristický seznam Velké Británie na základě zákona o boji proti terorismu (UK Terrorism Act 2000).²²⁵ V červnu roku 2002 Rada EU rozšířila sankční seznam společné pozice 931/2001/ES a nařízení

²²¹ ECKES, Christina. *EU Counter-Terrorist Policies and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions : Judicial Review*. str. 57.

²²² MORGAN, Georgiana. *The Kadi Saga: UN targeted asset-freezing sanctions under scrutiny*. King's student Law Review: Blog series.

²²³ ECKES, Christina. *EU Counter-Terrorist Policies and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions : Judicial Review*. str. 57.

²²⁴ Zkratka: People's Mujahedeen Organisation of Iran.

²²⁵ T-228/2002 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 12. prosince 2006, [online]. Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran proti Radě Evropské unie. [cit. 2013-07-10]. Dostupný z WWW: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=66370&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2800192>> bod 2.

2580 o PMOI.²²⁶ Proč až do nedávného vyškrtnutí byla íránská opoziční organizace, která jako cíl uvádí „svržení současného íránského režimu a jeho nahrazení demokratickým politickým systémem“²²⁷, a která se v roce 2001 zřekla násilí v prosazování svého programu a nedisponuje žádnou ozbrojenou strukturou terčem protiteroristických opatření Velké Británie a EU?²²⁸

PMOI byla založena v Íránu roku 1965 a pro svou věc používala až do konce 90. let násilí i prostřednictvím teroristických útoků na íránské i americké cíle.²²⁹ PMOI je podobně jako Al Barakaat financována prostřednictvím příspěvků od zahraničních dárců. Teroristická aktivita vysloužila organizaci místo na teroristických seznamech USA, Kanady, Velké Británie a konečně v roce 2002 i EU na základě podnětů ze strany členských států EU.²³⁰

26. července 2002 PMOI vznesl žalobu proti zařazení na sankční seznam EU žalobu u Soudu prvního stupně, požadujíc zrušení podkladových společných postojů a rozhodnutí a uložil mimo jiné Radě, aby zaplatila 1 euro jako náhradu vzniklé škody.²³¹ PMOI založila svou žalobu na tvrzení, že: „...zásady právního státu, jak jsou vyjádřené čí. 6 odst. 2 EU, [musí být] respektovány ve všech aktech Unie, včetně aktů přijatých v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP)... Jelikož je právo na zákonného soudce jedním ze základních prvků tohoto právního státu, jak rovněž vyplývá z článků 35 EU a 46 EU a z judikatury Soudního dvora.“²³² Žalobce tedy tvrdil, že zapsání na sankční listinu bylo protiprávní, protože mu Rada EU neposkytla jakékoli informace odůvodňující jeho zařazení na seznam, ztratil tedy právo na svou obhajobu, protože nebyl předem vyslechnut a neměl možnost vyjádřit své stanovisko k věci. Navíc dle něj neexistuje v rámci EU účinný opravný prostředek proti napadeným rozhodnutím u soudu, tedy soudní ochrana. V souhrnu se jedná o tři žalobní důvody.²³³

²²⁶ Ibidem.

²²⁷ BÍLKOVÁ, Veronika. PŘÍPAD OMPI/PMOI (ORGANISATION DES MODJAHEDINES DU PEUPLE D'IRAN/PEOPLE'S MOJAHEDIN ORGANIZATION OF IRAN). Policy Paper ÚMV. [online]. Ústav mezinárodních vztahů, březen 2009. [cit. 2013-07-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.dokumenty-iir.cz/PolicyPapers/Bilkova-Pripad-PMOI.pdf>> str. 1.

²²⁸ Ibidem.

²²⁹ T-228/2002 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 12. prosince 2006, bod 1.

²³⁰ Ibidem.

²³¹ T-228/2002 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 12. prosince 2006, bod 18.

²³² T-228/2002 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 12. prosince 2006, bod 39.

²³³ Ibidem, bod 61.

Prvnímu žalobnímu důvodu, tedy porušení práva obhajoby (zaručené Smlouvou o EU a Evropskou úmluvou o ochraně základních práv a svobod), porušení podstatných formálních náležitostí, porušení práva na účinnou soudní ochranu, porušení práva na presumpci nevinu a zjevně nesprávného posouzení soud uvedl, že je třeba na věc nahlížet jinak, než na souběžně projednávaný případ Kadi I, ve kterém bylo konstatováno neporušení práva být vyslechnut. Tribunál jasně rozlišuje mezi sankčními systémy 1267 a 1373 a řízením o opatření o zmrazení finančních prostředků, které je dvouúrovňové.²³⁴ Na jedné straně vystupuje vnitrostátní řízení, v druhém případě Společenství. „*V první fázi musí příslušný vnitrostátní orgán, v zásadě soudní, ve vztahu k dotyčné osobě přijmout rozhodnutí odpovídající definici v čl. 1 odst. 4 společného postojů 2001/931. Jedná-li se o rozhodnutí o zahájení vyšetřování nebo trestního stíhání, musí být založeno na závažných a věrohodných důkazech nebo stopách. V druhé fázi musí Rada jednomyslně rozhodnout o zahrnutí dotyčné osoby na sporný seznam na základě přesných informací nebo materiálů ve spisu, ze kterých vyplývá, že takové rozhodnutí bylo přijato.*“²³⁵ Právě v prvním zmíněném systému jsou to primárně členské státy (resp. jejich příslušné orgány²³⁶), které rozhodují o tom, které osoby navrhnou na zapsání na seznam. Tribunál stanoví, že v tomto procesu musí „...*vyhovět normám svého vlastního právního řádu*“.²³⁷ Právo obhajoby tedy musí být součástí vnitrostátního řízení, zajišťující subjektu poskytnutí informací ze spisu a možnost vyjádřit se. Rada je tedy vázána důvody uvedenými státem. Rozhodnutí „příslušného orgánu“ jí k přezkumu nepřisluší neboť vztah státu a Společenství se řídí zásadou loajální spolupráce.²³⁸

V druhém zmíněném případě Rada rozhodne o zapsání na sankční seznam a „...*založí své původní rozhodnutí nebo následné rozhodnutí o zmrazení finančních prostředků na informacích nebo důkazech, které jsou jí sděleny zástupci členských států, aniž by byly předmětem posouzení uvedeného příslušného vnitrostátního orgánu, tyto skutečnosti se musejí považovat za nové skutečnosti v neprospěch, které musejí být v*

²³⁴ Ibidem, bod 117.

²³⁵ Ibidem.

²³⁶ Ibidem, bod 116: „Příslušným orgánem“ se rozumí justiční orgán, nebo pokud justiční orgány nemají pravomoc v dané oblasti, rovnocenný příslušný orgán v této oblasti.

²³⁷ Ibidem, bod 102.

²³⁸ T-228/2002 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 12. prosince 2006, bod 123.

zásadě předmětem sdělení a slyšení na úrovni Společenství, pokud již nebyly předmětem sdělení a slyšení na vnitrostátní úrovni.“²³⁹

PMOI nebyla po celou dobu řízení (ani po něm)²⁴⁰ tato práva zaručena a tuto vadu (včetně vady chybějícího odůvodnění ze strany Rady) nešlo zhojit ani dodatečně, protože by tím bylo zasaženo do práva na obhajobu a zásady rovnosti účastníků před soudem.²⁴¹ Odůvodnění (*statement of reason*) musí Rada provést kvůli tomu, „...*aby dotčený subjekt dokázal posoudit, zda je rozhodnutí opodstatněné, a SPS mel dostatečné podklady pro výkon soudního přezkumu.*“²⁴² Soud konstatoval porušení obou práv. Soud zároveň z důvodu chybějícího odůvodnění nemohl realizovat přezkum legality napadeného rozhodnutí. Co se týče požadované náhrady nemajetkové újmy, soud považoval tento návrh za nepřijatelný, protože žalobce neuvedl povahu a charakter této deklarované újmy.²⁴³

Soud nakonec rozhodl o zrušení rozhodnutí Rady 2005/930/ES ze dne 21. prosince 2005 v rozsahu, který se týká PMOI.

Jak uvádí Bílková, „...*rozsudek tedy měl procesní motivaci a nijak neprezumoval, zda byla PMOI na teroristický seznam EU zanesena oprávněně nebo nikoli.*“²⁴⁴ Ve výsledku však rozsudek vedl k poměrně rozsáhlým změnám sankčního řízení, které posílily postavení subjektů listingového řízení (především díky zavedení povinnosti dodat „odůvodnění“).²⁴⁵ Tento krok však Sullivan a Hayes vidí, jako „*procesní, nikoli hmotněprávní vítězství PMOI*“.²⁴⁶ Po provedených procedurálních změnách poskytla Rada EU nakonec PMOI odůvodnění odkazující na informace

²³⁹ Ibidem, bod 125.

²⁴⁰ Ibidem, bod 137: „*Naproti tomu dodržování práv obhajoby nevyžaduje, aby skutečnosti v neprospěch byly sděleny dotyčné osobě před přijetím původního opatření o zmrazení finančních prostředků, ani aby tato osoba byla v této souvislosti vyslechnuta z úřední povinnosti a posteriori.*“

²⁴¹ Ibidem, bod 139.

²⁴² BÍLKOVÁ, Veronika. *PŘÍPAD OMPI/PMOI (ORGANISATION DES MODJAHEDINES DU PEUPLE D'IRAN/PEOPLE'S MOJAHEDIN ORGANIZATION OF IRAN)*. str. 4.

²⁴³ T-228/2002 Rozsudek ze dne 12. prosince 2006 (Soud prvního stupně), bod 179.

²⁴⁴ BÍLKOVÁ, Veronika. *PŘÍPAD OMPI/PMOI (ORGANISATION DES MODJAHEDINES DU PEUPLE D'IRAN/PEOPLE'S MOJAHEDIN ORGANIZATION OF IRAN)*. str.5.

²⁴⁵ Ibidem.

²⁴⁶ SULLIVAN, Gavin; Hayes, Ben. *BLACKLISTED: Targeted sanctions, preemptive security and fundamental rights*. str. 43.

poskytnuté ministerstvem vnitra Spojeného království. Na základě těchto podkladů ponechala Rada rozhodnutím z 28. června 2007 PMOI na seznamu.²⁴⁷

6.2.2. PMOI II

Druhý rozsudek PMOI byl vydán 23. října 2008, opět Soudem prvního stupně, protože žalobce nepodal proti předešlému rozsudku kasační opravný prostředek, a mířil proti opětovnému zařazení PMOI na sankční seznam EU. Po neúspěšném odvolání proti zapsání na tento seznam se PMOI spolu s členy britského parlamentu v roce 2006 obrátila na britskou Odvolací komisi pro zakázané organizace (dále jako POAC). Tento odvolací orgán vyhověl stěžovateli a naznačil, že zapsání PMOI jako teroristické organizace na seznam „by mohlo [být] řádně označeno za perverzní (ve smyslu veřejného práva)“.²⁴⁸ I přes tuto skutečnost Rada opět rozhodla v prosinci 2007 o ponechání organizace na sankčním seznamu EU.²⁴⁹ PMOI tedy napadala oba dva případy zapsání na seznam Radou. Zatímco první případ zapsání shledal Soud první stupně za oprávněný a Rada „jednala řádně v souladu se zásadami uvedenými Soudem v uvedených bodech 138 až 151 rozsudku OMIL.“²⁵⁰ Druhé zapsání na seznam bylo z hlediska soudu protiprávní. Rada v zaslaném odůvodnění dostatečně nereflektovala rozhodnutí POAC : „...odůvodnění připojené k druhému oznamovacímu dopisu je zcela shodné s odůvodněním přiloženým k prvnímu oznamovacímu dopisu.“²⁵¹ Proto bylo prohlášeno za nedostatečné a vedlo zjištění ke zrušení těchto ustanovení v rozsahu, v němž se dotýkaly žalující strany.²⁵²

6.2.3. PMOI III

²⁴⁷ Ibidem.

²⁴⁸ T-228/2002 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 12. prosince 2006, bod 182. Více: PROSCRIBED ORGANISATIONS APPEAL COMMISSION. Appeal No: PC/02/2006. [online]. [cit. 2013-07-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.siac.tribunals.gov.uk/poac/Documents/outcomes/PC022006%20PMOI%20FINAL%20JUDGMENT.pdf>>.

²⁴⁹ SULLIVAN, Gavin; Hayes, Ben. *BLACKLISTED: Targeted sanctions, preemptive security and fundamental rights*. str. 44.

²⁵⁰ T-256/2007 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 23. října 2008, [online]. People's Mojahedin Organization of Iran proti Radě Evropské unie. [cit. 2013-07-10]. Dostupný z WWW: <<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=cs&jur=C,T,F&num=T-256/07&td=ALL>> bod 100.

²⁵¹ Ibidem, bod 176.

²⁵² Ibidem, bod 187.

I přes již dvojnásobný úspěch²⁵³ PMOI ve věci neoprávněného zanesení na sankční seznam EU se Rada EU (ještě před vynesemím rozsudku v případě PMOI II) na žádost Francouzské republiky rozhodla opět zapsat tuto organizaci na seznam 15. července 2008. Již o čtyři dny později PMOI opět podala žalobu u Soudu prvního stupně proti tomuto kroku. Již v prosinci téhož roku soud vydal rozsudek, který rozhodnutí Rady 2008/583 v rozsahu, v jakém se týkalo PMOI, zrušil.

K původním pěti žalobním důvodům posléze přibyl ještě šestý důvod, ohledně nesprávného procesního postupu při hlasování v Radě. Žalobce tvrdil, že při hlasování v Radě je možno hlasovat pouze proti souhrnnému sankčnímu seznamu (*en bloc*) a jednotlivé subjekty nejsou hlasování vystaveny zvlášť.²⁵⁴ Protože dokumenty Rady toto neprokazují, byl dodatečný žalobní důvod zamítnut jako neopodstatněný.²⁵⁵ Ostatní žalobní důvody odrážely opět nedostatky v procesních náležitostech vedoucích k rozhodnutí a opětovné zařazení PMOI na seznam.²⁵⁶ Z ostatních žalobních důvodů soud konstatoval porušení práva na účinnou soudní ochranu, porušení práva na obhajobu a rozpor rozhodnutí se společným postojem 931/2001 a nařízením 2580/2001.

*„Rada přijala napadené rozhodnutí, aniž by předem žalobkyni sdělila nové informace nebo nové poznatky spisu, které podle ní odůvodňovaly ponechání žalobkyně na sporném seznamu, a sice informace nebo poznatky týkající se soudního vyšetřování zahájeného protiteroristickou prokuraturou tribunal de grande instance de Paris v dubnu 2001 a dvou doplňujících obvinění z března a listopadu 2007. A fortiori Rada žalobkyni neumožnila účinně uplatnit její stanovisko k této otázce před přijetím napadeného rozhodnutí.“*²⁵⁷ Tímto konáním došlo k porušení práva na obhajobu společně s porušením zásad obhajoby stanovených v předchozích rozsudcích PMOI.

K porušení práva na účinnou soudní ochranu došlo v momentu, kdy Rada založila své rozhodnutí o sankci na poznacích poskytnutých Francií, které však Francie

²⁵³ EUOBSERVER. *EU verdict on Iran group creates legal quandary*. [online]. článek, 4. 12. 2008. [cit. 2013-07-10]. Dostupný z WWW: <<http://euobserver.com/foreign/27234>>.

²⁵⁴ T 284/2008 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 4. prosince 2008, [online]. People's Mojahedin Organization of Iran proti Radě Evropské unie. [cit. 2013-07-10]. Dostupný z WWW: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=72681&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2802422L>> body 27-30.

²⁵⁵ Ibidem, bod 35.

²⁵⁶ Ibidem, bod 24.

nebyla ochotna sdělit Soudu prvního stupně k přezkumu legality takového rozhodnutí.²⁵⁸ Ve Francii probíhalo od roku 2001, tedy 7 let vyšetřování „...proti 17 osobám, které by mohly příslušet k [PMOI]“ ... „toto vyšetřování stále probíhá“ a že „je nyní vyšetřováno 24 osob“.²⁵⁹ Protože však společný postoj výslovně žádá, aby rozhodnutí bylo přijato „ve vztahu k dotýčným osobám, skupinám a subjektům“²⁶⁰, nemohla se Rada odvolávat na „rozhodnutí příslušného orgánu“, jak bylo nařízením 2580/2001 vyžadováno. Dále se Rada hájila tvrzením, že sporné rozhodnutí muselo být přijato tak naléhavě, že nebylo možné, aby byly PMOI dány potřebné informace prostor ke slyšení před přijetím rozhodnutí. Tento argument však neobstál.

Jak však uvádí Bílková, i když soud shledal pochybení v mnoha procesních otázkách, k dalším formálním nedostatkům se vůbec nevyjádřil: „Ze šesti žalobních důvodů, které PMOI uváděla, ponechal Soud v rozsudku ze 4. prosince 2008 (T-284/08) bez komentáře otázku zjevného omylu, nesprávného posouzení skutkového stavu a zneužití pravomoci.“²⁶¹

Soud zároveň zcela opominul zabývat se (byť symbolickým) nárokem PMOI na odškodnění. V reakci na rozsudek vydala sankční pracovní skupiny poradců pro zahraniční vztahy soubor doporučení na řešení problémů listingového řízení.²⁶² Mezi doporučeními se objevilo individuální zdůvodnění každého zápisu, informování o zapsání prostřednictvím dopisu s odůvodněním a Úředního věstníku a informace o možných opravných prostředcích proti rozhodnutí.²⁶³ COREPER tyto návrhy přijal a k jejich vstupu v platnost došlo v červnu 2007. S tím souviselo i ustavení nové Pracovní skupiny pro provádění společného postoje 2001/931/SZBP (viz výše).

6.2.4. PMOI IV

²⁵⁷ Ibidem, bod 36.

²⁵⁸ Ibidem, bod 73.

²⁵⁹ Ibidem, bod 62.

²⁶⁰ Ibidem, bod 64.

²⁶¹ BÍLKOVÁ, Veronika. *PŘÍPAD OMPI/PMOI (ORGANISATION DES MODJAHEDINES DU PEUPLE D'IRAN/PEOPLE'S*

MOJAHEDIN ORGANIZATION OF IRAN). str. 6.

²⁶² TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana. *Opatření proti financování terorismu: ladění pravidel pro vytváření evropských sankčních seznamů*. [online]. IN *Současná Evropa*, 2/2010. [cit. 2013-07-11]. Dostupný z WWW:< <http://www.vse.cz/se/abstrakt.php3?IDcl=38>> str. 52.

PMOI byla oficiálně vyřazena ze sankčního seznamu k 26. lednu 2009²⁶⁴ a jako první skupině v historii podařilo se jí dosáhnout vyjmutí ze sankčního seznamu EU.²⁶⁵ Zároveň se v posledním případě jednalo o nejrychlejší rozhodnutí Soudu první instance v jeho historii.²⁶⁶

Proti třetímu ze série rozhodnutí Soudu prvního stupně byl vznesen Francií kasační opravný prostředek a nyní již Soudní dvůr Evropské unie případ projednal a 21. prosince vynesl zatím své poslední rozhodnutí v této sérii.

Francouzská republika opravným prostředkem usilovala o zrušení rozsudku Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 4. prosince 2008 a rozhodl s konečnou platností o sporu tak, že zamítne žalobu PMOI, nebo vrátí věc Tribunálu.²⁶⁷ Francie ve svém prohlášení uvedla, že: „... *trvá na tom, že zapsání PMOI na základě sporného rozhodnutí do seznamu, na který odkazuje čl. 2 odst. 3 nařízení č. 2580/2001, je odůvodněné.*“²⁶⁸ Dále uvedla, že závěry Tribunálu byly nesprávné, protože nedošlo k porušení práv týkajících se obhajoby, a že: „...při přijetí sporného rozhodnutí zjevně existovala hrozba přerušení opatření o zmrazení finančních prostředků, které se použilo na PMOI, a tedy riziko ohrožení účinnosti takového opatření.“²⁶⁹ Dále soud potvrdil závěr Tribunálu, když potvrdil, že přijetí rozhodnutí nebylo možno odůvodňovat mimo jiné naléhavostí případu.²⁷⁰ Protože Soudní dvůr nenalezl vadu nesprávného právního posouzení ze strany Tribunálu, ani nadbytečné odůvodnění ze strany Tribunálu, zamítl kasační opravný prostředek.

6.2.5. K významu PMOI

PMOI se podařilo poprvé vyvinout skrz soudní systém nátlak na Radu, aby byla provedena první velká reforma celého listingového systému. Jak uvádí Sullivan a

²⁶³ Ibidem.

²⁶⁴ Rozhodnutím 2009/62/ES. Viz: EUOBSERVER. *EU ministers drop Iran group from terror list*. [online]. článek, 26. 1. 2009. [cit. 2013-07-11]. Dostupný z WWW:< <http://euobserver.com/foreign/27472>>.

²⁶⁵ Ibidem.

²⁶⁶ Ibidem.

²⁶⁷ C 27/2009 P Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. prosince 2011, [online]. Francouzská republika proti People's Mojahedin Organization of Iran. [cit. 2013-07-11]. Dostupný z WWW:<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=117189&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2803748>> bod 38.

²⁶⁸ Ibidem, bod 49.

²⁶⁹ Ibidem, bod 53.

²⁷⁰ Ibidem, bod 75.

Hayes, případ PMOI byl přelomový v řešení klíčových procesních a právních otázek spojených s listingovým řízením. Přelomovým byl především požadavek na „odůvodnění“, které má být poskytnuto Radou dotčeným zapsaným osobám včetně přesných nároků na obsah a čas (co nejdříve po zařazení na seznam nebo co nejdříve po zmrazení majetku). Zároveň soud jasně stanovil, že listingové řízení nemůže být do budoucna založeno na přístupu k tajným informacím, které nemohou podléhat soudnímu přezkumu.²⁷¹ Pokud Rada po zapsání subjektu na seznam získá přístup k novým informacím či důkazům, které by mohly mít vliv na zapsání osoby na seznam, musí být tato osoba o takové skutečnosti informována a má právo na slyšení před dalším přijetím rozhodnutí.²⁷² Zároveň, jak připomíná Trávníčková, pro sankcionované subjekty existuje od 28. prosince 2006 možnost uplatnit u členského státu humanitární výjimku ze sankčního režimu.²⁷³ V literatuře se rovněž často objevuje kritika soudních orgánů EU pro uplatňování dvojích standardů v případě Kadi a PMOI – vytvoření dvojích standardů práv osob zapsaných na sankční seznam. Zatímco se Soud prvního stupně v případě PMOI přihlásil k standardu ochrany lidských práv vycházejících z právního uspořádání ES, v případě Kadi soud na začátku vycházel z nižšího stupně ochrany vycházející z *ius cogens*.²⁷⁴ Tento dvojí standard, ač od něj bylo záhy upuštěno, značí proměnu listingového systému, která však stále není u konce.

6.2.6. Sison

V roce 2002 se profesor Jose Maria Sison, původem filipínský občan, pobývající v Nizozemsku od roku 1987 při nákupu v místním supermarketu a při platbě za zubařské ošetření, že jeho aktiva v bance byla zmrazena, a že se ocitl na teroristickém sankčním seznamu Spojených států.²⁷⁵ To vše bez jakéhokoli formální či neformálního

²⁷¹ SULLIVAN, Gavin; Hayes, Ben. *BLACKLISTED: Targeted sanctions, preemptive security and fundamental rights*. str.43.

²⁷² Ibidem.

²⁷³ TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana. *Opatření proti financování terorismu: ladění pravidel pro vytváření evropských sankčních seznamů*. str. 52.

²⁷⁴ POLI, Sara, TZANOU, Maria. *The Kadi Rulings: A Survey of the Literature*. str. 548.

²⁷⁵ FERMON, Jan; BEYS, Mathieu. *THE CASE OF PROF. JOSE MARIA SISON : LABELING DISSENT AS “TERRORISM” BY THE EU, So called anti-terrorist legislation brings back the procedural rules of the Spanish inquisition and punishments of the Ancien Regime like “civil death” in a witch-hunt against progressive forces and dissent* [online]. Příspěvek „Congress of the International Association of Democratic Lawyers“ Paříž, 7.6 – 11.6 2005. [cit. 2013-07-11]. Dostupný z WWW:<

upozornění a zdůvodnění. V srpnu téhož roku bylo jméno přidáno i na seznam Nizozemska. Dne 28. října 2002 přijala Rada Evropské unie rozhodnutí 2002/848/ES provádějící čl. 2 odst. 3 nařízení č. 2580/2001 a zahrnuje pana Sisona do seznamu osob podléhajících zmrazení finančních prostředků.²⁷⁶ Pan Sison byl vyzván k opuštění svého bydlení se sociálními výhodami, byl mu zabaven veškerý příjem včetně výhod zdravotního pojištění.²⁷⁷

Pan Sison byl před příchodem do Nizozemí od roku 1968 do roku 1977 předsedou Centrální komise Komunistické strany Filipín (dále jako CPP).²⁷⁸ Na devět let byl poté za Marcosovy diktatury uvězněn. V roce 1986 opustil svou vlast a začal přednášet na univerzitách po celém světě.²⁷⁹ V roce 1988 požádal o udělení azylu v Nizozemí, kde byla jeho žádost několikrát odmítnuta s odkazem na jeho vůdcovskou roli v CPP a údajné velení ozbrojených složek CPP.

Rozhodnutí o zapsání na sankční seznam napadl pan Sison u národního soudu, ale ještě před započítím řízení bylo jeho jméno ze seznamu vyřazeno.²⁸⁰ Byl však stále veden na evropském sankčním seznamu. Pan Sison se tedy obrátil na Soud prvního stupně se žalobou na vyjmutí svého jména ze seznamu. Zároveň požádal Radu o zveřejnění dokumentů, které byly podkladem pro rozhodnutí o listingu. Tato žádost byla třikrát zamítnuta (21. ledna, 27. února a 2. října 2003), proto pan Sison napadl i toto rozhodnutí před Soudem prvního stupně. Namítal při něm porušení práva na přístup k dokumentům, porušení povinnosti odůvodnění a porušení obecných právních zásad týkajících se práv obhajoby.²⁸¹ Svůj žalobní důvod zakládal na tvrzení o porušení práva

http://www.nlginternational.org/report/THE_CASE_OF_PROF._JOSE_MARIA_SISON_LABELING_DISSENT_AS_TERRORISM_BY_THE_EU_by_Progress_Lawyers_Network.pdf> str. 2.

²⁷⁶ T-110/03, T-150/03 a T-405/03 Rozsudek soudu prvního stupně ze dne 26. dubna 2005, [online]. Jose Maria Sison proti Radě Evropské unie. [cit. 2013-07-11]. Dostupný z WWW:<
<http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=58796&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1540172>> bod 2.

²⁷⁷ SULLIVAN, Gavin; Hayes, Ben. *BLACKLISTED: Targeted sanctions, preemptive security and fundamental rights*. strana 46.

²⁷⁸ Ibidem.

²⁷⁹ Ibidem.

²⁸⁰ FERMON, Jan; BEYS, Mathieu. *THE CASE OF PROF. JOSE MARIA SISON : LABELING DISSENT AS "TERRORISM" BY THE EU, So called anti-terrorist legislation brings back the procedural rules of the Spanish inquisition and punishments of the Ancien Regime like "civil death" in a witch-hunt against progressive forces and dissent*. str. 2.

²⁸¹ T-110/03, T-150/03 a T-405/03 Rozsudek soudu prvního stupně ze dne 26. dubna 2005, bod 41.

na spravedlivý proces zaručený v čl. 6 odst. 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.

Soud konstatoval, že: „*Soud připomíná, že přístup veřejnosti k dokumentům orgánů představuje právní zásadu a možnost odepření je výjimkou. Rozhodnutí o odepření je platné, pouze pokud se zakládá na jedné z výjimek stanovených článkem 4 nařízení č. 1049/2001.*“²⁸² Soud zároveň Radě v souladu s ustálenou judikaturou přiznal širokou diskreci v rámci rozhodnutí o odmítnutí přístupu k dokumentům.²⁸³

Zároveň platí, že pokud dotčený orgán odepře přístup k požadovaným dokumentům, musí v každém konkrétním případě prokázat, že daný dokument spadá pod nařízením výslovně vyjmenované výjimky a toto rozhodnutí zevrubně odůvodnit.²⁸⁴ Rada toto dle závěrů soudu splnila, protože podle svého tvrzení by mohl přístup k dokumentům ohrozit činnost veřejných orgánů, veřejnou bezpečnost a mezinárodní boj proti terorismu. Navíc se jedná o citlivé dokumenty z hlediska jejich klasifikace v rámci EU.²⁸⁵

Soud vydal rozhodnutí ohledně odepření požadovaného přístupu k dokumentům v dubnu roku 2005 a konstatoval, že: „*Rada se tedy nedopustila zjevně nesprávného posouzení odepřením přístupu k zápisu 13 441/02 z důvodů veřejné bezpečnosti.*“²⁸⁶

Proti tomuto rozhodnutí podal pan Sison kasační opravný prostředek k Evropskému soudnímu dvoru, který o něm rozhodl 1. února 2007. Soud z velké části zopakoval argumentaci soudu nižšího stupně. Zajímavým novým prvkem rozsudku, ke kterému se však soud odmítl vyjádřit z důvodu nedovoleného předmětu sporu, bylo namítané porušení zásady presumpce nevinny, ke kterému mělo dojít okamžikem zápisu na sporný seznam, který byl následně zveřejněn.²⁸⁷ Soudní dvůr prvního stupně tedy kasační opravný prostředek zamítl.²⁸⁸

²⁸² Ibidem, bod 45.

²⁸³ Ibidem, bod 46.

²⁸⁴ Ibidem, body 60 a 61.

²⁸⁵ Ibidem, bod 64.

²⁸⁶ Ibidem, bod 78

²⁸⁷ C 266/2005 P Rozsudek Soudního dvora ze dne 1. února 2007, [online]. Jose Maria Sison proti Radě Evropské unie. [cit. 2013-07-11]. Dostupný z WWW:<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=66056&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2812537>> body 92 – 94.

²⁸⁸ Ibidem, bod 109.

6.2.7. Sison I a II

V druhé sérii sporů napadal pan Sison svůj zápis na evropský sankční seznam. Především v žalobě vytýkal EU neposkytnutí „odůvodnění“ (statement of reason) a porušení Evropské konvence o ochraně lidských práv, tedy nezaručení řádné právní ochrany. Soud prvního stupně dal panu Sisonovi rozsudkem z 11. července 2007 za pravdu, když uvedl, že soudní přezkum rozhodnutí o zmrazení majetku a finančních zdrojů musí zahrnovat i zhodnocení faktů, informací a okolností, které sloužily jako podklad pro rozhodnutí. Dále soud musí shledat, že byla dodržena všechna náležitá práva na obhajobu a požadavky na „odůvodnění“. Pokud těmto požadavkům ve výjimečném případě vyhověno nebylo, musí tento krok rada dostatečně odůvodnit.²⁸⁹ V případě pana Sisona je tento požadavek o to naléhavější, že jedině dodržení všech těchto kritérií v jejich souhrnu představuje rovnováhu mezi nutností boje proti mezinárodnímu terorismu a ochrany základních práv.²⁹⁰ Právo na soudní ochranu ve své esenciální podstatě zaručuje, že osoby zapsané na sankční seznam mohou toto rozhodnutí napadnout žalobou na neplatnost na základě článku 230 Smlouvy o ES před Soudem prvního stupně.²⁹¹

V případě pana Sisona Rada neposkytla žalobci, a ani Soudu prvního stupně, náležité odůvodnění ani možnost vyjádřit se k tvrzením ohledně jeho působení v CPP. Žalobce proto nemohl využít svého práva na soudní ochranu, proto došlo k jeho porušení.²⁹² Soud se tedy vyslovil pro zrušení rozhodnutí o zapsání žalobce na sankční seznam.²⁹³ Zároveň však soud odmítl přiznat panu Sisonovi náhradu škody dle článků 235 ES a 288 ES způsobené mu nemožností disponovat se svým majetkem, užívat jej a rozmnožovat v době jeho zmrazení, s odkazem na to, že předmětné rozhodnutí nevydalo Společenství, nýbrž Office of Foreign Assets Control, tedy americká vládní agentura odpovědná za zmrazení majetku osobám figurujícím na sankčním seznamu a

²⁸⁹ T 47/03 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 11. července 2007, [online]. Jose Maria Sison proti Radě Evropské unie. [cit. 2013-07-12]. Dostupný z WWW:<
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=62406&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2812537> > bod 201.

²⁹⁰ Ibidem, bod 202.

²⁹¹ Ibidem, bod 199.

²⁹² Ibidem, body 219-226.

²⁹³ Ibidem, bod 227.

nizozemské ministerstvo financí.²⁹⁴ Soud se tedy odvolával na národní rozhodnutí státu o provedení sankce. Stejnou odpověď soud dal i v otázce náhrady nemateriální újmy (mimosmluvní odpovědnosti) včetně upozornění na nemožnost přezkoumání aktu SZBP - společné pozice 2001/931 soudním orgánem.²⁹⁵ Závěrem bylo konstatováno, že žalobce pochybil v ohledu vyčíslení konkrétní vzniklé škody, když velmi vágně vyčíslil vzniklou škodu a její povahu pouze *ex aequo et bono*, tedy na základě uvážení soudu, nikoli však menší, než 100 000 euro.²⁹⁶

I přes tento rozsudek soudu nižšího stupně, rozhodla Rada o opětovném zařazení pana Sisona na sankční seznam rozhodnutím 2007/445/ES ze dne 28. června 2007. Na tuto skutečnost reagoval pan Sison opětovným podáním žaloby u Soudu prvního stupně v září téhož roku. Žaloba mířila na neplatnost jmenovaného rozhodnutí podle článku 230 ES a žádala náhradu škody podle článků 235 ES a 288 ES.²⁹⁷ Soud rozdělil na návrh účastníků řízení o žalobě na dvě části. První se týkala žaloby na neplatnost podle článku 230 ES z důvodu chybějícího žalobního důvodu. O té Soud prvního stupně rozhodl zrychleným řízením dne 30. září 2009, kterým zrušil veškerá zvláštní omezující opatření (zmrazení finančních prostředků) přijatá ve vztahu k žalobci po podání žaloby v roce 2007.²⁹⁸ 11. prosince 2009 bylo jméno pana Sisona vyjmuta ze sankčního seznamu.²⁹⁹

6.2.8. Sison III

23. listopadu 2011 konečně Tribunál rozhodl o návrhu na náhradu škody podle článků 235 ES a 288 ES v rozsahu, v němž směřovala k náhradě škody vzniklé po 11. červenci 2007 v rozsahu a na základě napadených aktů v rozsudku Sison II. Škodu vzniklou v rozsahu napadených aktů v rozsudku Sison I Tribunál neuznal z důvodu překážky věci rozsouzené.

²⁹⁴ Ibidem, bod 246.

²⁹⁵ Ibidem, bod 247.

²⁹⁶ Ibidem, bod 250.

²⁹⁷ T 341/2007 Rozsudek Tribunálu ze dne 23. listopadu 2011, [online]. Jose Maria Sison proti Radě Evropské unie. [cit. 2013-07-12]. Dostupný z WWW:<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=115081&mode=lst&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=CS&cid=2816056>> bod 2.

²⁹⁸ SOUD PRVNÍHO STUPNĚ EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ. THE COURT OF FIRST INSTANCE ANNULS THE COUNCIL ACTS FREEZING JOSE MARIA SISON'S FUNDS. [online]. Tiskové prohlášení, 30.9.2009. [cit. 2013-07-12]. Dostupný z WWW:< <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2009-09/cp090080en.pdf>>.

²⁹⁹ Blacklisted str. 48.

Soud nejprve připomněl, že vznik mimosmluvní odpovědnosti Společenství je vázán na několik podmínek – 1) protiprávní jednání orgánu ES, 2) existence skutečné škody, 3) existence příčinné souvislosti mezi tvrzeným jednáním a uplatňovanou škodou.³⁰⁰ Splnění těchto podmínek musí být kumulativní, jinak nedoje vůbec ke vzniku mimosmluvní odpovědnosti. K vymezení protiprávního jednání orgánu ES soud uvedl, že „...dotčený orgán [musí] zjevným a závažným způsobem překročit meze kladené jeho posuzovací pravomoci.“³⁰¹ Určující je především to, zda má dotčený orgán prostor pro uvážení před přijetím rozhodnutí a porušená norma zaručuje rovněž ochranu individuálních zájmů dotčených osob.³⁰² Podle konstantní judikatury Tribunálu nepostačuje „pouhá“ protiprávnost aktu přiznávajícího práva jednotlivcům, byť by byla „politováníhodná“³⁰³ Aby mohla být Společenství přiznána právní odpovědnost, musí být prokázáno „dostatečně závažné porušení právní normy, jejímž předmětem je přiznání práv jednotlivcům“³⁰⁴. Tato právní konstrukce chrání schopnost dotyčného orgánu vykonávat svou činnost a přijímat rozhodnutí. Odpovědnost ES nastane současně také pouze za splnění takové nesprávnosti, „...které by se za obdobných okolností běžně obezřetná a s řádnou péčí postupující správa nedopustila.“³⁰⁵ Jak vyplývá z ustálené judikatury Tribunálu: „...Rada nemá při posuzování, zda jsou skutkové a právní okolnosti, které mohou podmínit použití opatření směřujícího ke zmrazení finančních prostředků na určitou osobu, skupinu nebo subjekt, tak jak jsou vymezeny v čl. 2 odst. 3 nařízení č. 2580/2001, ve spojení s čl. 1 odst. 4 společného postoje 2001/931, v daném případě splněny, žádnou volnost. Je tomu tak především u ověření existence konkrétních informací nebo písemností ve spisu, které ukazují, že ve vztahu k dotyčnému bylo přijato rozhodnutí vnitrostátního orgánu odpovídající definici v čl. 1 odst. 4 společného postoje 2001/931, a následně u ověření důsledků tohoto rozhodnutí, k nimž došlo na vnitrostátní úrovni.“³⁰⁶ Tribunál musí vzít také v úvahu skutkovou a právní složitost upravované situace a obtížnost výkladu právních

³⁰⁰ T 341/2007 Rozsudek Tribunálu ze dne 23. listopadu 2011, bod 28.

³⁰¹ Ibidem, bod 35.

³⁰² Ibidem, bod 47.

³⁰³ Ibidem, bod 31.

³⁰⁴ Ibidem, bod 33.

³⁰⁵ T 341/2007 Rozsudek Tribunálu ze dne 23. listopadu 2011, bod 39.

³⁰⁶ Ibidem, bod 57.

předpisů.³⁰⁷ Soud v tomto případě konstatoval „zvláštní obtížnost“, která se vyskytla při výkladu a použití daných ustanovení.³⁰⁸

I přesto, Tribunál shledal, že: „...je porušení čl. 2 odst. 3 nařízení č. 2580/2001 ve spojení s čl. 1 odst. 4 společného postojе 2001/931 jasně prokázáno...s ohledem na sledované cíle obecného zájmu mohly při neexistenci jasného precedentu v této oblasti rozumně vysvětlit nesprávné právní posouzení, kterého se dopustila Rada při použití těchto ustanovení tím, že nesprávně vycházela z rozsudku Raad van State (Státní rada, Nizozemsko) ze dne 17. prosince 1992.“³⁰⁹

Tribunál tedy konstatoval, že třebaže bylo porušení normy přiznávající právo jednotlivcům zřejmé a jasně prokázané, nelze to považovat za porušení řádné páče správy Společenství.³¹⁰ Podobně nelze nedošlo ani k porušení základních práv žalobce, protože: „...nelze oddělit od této protiprávnosti a je odvislé pouze od ní, je tedy třeba dojít k závěru, že není ani dostatečně závažné na to, aby mohlo za zvláštních okolností projednávaného případu založit mimosmluvní odpovědnost Společenství.“³¹¹

Svoboda poukazuje v souvislosti s posledním rozsudkem v kauze Sison na to, že celé protiteroristické právní odvětví je založeno na do určité míry nezpochybnitelném porušování základních práv jednotlivců. V důsledku toho by každé porušení základního práva mělo být „dostatečně závažné“ k založení odpovědnosti Společenství. Tribunál však s tímto výkladem nesouhlasí a rozlišuje „dostatečně závažné“ a jiné porušení základních práv. Pokud je však základním právům vlastní jejich „absolutnost“ a nezpochybnitelnost, není možné vést takové rozlišení.³¹² Autor také poukazuje na dvojakost „závažného porušení“, když pro porušení základních práv jednotlivců je toto vyžadováno, avšak již nikoli pro protiprávnost aktů EU, které škodu způsobily.³¹³ Svoboda tedy dochází k zajímavému závěru, že „ jakékoli porušení primárního práva EU (zahrnující i základní práva, jakým je právo na účinnou soudní ochranu...je

³⁰⁷ Ibidem, body 37-39.

³⁰⁸ Ibidem, bod 62.

³⁰⁹ Ibidem.

³¹⁰ Ibidem, bod 75.

³¹¹ Ibidem, bod 80.

³¹² SVOBODA, Pavel. Sison III. EU Non-contractual Liability for Damages and the So-called Smart Sanctions. IN *International Journal for Legal Research*. Vol. 2, No. 4 (2012). str. 344.

³¹³ Ibidem, str. 346.

*dostatečně závažné pro zrušení sekundárního právního aktu (nařízení, směrnice, rozhodnutí...), i přesto, že může způsobit porušení závazků národních států na základě Charty OSN...implementovat rezoluce Rady bezpečnosti v boji proti terorismu. Avšak některá porušení základních práv nemusí být dostatečně závažná proto, aby dotčený subjekt obdržel kompenzaci.*³¹⁴ Tribunál tedy naznačil, že EU nedělá problém přiznat vlastní pochybení v otázce porušení základních práv, problémem je přiznat závazek k zaplacení odškodnění takového porušení.³¹⁵ Tento stav je jistě neutěšený, vezmeme-li v úvahu, že pan Sison měl po necelých deset let obstaven téměř veškerý svůj majetek a přístup k němu. Škoda, kterou vyčíslil, se rovnala téměř 300 000 euro, nehledě na sociální a psychické dopady těchto kroků.

7. Alternativy současného sankčního systému EU

Následující část práce si vytyčuje odvážný cíl představit a zanalyzovat alternativy a možná vylepšení současné podoby sankčního systému v rámci EU. V celém systému sankcí se i zde střetává mnoho rovin a úhlů pohledu, které se logicky odráží ve variantách změn a úprav. Toto téma nelze oddělit od dalších logických celků, které s ním souvisí. Bylo by zcela na místě zmínit otázku měnicího se postavení jedince v systému mezinárodního veřejného práva a mezinárodního trestního práva. Podobným problémem je i vztah evropského a mezinárodního práva a postavení Rady bezpečnosti v této spojitosti. Bez povšimnutí by neměla zůstat ani otázka boje (ochrany v boji) proti terorismu a nejnovější záležitosti spojené týkající se práva na informace, ochrany dat a dalších osobnostních práva.

7.1. Dosavadní výsledky snahy o změnu sankčních systémů

Následující předkládané varianty zlepšení sankčního systému EU sledují jednotlivé fragmenty větších logických celků a měly by být proto posuzovány v širším kontextu. Na začátku je třeba zmínit již proběhnuvší změny, které doznal sankční systém EU od počátku milénia. K nim se bezesporu řadí změny jak na úrovni OSN, které mají

³¹⁴ Ibidem, str. 447.

³¹⁵ Ibidem, str. 349.

zabezpečit větší transparentnost. K nim patří zmíněné zavedení osoby ombudsmana, ustavení monitorovacího týmu, který vypracovává pravidelné zprávy a doporučení, spolupráce s vnějšími expertními týmy, zavedení koordinačního místa nazvaného „focal point“, na které se zapsaná osoba bezprostředně může obrátit s žádostí o vyškrtnutí ze seznamu a jiné.³¹⁶ Na úrovni Evropské unie došlo k hlubším reformám především v souvislosti se vstupem Lisabonské smlouvy v platnost, která výslovně přiznala pravomoc k provedení sankcí Rady bezpečnosti OSN a odstranila tak dlouho kritizovaný extenzivní výklad primárního práva. Přesto některé pochybnosti o právním rámci prováděných sankcí zůstávají.³¹⁷ Vedle výslovného zahrnutí fyzických a právnických osob do výčtu subjektů sankcí se jedná nově také o možnost těchto osob podat u Soudního dvora Evropské unie žalobu proti uvalené sankci jak v rámci SZBP, tak v rámci komunitárního práva.³¹⁸ Nejvýznamnější změnou však sankční systém vnitřního i vnějšího listingového řízení však prošel v důsledku judikatury soudních orgánů (viz kapitola 6.). Kromě úplného přezkumu rezolucí Rady bezpečnosti přiznaly soudy také lepší a vymahatelnější ochranu práv osob zapsaných na sankční seznam. Rada na tyto podněty reagovala poměrně rychle a schválila změny v provedené v letech 2007 a 2009³¹⁹ v reakci na rozsudky ve věci Kadi. Nyní tak mají jednotlivé subjekty nárok na zdůvodnění svého listingu (odůvodnění), došlo ke změně způsobu podávání informací o listingovém řízení, posílení procesních práv subjektů (zejména právo na slyšení) a mimo jiné i konkretizaci státních orgánů, jejichž rozhodnutí se staví na hodnotu rozsudků orgánů soudních a mohou sloužit jako základ pro vydání rozhodnutí o uvalení sankce. Přes všechny tato opatření visí nad stávajícím systémem otazníky, které se týkají především procesních záruk a právní ochrany. Navrhované alternativy a vylepšení budou rozděleny podle sankčních řízení na vnitřní a vnější s výhradou případů, které se týkají zároveň obou skupin.

7.2. Vnější listingové řízení

7.2.1. Změny v rámci systému OSN

³¹⁶ BARTMANN, Julia. *Terrorlisten*. str. 258.

³¹⁷ Zejména v souvislosti s rozsudkem ve věci International Fruit Company.

³¹⁸ BARTMANN, Julia. *Terrorlisten*. str. 258.

Jedním z možných řešení současných problémů spojených se světovými sankčními systémy je provedení rozsáhlých změn na nejvyšší úrovni OSN. V tomto kontextu je často skloňována reforma celé organizace, která by zajistila větší legitimitu celé organizace.³²⁰ V posledních letech došlo k mezinárodnímu právu ke změnám, které celý systém posunuly na více individuální úroveň. K nim bezesporu patřil příklon k chytrým sankcím, vytvoření Mezinárodního trestního soudu, který stíhá jednotlivé fyzické osoby zodpovědné za zločiny proti mezinárodnímu právu či v poslední době stále častěji skloňovaný koncept „R2P“, responsibility to protect. Na tyto skutečnosti však mezinárodní společenství zatím nedokázalo dostatečně rychle zareagovat transformací ochrany práv dotčených jednotlivců. Součástí změn na světové úrovni, které by následně našly svůj odraz ve změně evropského práva, by mělo být i provedení reform týkající se sankčního systému, k nim by mohla patřit v pořadí od nejobecnějších k nekonkrétnějším tato opatření:

- a) Vytvoření soudního či kvazisoudního orgánu na ochranu individuálních lidských práv a svobod. Ustavením takového orgánu by bylo učiněno zadost všem výtkám o netransparentnosti rozhodování a jednotlivé subjekty by získaly skutečně naplnitelné „právo na slyšení“ a soudní přezkum rozhodnutí. Toto opatření je však považováno spíše za utopické, protože by vyžadovalo komplexní reformu celého systému mezinárodního práva včetně změny Charty OSN, rozhodovacích mechanismů, přeskupení kompetencí a souhlasu všech států, což je z politického hlediska prozatím těžko splnitelný a citlivý úkol.
- b) Zvýšení a rozšíření právních standardů listingového řízení s důrazem na rozšíření katalogu práv zakotvených na úrovni OSN o právo na slyšení (audiatur et altera pars).³²¹ Toto procesní právo je v současné době Mezinárodním soudním dvorem pouze implicitně považováno za základní právní princip soudního řízení.³²² Jeho explicitnímu vyjádření brání na jedné straně institucionální požadavky, na druhé straně samotná zvláštní povaha sankčního opatření, která není ryze trestněprávní, tudíž základní procesně právní principy nenajdou uplatnění. Tuto překážku by šlo vyřešit pomocí doplnění jednacího

³¹⁹ Došlo k přijetí nového nařízení č.1286/2009 měnící nařízení č. 881/2002.

³²⁰ BARTMANN, Julia. *Terrorlisten*. str. 264.

³²¹ BARTMANN, Julia. *Terrorlisten*. str.260.

³²² SHABTAI, Rosenne. *The Court and the United Nations*. Svazek 1. Leiden: Brill, 2006. str. 543.

řádu sankční komise o toto výslovné právo. Praktické provedení tohoto práva však vyvolává řadu otázek (výslechy členů skupiny Talibán...)

- c) Vytvoření jasnějších kritérií sloužících jako základ pro listing subjektů především s ohledem na formulaci „ve spojení s terorismem“ rezoluce Rady bezpečnosti č. 1617 (2005).³²³ Řešením by mohlo být vypracování konkrétnější definice vymezující okruh osob, na které se může nařízením.³²⁴ Veškeré právní definice však podléhají riziku přílišné obecnosti a vágnosti nebo naopak nebezpečí přílišné rigorozity.
- d) Zvýšení efektivity stávajících opatření. V roce 2006 zveřejnila neformální pracovní skupina Rady bezpečnosti o obecných sankčních otázkách zprávu o obecných doporučeních, jak vylepšit efektivitu sankcí Spojených národů. Skupina především doporučila zvýšit aktivitu a efektivitu na všech úrovních rozhodovacích procesů a aktérů: u Rady bezpečnosti, sankčních komisí, členských států a správních úřadů. *„Řádná formulace, provedení, proběhnutí vyhodnocení a pokračování sankčních režimů jsou klíčové prvky v efektivitě sankcí“.*³²⁵

7.2.2. Změny na úrovni EU

- a) Zajištění stejných procesních práv v případě vnitřního i vnějšího listingu. Ačkoli je pozice dotčených v obou případech obdobná, subjekty podléhající vnějšímu listingovému řízení nedisponují stejnou úrovní procesních práv k účinné ochraně. Nadto ani Tribunál, ani Soudní dvůr EU doposud výslovně nevyjádřili, jaká úroveň procesních práv by byla dostačující k účinné ochraně práv ve vnějším listingovém řízení.³²⁶ Po rozhodnutí Soudního dvora o nutnosti plného přezkumu rozhodnutí orgánů EU založených na sankčních seznamech OSN však nedošlo ze strany soudu k upřesnění, zda omezení procesních práv může být ospravedlněno faktem, že sankce vznikají na úrovni mezinárodního společenství

³²³ BARTMANN, Julia. Terrorlisten. 261.

³²⁴ Ibidem.

³²⁵ UNITED NATIONS, SECURITY COUNCIL. *Report of the Informal Working Group of the Security Council on General Issues of Sanctions* [online]. S/2007/997. [cit. 2013-07-20]. Dostupný z WWW:<http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2006/997> str.4.

³²⁶ ECKES, Christina. *EU Counter-Terrorist Policies and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions : What are the Alternatives.* str.18.

bez přímého zapojení členských států EU a evropských orgánů.³²⁷ Nejpalčivějším problémem je v tomto směru přístup a nakládání s informacemi. Pokud soud nemá přístup k informacím, na jejichž základě byl subjekt zapsán do sankčního seznamu OSN, nemůže poskytnout náležitý soudní přezkum, rovnající se *denegatio iustitiae*. Jak uvádí Eckes: „*Evropské instituce jsou lapeny v pozici Hlavy 22. Jsou zavázány poskytnout stejný rozsah soudního přezkumu jako v autonomním listingu. Současně, pokud je návrh na listing podán OSN třetím státem (nečlenským státem EU), evropské instituce nemají přístup k relevantním informacím.*“³²⁸ OSN sice poskytuje stručné vyjádření spolu s odůvodněním pro Evropskou komisi, avšak podle všeho se toto vyjádření jeví jako zcela nedostačující pro účely soudního přezkumu.³²⁹ I v případě styku s utajovanými informacemi na nejvyšší úrovni nedochází k vyřešení problematiky. Tento problém tak bude patrně v nejbližší době předmětem dalšího soudního výkladu. EU se snažila tento problém snažit řešit prostřednictvím nařízení č. 187/2009 měnící nařízení č. 881/2002. Článek 7a zmíněného nařízení stanoví, že pokud se OSN rozhodne zapsat na sankční seznam fyzickou, právnickou osobu nebo jinou entitu poprvé, Komise ihned poté, co od OSN obdrží odůvodnění tohoto kroku rozhodnout bez prodlení o prozatímním listingu. Takovouto podmínku nařízení z roku 2002 nepředepisuje. Teprve po tom, co Komise sdělí důvody dotčeným subjektům prostřednictvím předepsanou publikací, poskytne jim možnost k vyjádření a zahrne do procesu rozhodování také komitologii, přijme finální rozhodnutí.³³⁰ Tato snaha však bude přesto patrně narážet na pozici Soudního dvora požadujícího plný přezkum rozhodnutí EU v otázce neautonomních sankčních seznamů.

- b) Změna přístupu soudních orgánů EU k sankčním režimům. Ačkoli je obrat soudních orgánů EU spíše nepravděpodobný, nelze ho zcela vyloučit. Muselo by však dojít ke změně vnímání sankčních režimů, podobně, jako k tomu došlo ve Švýcarsku. Tamní Nejvyšší soud judikoval, že jedině možné přijetí a vnímání sankčního konceptu založeného na čistě politickém rozhodnutí, osvobodí

³²⁷ Ibidem, str. 19.

³²⁸ Ibidem.

³²⁹ Ibidem, str. 20.

³³⁰ Body 7a a 7b nařízení č. 187/2009.

Švýcarsko možnosti porušení Charty OSN.³³¹ Vliv politického pozadí na zařazení určitých osob na sankční seznam nelze popřít, ačkoli stále dochází k bagatelizování tohoto tvrzení.³³² Politika se odráží v současném sankčním systému na různých úrovních. Od zavádění nezvyklých humanitárních výjimek na národních úrovních, od zneužívání těchto výjimek, po politické a diplomatické tlaky na změnu současného systému na úrovni OSN.³³³ Navíc je volání po změně od jednotlivých států často účinnější, než od institucí. Příkladem by tlak od Švédského království v roce 2002 na OSN. V reakci na zmrazení aktiv několika osobám pobývajícím ve Švédsku prosadila tato země schválení „guidelines“, tedy pravidel pro schvalování a provádění sankcí na úrovni OSN.³³⁴ Pro změnu chápání sankčního režimu hovoří i zaznamenaná postupující zdrženlivost a ochota států aktivně podporovat sankční režimy kvůli častým soudním řízením s pozitivním výsledkem pro žalující stranu.³³⁵ Hlavním argumentem proti této podobě transformace sankčních režimů je tak absence kontroly přezkumu z hlediska dodržování lidských práv a demokratické legitimacy. Nejvyšší soud Anglie a Walesu zrušil vládní opatření zmrazující majetek teroristů kvůli deklarované protizákonnosti a chybějícímu souhlasu parlamentu.³³⁶ Pokud ani v kontextu Rady EU nedošlo k dodržení fundamentálních zásad ve vnitřním listingovém řízení, nedá se zatím přepokládat že by politické řešení nahradilo současný koncept.

7.2.3. Společné řešení na úrovni OSN a EU

- a) Decentralizace Talibanského sankčního režimu. Další prosazovanou změnou vnějšího listingového systému je jeho decentralizování a přiblížení vnitřnímu

³³¹ ECKES, Christina. *EU Counter-Terrorist Policies and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions : What are the Alternatives.* str. 27.

³³² DEUTSCHER BUNDESTAG. *Antwort der Bundesregierung. auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Ulla Jelpke, Jan Korte, Heidrun Dittrich, weiterer Abgeordneter und der Fraktion DIE LINKE. Drucksache 17/9544. Umsetzung der Listen terroristischer Organisationen und Personen von der Europäischen Union und den Vereinten Nationen* [online]. 22. 5. 2012. [cit. 2013-07-20]. Dostupný z WWW:<<http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/097/1709786.pdf>> str. 6.

³³³ ECKES, Christina. *EU Counter-Terrorist Policies and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions : What are the Alternatives.* str. 28.

³³⁴ HEUPEL, Monika. Multilateral sanctions against terror suspects and the violation of due process standards IN *International Affairs*, Vol. 85, No. 2 (2009). str. 321.

³³⁵ Ibidem, str. 320.

³³⁶ Ibidem, str. 319.

řízení. Navrhovaná změna spočívá v přenesení povinnosti vytvářet sankční seznam na národní úroveň. Státy vy sestavily příslušné seznamy, následné provedení a kontrola by byla následně v rukou Rady bezpečnosti OSN. Tímto by došlo k využití efektivních přezkumných mechanismů stanovených v zákoně a posílení práv jednotlivců.³³⁷ Nicméně proti snahám o decentralizaci se staví silný blok stálých členů Rady bezpečnosti s právem veta, kteří by značně oslabili v možnosti vykonávat rozhodný vliv na podobu sankčního seznamu.³³⁸

- b) Dohoda o spolupráci mezi OSN a EU. Určitá forma specifické kooperace na úrovni OSN a EU by mohla vyřešit některé stávající problémy s přístupem k informacím a sestavováním sankčních seznamů. Dohoda o spolupráci by mohla zahrnovat úpravu výměny informací, novou úpravu procesních pravidel a další aspekty. Větší zapojení národních vlád by navíc oživilo skomírající podporu sankčních režimů ze strany některých vzniklou po sérii úspěšných napadnutí rozhodnutí o listingu před národními i evropskými soudy.³³⁹

7.3. Vnitřní listingové řízení

- a) Legislativní změny. Spolu se vstupem Lisabonské smlouvy platnost došlo k důležitým změnám listingového řízení. Přesto zůstává prostor pro mnoho dalších potřebných změn. Eckes rozeznává 7 možných bodů k reformě na legislativní úrovni: 1) Zpřesnění cílů sankčního režimu: v každém legislativním aktu provádějícím sankce by mělo být výslovně stanoveno, kterých cílů má být daným opatřením dosaženo. Tato formulace by měla sloužit k řádné aplikaci a interpretaci sankčních opatření.³⁴⁰ 2) Stanovení jasných kritérií listingu, které budou dostatečně jasná, komplexní a zároveň budou poskytovat prostor pro úvahu.³⁴¹ 3) Rozdělení úkolů mezi Radu a národní orgány včetně úpravy specifikace provedení práva na slyšení na národní a evropské úrovni. 4) Stanovení přesných požadavků pro žádost členského státu o zanesení osoby na

³³⁷ ECKES, Christina. *EU Counter-Terrorist Policies and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions: Introduction*. str. 17.

³³⁸ BARTMANN, Julia. *Terrorlisten*. str. 262.

³³⁹ HEUPEL, Monika. *Multilateral sanctions against terror suspects and the violation of due process standards*. str. 311.

³⁴⁰ ECKES, Christina. *EU Counter-Terrorist Policies and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions : What are the Alternatives*. str. 8.

sankční seznam. Forma žádosti by měla získat standardizovanou podobu, popsat přesné důvody návrhu a doposud učiněné kroky na národní úrovni. Stát by měl rovněž popsat, které krok podnikne v případě úspěšné žádosti o zapsání na sankční seznam.³⁴² 5) Formulování národních právních prostředků ochrany subjektu během listingového řízení. 6) Stanovení přesných podmínek vyškrtnutí ze seznamu prostřednictvím orgánů na národní a evropské úrovni. 7) Stanovení přesných podmínek, za kterých má neoprávněně sankcionovaný subjekt možnost uplatnit svůj nárok na odškodnění v reakci na rozsudek v kauze Sison.³⁴³

- b) Institucionální změny. Eckes navrhuje zrušit kritizované jednomyslné hlasování a nahradit ho hlasováním s kvalifikovanou většinou.³⁴⁴ Meerpohl navrhuje v případě OSN časové omezení zapsání na sankční seznam, které by mělo trvat dva roky, pokud by se po této době nevyslovila sankční komise pro setrvání jména na seznamu.³⁴⁵

Podobné opatření by bylo myslitelné i na úrovni EU. Supranacionální povaha opatření EU působí na chování jednotlivých států při hlasování. Bureš uvádí, že je obtížné pro stát vyjádřit svůj odpor proti zapsání subjektu na seznam, když většina dalších států se vysloví pro zápis.³⁴⁶

- c) Procedurální změny. Změny v procesním řízení by měly odrážet názor soudních orgánů EU vyjádřené ve zkoumaných rozsudcích. Mezi nimi ještě Soud prvního stupně zdůraznil nutnost založení rozhodnutí Rady na informacích, které musí být schopny získat i soudní orgány EU. Zároveň by se měly být členské státy schopny zaručit, že rozhodnutí národního státu o podání žádosti na listing bylo přijato v souladu s národním právním rámcem.³⁴⁷ Následně stát musí prokázat, že po iniciaci zapsání na sankční seznam zahájily příslušné orgány další vyšetřování případu.³⁴⁸

³⁴¹ Ibidem.

³⁴² Ibidem.

³⁴³ Ibidem.

³⁴⁴ Ibidem. str. 10.

³⁴⁵ BARTMANN, Julia. *Terrorlisten*. str. 260.

³⁴⁶ BUREŠ, Oldřich. *EU's Fight against Terrorist Finances IN Terrorism and Political Violence* [online]. Vol. 22, č. 3, (2010). [cit. 2013-07-23]. Dostupný z WWW:<http://citation.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/3/1/1/4/3/pages311431/p311431-1.php> str. 36.

³⁴⁷ ECKES, Christina. *EU Counter-Terrorist Policies and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions : What are the Alternatives*. str. 11.

³⁴⁸ Ibidem. str. 11.

Dalším bodem, který navrhla sama Evropská komise ve své zprávě o zlepšení sankčního systému EU v reakci na Protiteroristickou strategii EU a 9 doporučení Financial Action Task Forces je zrychlení zmrazení majetku, které by mělo proběhnout „bezprostředně a bez prodlev“.³⁴⁹ Některé státy nedisponují vlastními pravidly pro zmrazení majetku sankcionovaných osob v případě „vnitřních teroristů“, tedy osob s evropským občanstvím, proto spoléhají výhradně na Skupinu společného postoje 931/SZBP a sankční komise OSN. Bylo by však vhodné vlastní pravidla schválit a obdobně aplikovat.³⁵⁰ Zpráva zároveň doporučuje EU zaměřit se na zhodnocení rizik spojených s fungováním nevládních organizací, které v poslední době přitahují zájem kvůli případům zneužívání organizací pro praní špinavých peněz a chybějícího systému povolení, finančních kontrol a monitorování činnosti.³⁵¹ K dalším doporučením patří podpoření a zavedení protikorupčních iniciativ, podpoření konceptu good governance a zamezení soudních průtahů.³⁵² Zpráva navíc volá po navýšení zdrojů k vybudování dostatečných kapacit k efektivnímu osahování vytyčených cílů.³⁵³

- d) Ustavení monitorovací komise. Jedna z nejefektivnějších inovací sankčního režimu na úrovni OSN v posledních letech bylo ustavení nezávislé monitorovací expertní skupiny, která se zabývá prováděním sankcí. Skupina dosud velmi účelně přispěla ke snaze včas zachytit a odstranit nedostatky provádění sankcí v jednotlivých sankčních systémech zahrnující Al-Kaidu a Talibán.³⁵⁴ Podobný tým by mohl pomoci Radě a Komisi v monitoringu příslušných opatření a poskytnutí expertní analýzy dopadu sankcí.
- e) Ustavení ombudsmana. Zvedení postu ombudsmana v OSN vyvolala podnět Rady bezpečnosti v rezoluci č. 1904 požadující každoroční zvážení a vytipování jmen ze sankčních seznamů pro potenciální vyškrtnutí. Osoba ombudsmana má

³⁴⁹ Ibidem. str. 28.

³⁵⁰ HOWELL, John & Co. *THE EU'S EFFORTS IN THE FIGHT AGAINST TERRORIST FINANCING IN THE CONTEXT OF THE FINANCIAL ACTION TASK FORCE'S NINE SPECIAL RECOMMENDATIONS AND THE EU COUNTER TERRORIST FINANCING STRATEGY (FINAL REPORT)*[online]. European Commission Directorate-General Justice Freedom and Security. 1. 2. 2007. [cit. 2013-07-23]. Dostupný z WWW:<<http://www.statewatch.org/news/2007/sep/eu-terr-finance-report-2007.pdf> > str. 23.

³⁵¹ Ibidem. str. 33.

³⁵² Ibidem. str. 34.

³⁵³ Ibidem. str. 4.

³⁵⁴ UNITED NATIONS, SECURITY COUNCIL. *Report of the Informal Working Group of the Security Council on General Issues of Sanctions.* str. 6.

provádět tento přezkum a doporučit následně konkrétní jména k vyškrtnutí.³⁵⁵ Navíc slouží jako sběrné místo pro podněty od dotčených osob, které proti listingu chtějí podniknout právní kroky.³⁵⁶ Původně časově omezený mandát ombudsmana byl na konci roku 2012 prodloužen na další období. Možnosti zavedení obdobného subjektu a jeho zhodnocení na evropské úrovni se měl očekávaně věnovat mimo jiné rozsudek Soudního dvora v případě Kadi především s ohledem na naplnění principu přezkumu rozhodnutí.³⁵⁷ Německá vláda však například uvádí, že postačuje současný mechanismus obrany, kdy se osoby mohou obrátit s žalobou na neplatnost aktu na Evropský soudní dvůr.³⁵⁸

7.4. Zrušení sankčních režimů

Jako poslední alternativa současného systému sankčních režimů je jeho kompletní zrušení. Pro to mluví několik argumentů. V popředí stojí namítaná nízká efektivita finančních sankcí, jak z finančního hlediska, tak z hlediska praktických dopadů a preventivní funkce. Ve své studii vypracované pro Evropský parlament v roce 2007 zmiňuje Cameron, že: „...*efektivita* [sankcí proti podezřelým z terorismu] *ve smyslu zastavení teroristických skupin v získávání financí* [...] *je pravděpodobně nulová.*“³⁵⁹ Jacobsen současně uvádí, že EU byla schopná v boji proti terorismu celkem efektivně zmrazit aktiva a jiný majetek osob a entit spojených s Talibánem anebo Al-Kaidou, tedy skupinami zahrnutými do sankčního režimu rezoluce č. 1267 OSN. Tak účinná však už nebyla v nalezení a identifikaci skupin nespojených a Al-Kaidou ani

³⁵⁵ ECKERT, Sue; BIERSTEKER, Thomas. *Due Process and Targeted Sanctions An Update of the "Watson Report"* [online]. Rhode Island: Watson Institute for International Studies, Brown University, 2012. [cit. 2013-07-24]. Dostupný z

WWW:<http://www.watsoninstitute.org/pub/Watson%20Report%20Update%2012_12.pdf> str. 9.

³⁵⁶ DEUTSCHER BUNDESTAG. *Antwort der Bundesregierung. auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Ulla Jelpke, Jan Korte, Heidrun Dittrich, weiterer Abgeordneter und der Fraktion DIE LINKE. Drucksache 17/9544. Umsetzung der Listen terroristischer Organisationen und Personen von der Europäischen Union und den Vereinten Nationen.* str.7

³⁵⁷ Watson report str. 5.

³⁵⁸ DEUTSCHER BUNDESTAG. *Antwort der Bundesregierung. auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Ulla Jelpke, Jan Korte, Heidrun Dittrich, weiterer Abgeordneter und der Fraktion DIE LINKE. Drucksache 17/9544. Umsetzung der Listen terroristischer Organisationen und Personen von der Europäischen Union und den Vereinten Nationen.* str. 7.

³⁵⁹ CAMERON, Ian. *Respecting human rights and and fundamental freedoms and EU/UN sanctions: State of play* [online]. Brusel: Evropský parlament, 2008. [cit. 2013-07-25]. Dostupný z WWW:<<http://www.pedz.unimannheim.de/daten/edz-ma/ep/08/EST23015.pdf>> str. 34.

Talibanem.³⁶⁰ Bureš vidí hlavní příčinu v přílišném spoléhání na nesprávných domněnkách: teroristické skupiny nefungují všechny na stejném principu, tudíž se na ně nedají aplikovat jednotná pravidla. Systém transferu peněz typu hawala, tedy celosvětového systému převodu financí není hlavním zdrojem financování terorismu a pravidla regulace aplikovaná pro instituce finančního trhu nemohou být totožně účinná na neformálním trhu s finančními transakcemi.³⁶¹

Účinnost sankcí na evropské úrovni z hlediska objemu zadržovaných aktiv se navíc zdaleka nedá srovnat a poměry ve Spojených státech, kde se objemy pohybují v řádech desítek milionů dolarů. Vzhledem k tomu, že chybí veřejně přístupná a věřitelná data ohledně skutečně postiženého objemu aktiv, lze se spoléhat jen na vyjádření jednotlivých zemí. Například německá vláda uvádí, že k 11. květnu 2012 bylo na základě provedení nařízení č. 881/2002 zmražen objem finančních prostředků 22 fyzických osob ve výši 11 662, 48 euro. Na základě nařízení č. 2580/2001 byl zmražen majetek jedné fyzické osoby ve výši 203,96 euro.³⁶² Naopak ve zvláštním vydání deníku Financial Times v roce 2002 uvedly, že evropské země zmrazily téměř 35 milionů USD aktiv spojených s teroristickými aktivitami od úroků 11. září 2011.³⁶³ Jak však připomíná Bureš, je třeba opustit tradiční přesvědčení o nákladnosti teroristických útoků. Analýza OSN prokázala, že pouze útok z 11. září byl připraven za pomoci finančních prostředků přesahujících šestimístnou sumu. Například známý madridský bombový útok z roku 2004 stál dle odhadu expertů 2000 USD.³⁶⁴

Náhradou zrušeného sankčního konceptu by mohla být již současná praxe boje proti terorismu na národní úrovni, ve které je v poslední době velmi úspěšná zejména Velká Británie, ale i další členské státy EU.³⁶⁵ Opomenuta by zároveň neměla být ani současná konstrukce boje proti terorismu na mezinárodní úrovni prostřednictvím

360 JACOBSON, Michael. *Combating Terrorist Financing in Europe: Gradual Progress* [online]. The Washington Institute. 26.3.2007. Rhode Island: Watson Institute for International Studies, Brown University, 2012. [cit. 2013-07-24]. Dostupný z WWW:< <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/combating-terrorist-financing-in-europe-gradual-progress>>.

361 BUREŠ, Oldřich. *EU Counterterrorism Policy: A Paper Tiger*. str. 188.

362 DEUTSCHER BUNDESTAG. *Antwort der Bundesregierung. auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Ulla Jelpke, Jan Korte, Heidrun Dittrich, weiterer Abgeordneter und der Fraktion DIE LINKE. Drucksache 17/9544. Umsetzung der Listen terroristischer Organisationen und Personen von der Europäischen Union und den Vereinten Nationen*. str. 3.

363 BUREŠ, Oldřich. *EU Counterterrorism Policy: A Paper Tiger*. str. 183.

364 Ibidem, str. 183.

365 JACOBSON, Michael. *Combating Terrorist Financing in Europe: Gradual Progress*.

vícestranných mezinárodních smluv. Jak uvádí Šturma, na mezinárodní úrovni bylo doposud uzavřeno 13 mnohostranných úmluv upravujících různé aspekty boje proti terorismu. Pro potřeby této práce je však nutné zmínit Mezinárodní úmluvu o potlačování terorismu z roku 1999 vypracovanou Ad hoc výborem OSN a schválenou Valným shromážděním. Jedná se o „...*první, skutečně obecně pojatou protiteroristickou úmluvu...zavádějící nový trestný čin financování terorismu*“.³⁶⁶ K červenci 2013 úmluvu signovalo 135 států.³⁶⁷

8. Závěr

Práce se zabývala současnými problémy protiteroristických sankcí finančního typu uplatňované Evropskou unií v rámci strategie boje proti terorismu. Současnou podobou sankčního mechanismu pomohly spoluutvářet v posledním desetiletí velmi výrazně soudní orgány EU, proto se analýza jejich judikatury v reakci na opatření orgánů EU uvalující finanční sankce proti osobám spojeným s terorismem staly těžištěm této práce. Práce si bere za své tvrzení, že současná koncepce sankčních opatření EU se blíží ke konci existence své současné podoby a v blízké budoucnosti bude třeba sankční opatření v souvislosti s judikaturou soudních orgánů EU radikálně proměnit či opustit. Autorka analyzuje výhrady judikované soudy a předkládá varianty dalšího vývoje, které jsou na těchto výhradách postavené.

První část práce, zaměřená na teoretické ukotvení sankčních instrumentů a jejich právní základ v systému OSN a EU prokázala, že sankční systémy ve své současné konstrukci jsou sice na úrovni OSN a EU dostatečně právně ukotveny, avšak díky poměrně častým snahám o redefinování pojmů, zvýšení právní ochrany dotčených subjektů a judikatuře soudních orgánů EU mohou vyvolávat právní nejistotu. Právní rámec sankčních opatření EU se nešťastně dotýká komunitární i unijní politiky, Společné zahraniční i bezpečnostní politiky i společné obchodní politiky a Evropského

³⁶⁶ ŠTURMA, Pavel. Mezinárodní smlouvy v boji proti terorismu [online]. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze [cit. 2013-07-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.svses.cz/konference/bezp05/texty/sturma.pdf>> str. 7.

³⁶⁷ UNITED NATIONS TREATY COLLECTIONS. 11. International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism [online]. New York, 9. 12. 1999. [cit. 2013-07-27]. Dostupný z WWW: <http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII11&chapter=18&lang=en>.

prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Tato kombinace spolu s rozdílným zapojením Rady EU a Evropské komise a odpovídajícím způsobům hlasování způsobuje velkou nepřehlednost a v některých případech i nepředvídatelnost, která brání hlubším zásahům do celého systému politickou vůlí. Není proto náhoda, že první změny sankčních režimů následovaly teprve po zásahu soudní moci ve prospěch základních práv osob zanesených na sankční seznam.

Druhá část práce, analyzující rozsudky soudních orgánů EU názorně ilustruje absenci odpovídajících procesních a hmotněprávních záruk, které by zabránily porušování základních lidských práv. Částečně lze tento fakt ospravedlnit výjimečnou a preventivní povahou sankčních opatření, avšak bojem proti terorismu nelze zaštitit jakékoli porušení lidských práv. Soudní orgány EU vyvinuly s odkazem na odlišnou povahu vnitřního a vnějšího listingového řízení dva paralelní systémy, v nichž si účastníci co do rozsahu svých procesních práv si nejsou rovni, ačkoli jejich postavení je stejné. Tato dvojkolejnost spolu s pasivním přístupem Tribunálu se Soudního dvora EU k tomuto problému (ani Tribunál, ani Soudní dvůr EU doposud výslovně nevyjádřili, jaká úroveň procesních práv by byla dostačující k účinné ochraně práv ve vnějším listingovém řízení či za jakých podmínek by měl subjekt neoprávněně zanesený na sankční seznam nárok na odškodnění), představuje nebezpečný stav, který hrozí v extrémním případě až disfunkcí právního systému EU. Třetí část práce reflektuje výtky soudů vůči sankčnímu systému a navrhuje možné alternativy a vylepšení současného stavu.

S ohledem na formulaci výzkumné otázky a analýzu rozsudků soudních orgánů lze konstatovat částečné potvrzení hypotézy o nutnosti změnit stávající sankční systém EU, nelze však verifikovat tvrzení o jeho celkovém nahrazení nebo opuštění z těchto důvodů: soudní orgány EU se v průběhu posledních 10 let vyjádřily v několika desítkách případů k problémům sankčních opatření. I když vybrané případy (Kadi, PMOI, Sison) vyvolaly zřejmě největší ohlas, žádný případ nevyvolal nutnost opravdu komplexní institucionální reformy systému. Vytýkané problémy se týkaly nejčastěji jednotlivých lidských práv (právo na slyšení, soudní přezkum, vlastnické právo) a jejich souladu s evropskými právními principy na úrovni EU, nikoli členských států. Dalším střed zájmu soudu vyvolal vztah těchto právních principů s mezinárodním právem a procedurálními standardy poskytovanými OSN. Ačkoli se Soudní dvůr neztotožnil se závěry Soudu prvního stupně o mezinárodní hierarchii právních norem, téma vta

evropského a mezinárodního práva stále vyvolává řadu otázek s ohledem na tvrzenou nutnost přezkumu rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN. Je na místě položit otázku, zda toto tvrzení neotevřít možnost přezkumu jiných rezolucí Rady bezpečnosti mající jen nepřímý (deklarovaný) vztah k protiteroristickým sankčním opatřením. Současně však rozhodnutí Soudního dvora v kauze Kadi vede k otázce, jakou roli v budoucnu budou hrát národní ústavní soudy v otázce souladu práv osob zapsaných na seznam a národních katalogů základních práv. Někteří akademici nevyklučují ani vstup národních soudů do hry vykonáváním vlastní pravomoci nad dodržováním základních práv a prosazování lokální verze chápání základních práv a svobod.

Důležitým tématem je pro soudy EU přístup k informacím a jejich využití v naplnění práva na soudní přezkum. Na evropské úrovni došlo spolu s rozsudkem PMOI k jasnějšímu vymezení pravomocí států, resp. příslušných státních orgánů a EU z hlediska předávání a zacházení s informacemi vedoucími k založení rozhodnutí o listingu. V systému vnějšího listingového řízení je tento problém v současné době nejzávažnější a pouze chybějící politický konsens brání dosažení nové úpravy v této oblasti. K neméně závažnému problému patří (avšak nikoli dle názoru Evropského soudního dvora) nárok na odškodnění za neprávem provedený listing. Jak dokládá série rozhodnutí v případě Sison, Evropská unie nepopírá porušení svých hodnot a principů v proběhlém listingovém řízení, avšak staví peněžní hodnoty nad tyto principy, když upírá za desetiletí neoprávněně trvajícím zapsáním na seznam žalobci nárok na získání (byť symbolické) náhrady. Zcela na místě je pak otázka o skutečné povaze proklamovaných přechodných (Kadi) nebo preventivních (Sison) sankčních opatření jejichž délka přesahuje 10 let. Přestože soudy judikovaly (Kadi), že finanční sankce mají preventivní povahu a neimplikují podezření z trestně-právní činnosti, vzbuzují praktické dopady sankcí (sociální izolace, nemožnost nakládat s majetkem doložitelného původu, dopady na rodinné příslušníky a osobnostní práva) otázku nad skutečnou jejich skutečnou povahou.

Možnosti řešení současného stavu souvisí s povahou sankčních režimů na úrovni OSN i EU jako z větší části politických rozhodnutí o zapsání subjektu, resp. navenek jasně viditelné snaze bojovat proti fenoménu terorismu i přes nízkou efektivitu těchto opatření. Tomu nahrává i současné mocenské rozestavení Rady bezpečnosti OSN se systémem stálých a nestálých členů. Stálým členům by větší reforma sankčních režimů

omezila postavení a moc nad konečnou podobou sankčního seznamu. Navíc mnoho států nepřestává věřit, že finanční sankce jsou nejúčinnějším nástrojem v boji proti financování terorismu. Dalším faktorem podporující současný stav je systém hlasování v Radě EU znemožňující vyvinutí výraznějšího odporu proti zapsání určitých subjektů včetně netransparentních aktivit Pracovní skupiny společné pozice 931, které podkopávají demokratické principy.

Mimo úroveň EU je překvapivé sledovat absenci kritiky stávajícího systému ze strany nevládních organizací, kde kromě v poslední době zaznamenané výraznější aktivity Watsonova institutu, Evropského centra pro ústavní a lidská práva a Rady Evropy nenajdeme nápadnější organizaci či osobnost vystupujících v otázce sankčních režimů.

Za navrhovaných alternativ současné podoby sankčních režimů se v krátkodobém měřítku jeví autorce jako nejpravděpodobnější zachování systému vnitřního a vnějšího listingového řízení na úrovni EU za současného vyrovnání katalogu základních procedurálních práv dotčených v obou režimech. Tento krok však bude nejpravděpodobněji podpořen určitou formou dohody mezi OSN a EU o výměně informací zakládajících rozhodnutí o listingu. Současně bude vpřed postupovat snaha o hodnocení efektivity sankčního systému. V úvahu proto připadá ustavení zvláštního expertního týmu, na který by byly přeneseny kompetence Pracovní skupiny společné pozice 931 za současného ustavení monitorovací skupiny k evaluaci efektivnosti sankcí z hlediska dopadu na činnost teroristických organizací a objemu zadržovaných finančních prostředků, jež v Evropě představují ve srovnání se Spojenými státy spíše zanedbatelný objem. Právě efektivita sankčních opatření bude v dlouhodobém horizontu stát pravděpodobně za opuštěním celého sankčního konceptu v závislosti na proměně fenoménu terorismu jako takového. Kromě snižujících se finančních nároků na vyvíjení teroristických aktivit vstupuje do hry také proměnná nová kvalita terorismu. Ten nabírá v posledních letech na síle v oblasti kyberprostoru, práce s informacemi, realizace terorismu (únos), včetně sólových akcí a nových forem pravicového extremismu. Na tyto proměny bude muset světové společenství reagovat rychleji.

Přes všechny vytýkané nedostatky však systém finančních sankcí EU funguje na vyšší úrovni než v OSN, zejména díky neexistenci přezkumné instance rozhodnutí Rady

bezpečnosti a nedávným změnám (poskytování odůvodnění, zapojení komitologie, sdělování informací bez prodlení, zveřejňování informací o listingu v Úředním věstníku EU, poučení z případů a podobně). Výsledkem je lepší ochrana procedurálních práv, než poskytuje OSN. Zároveň nikdy nelze zcela zabránit, aby rozhodnutí nebyla založena více na politických úvahách, než na faktech.

8.1. Summary

The thesis dealt with contemporary problems of anti-terrorist financial sanctions imposed by the EU on the basis of its Anti-terrorist Strategy. The EU nowadays faces harsh criticism over problems with lacking efficiency and violation of human rights standards while exercising sanction instruments. Current shape of this system helped to create distinctively European judicial bodies. Due to this fact, the most important case rulings on the imposed financial sanctions against individuals suspected of terrorism are in focus of the thesis. Author states, that current conception of sanction mechanism within the EU comes to an end and will be soon replaced or abandoned or radically changed in compliance with the courts' statements and practice of the courts. This proposition answers the research question: *Does the current construction of EU sanctions measures represent the very last and flawless form of its development? Or is it the case that the whole system will have to be replaced or radically changed?* The Author analysis objections articulated by the EU judiciary propose possibilities of further development and assess these options.

First part of the thesis proved, that sanction systems are on the UN and EU level sufficiently anchored, however, permanent changes of definitions, procedural rights, installment of new institutional bodies (Ombudsperson) and rulings of the EU judiciary may incite legal uncertainty. On the EU level, tangled legal framework of sanction system, complicated voting system and declared violation of fundamental rights and principles of the EU cause chaos and refrain the Community from exercised deep changes.

Second part of the thesis analysis the most famous cases of the EU judicial bodies regarding the shortages of the sanction system. European Courts have several

times ruled that current system does not secure full exercise of basic procedural rights guaranteed by the EU in both external and internal listing system. The famous Kadi ruling points to the absenting agreement over the hierarchy of international legal norms and relationship between the European and international legal systems. Moreover, the main grievance lies in the access to information on which is the listing decision on the UN level based. This prevents the EU judiciary to fulfill the basic right to judicial review. In the second system of internal listing are procedural rights on the national and EU level better regulated especially after recent changes and clarification of competencies.

The author proposed several alternatives and possible modification of the system suggesting, that current shape of listing processes need in a long term deep changes. In a short term time, a possible agreement over the information access between the EU, UN and third party states. Among other possible changes, the author believes in installment of new monitoring teams helping the Council and Commission in better and democratically exercising their duties. In a long term time, world community need to adjust the system to new forms of terrorist activities suggesting that affecting terrorism financing is simply not effective (at least at the EU level) and does not respond to more urgent issues e.g. charity working groups, „lonely wolfs“ terrorist and others.

9. Použité zdroje

9.1. Monografie

ANDERSSON, Torbjörn. Targeted Sanctions: How to Enforce Institutionalized Fear and Maintain the Rule of Law IN AMBOS, Kai. *Europäisches Strafrecht Post-Lissabon*. Göttinger Studien zu den Kriminalwissenschaften. Göttingen: Universitätsverlag Göttingen. 2011. 145 str., ISBN: 978-3-86395-021-7.

BARTMANN, Julia. *Terrorlisten*, Berlin: Boorberg, R. Verlag, 2011. 333 str. ISBN 978-3415047204.

BUREŠ, Oldřich. *EU Counterterrorism Policy: A Paper Tiger*. Farnham: Ashgate, 2011. 290 str. ISBN 978-1-4094-1123-9.

ECKES, Christina. *EU Counter-Terrorist Policies and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions*. Introduction. New York: Oxford University Press, 2009. 330 str. ISBN 978-0199573769.

MALENOVSKÝ, Jiří: *Mezinárodní právo veřejné, Obecná část*. Masarykova univerzita. Brno: Doplněk, 2002. 552 str. ISBN 978-80-7239-218-6.

SHABTAI, Rosenne. *The Court and the United Nations*. Svazek 1. Leiden: Brill, 2006. 1892 str. ISBN 90-04-15019-6.

9.2. Články v odborných časopisech

BÍLKOVÁ, Veronika. *Případy Kadi a Al Barakaat International Foundation*. Policy Paper ÚMV. [online]. Ústav mezinárodních vztahů, březen 2009. [cit. 2013-07-07]. Dostupný z WWW: <<http://iir.cz/upload/PolicyPapers/2009/Bilkova-Pripady-Kadi.pdf>> 11 str.

BÍLKOVÁ, Veronika. *PŘÍPAD OMPI/PMOI (ORGANISATION DES MODJAHEDINES DU PEUPLE D'IRAN/PEOPLE'S MOJAHEDIN ORGANIZATION OF IRAN)*. Policy Paper ÚMV. [online]. Ústav mezinárodních vztahů, březen 2009. [cit. 2013-07-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.dokumenty-iir.cz/PolicyPapers/Bilkova-Pripad-PMOI.pdf>> 12 str.

BRADY, Hugo. *The EU and human rights: a new era under the Lisbon Treaty* [online].

Brussels: Centre for European reform, 2010. [cit. 2013-06-23]. Dostupný z WWW:<http://www.eepa.be/wcm/dmdocuments/OSI_Lisbon_Treaty_Implications_2010-06.pdf> 36 str.

BURCA, Grainne. *The EU, the European Court of Justice and the International Legal Order after Kadi* [online]. Jean Monnet working paper 01/09. [cit. 2013-07-09].

Dostupný z WWW: <<http://centers.law.nyu.edu/jeanmonnet/papers/09/090101.pdf>> 57 str.

BUREŠ, Oldřich. *EU's Fight against Terrorist Finances IN Terrorism and Political Violence* [online]. Vol. 22, No. 3, (2010). [cit. 2013-07-23]. Dostupný z WWW:<http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/3/1/1/4/3/p_ages311431/p311431-1.php> 44 str.

CAMERON, Ian. *Respecting human rights and and fundamental freedoms and EU/UN sanctions: State of play* [online]. Brusel: Evropský parlament, 2008. [cit. 2013-07-25]. Dostupný z WWW:<<http://www.pedz.unimannheim.de/daten/edz-ma/ep/08/EST23015.pdf>>

DANOSH, Shelly. *The Kadi Case: The International Position od the European Union after the Ruling* [online]. European Forum at the Hebrew University, 12/2009. [cit. 2013-07-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.ef.huji.ac.il/publications/Danosh.pdf>> 59 str.

DE GOEDE, Marieke. Blacklisting and the ban: Contesting targeted sanctions in Europe IN *Security Dialogue*. Vol. 42, No. 6. (2011). str. 499 – 515.

DEUTSCHER BUNDESTAG. *Antwort der Bundesregierung. auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Ulla Jelpke, Jan Korte, Heidrun Dittrich, weiterer Abgeordneter und der Fraktion DIE LINKE. Drucksache 17/9544. Umsetzung der Listen terroristischer Organisationen und Personen von der Europäischen Union und den Vereinten Nationen* [online]. 22. 5. 2012. [cit. 2013-07-20]. Dostupný z WWW:<<http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/097/1709786.pdf>>.

DRULÁKOVÁ, Radka; TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana; ZEMANOVÁ, Štěpánka. Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí. *Mezinárodní vztahy*. Vol. 44, No. 1 (2009). [cit. 2013-06-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/315>> str. 66-85.

ECKES, Christina. *Controlling the Most Dangerous Branch from Afar: Multilayered Counter-Terrorist Policies and European Judiciary* [online]. Amsterdam Centre for European Law and Governance. Working Paper Series 2011 – 02. Amsterdam: University of Amsterdam, March 2011. [cit. 2013-06-02]. Dostupný z WWW:<https://papers.ssrn.com/sol3/Data_Integrity_Notice.cfm?abid=1865785> 35 str.

ECKERT, Sue; BIERSTEKER, Thomas. *Due Process and Targeted Sanctions An Update of the "Watson Report"* [online]. Rhode Island: Watson Institute for International Studies, Brown University, 2012. [cit. 2013-07-24]. Dostupný z WWW:<http://www.watsoninstitute.org/pub/Watson%20Report%20Update%2012_12.pdf> str. 40.

ERIKSSON, Michael. *In Search of a Due Process – Listing and Delisting Practices of the European Union* [online]. Uppsala: Uppsala University, 2009. [cit. 2013-06-12]. Dostupný z WWW: <http://www.uu.se/digitalAssets/99/99245_in_search_091119.pdf> 26 str.

FERMON, Jan; BEYS, Mathieu. THE CASE OF PROF. JOSE MARIA SISON : LABELING DISSENT AS “TERRORISM” BY THE EU, So called anti-terrorist legislation brings back the procedural rules of the Spanish inquisition and punishments of the Ancien Regime like “civil death” in a witch-hunt against progressive forces and dissent [online]. Příspěvek „ Congress of the International Association of Democratic Lawyers“ Paříž, 7.6 – 11.6 2005. [cit. 2013-07-11]. Dostupný z WWW:<[http://www.nlginternational.org/report/THE_CASE_OF_PROF. JOSE MARIA SISON LABELING DISSENT AS TERRORISM BY THE EU by Progress Lawyers Network.pdf](http://www.nlginternational.org/report/THE_CASE_OF_PROF._JOSE_MARIA_SISON_LABELING_DISSENT_AS_TERRORISM_BY_THE_EU_by_Progress_Lawyers_Network.pdf)> 15 str.

FRIEDMAN, Uri. Smart sanctions: a short history [online]. *Foreign Policy*, 5/6 2012. [cit. 2013-05-30]. Dostupný z WWW:<http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/04/23/smart_sanctions> 7 str.

GINSBORG, Lisa; SCHEININ, Martin. *You Can't Always Get What You Want: The Kadi II Conundrum and the Security Council 1267 Terrorist Sanctions Regime* [online]. IN *Essex Human Rights Review*, Vol. 8, No. 1, October 2011. [cit. 2013-07-09]. Dostupný z WWW:<<http://ssrn.com/abstract=1407079>> 13 str.

GORDON, Joy. Smart sanctions revisited [online] IN *Ethics & International Affairs*, Vol. 25, No. 3 (2011). [cit. 2013-05-30]. Dostupný z WWW:<<http://www.invisiblewar.net/wp-content/uploads/2010/08/Smart-Sanctions-Revisited2.pdf>> str. 315 – 335.

HERRNFELD, Hans. Rechtsgrundlage für "smart sanctions" zur Bekämpfung von Terrorismus : Anmerkungen zum Urteil des Gerichtshofs in der Rs. C-130/10, Europäisches Parlament/Rat IN *Europarecht*, Vol. 48, No. 1 (2013). str. 87 – 98.

HEUPEL, Monika. Multilateral sanctions against terror suspects and the violation of due process standards IN *International Affairs* , Vol. 85, No. 2 (2009). str. 307 – 321.

JACOBSON, Michael. *Combating Terrorist Financing in Europe: Gradual Progress* [online]. The Washington Institute. 26.3.2007. Rhode Island: Watson Institute for International Studies, Brown University, 2012. [cit. 2013-07-24]. Dostupný z WWW:<<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/combating-terrorist-financing-in-europe-gradual-progress>>.

KAUNERT, Christian; LÉONARD, Sarah. Between rock and a hard place IN *Cooperatin and Conflict*. Vol. 47, No. 4. (2012). str. 473 – 494.

KREUTZ, Joakim. *Hard Measures by a Soft Power? Sanctions Policy of the European Union* [online]. Paper 45. Bonn: Bonn International Center for Conversion, 2010. [cit. 2013-06-07]. Dostupný z WWW:<http://www.pcr.uu.se/digitalAssets/18/18339_paper45.pdf> 50 str.

MORGAN, Georgiana. *The Kadi Saga: UN targeted asset-freezing sanctions under scrutiny*. King's student Law Review: Blog series.[online]. King's College London, 28. 5. 2013. [cit. 2013-07-01]. Dostupný z WWW:

<http://kslr.org.uk/blogs/europeanlaw/2013/05/28/the-kadi-saga-un-targeted-asset-freezing-sanctions-under-scrutiny/#_ftnref1>.

POLI, Sara, TZANOU, Maria. The Kadi Rulings: A Survey of the Literature IN *Yearbook of European Law*. Vol. 28, No. 1 (2009). str. 533 – 558.

RUDOLF, Peter. *Sanctions in International Relations: On the Current State of Research* [online]. SWP Research Paper. Berlin, June 2007. [cit. 2013-06-01]. Dostupný z WWW: <http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2007_RP06_rdf_ks.pdf> str. 7.

SCHUBERT, Anja. *Rechtliche Grundlagen für die Verhängung zielgerichteter Sanktionen* [online]. Deutscher Bundestag. 1.6. 2011. [cit. 2013-06-16]. Dostupný z WWW:<http://www.bundestag.de/dokumente/analysen/2011/smart_sanctions.pdf>. 13 str.

SVOBODA, Pavel. Sison III. EU Non-contractual Liability for Damages and the So-called Smart Sanctions. IN *International Journal for Legal Research*. Vol. 2, No. 4 (2012). str. 341 – 350.

ŠTURMA, Pavel. Mezinárodní smlouvy v boji proti terorismu [online]. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze [cit. 2013-07-27]. Dostupný z WWW:<<http://www.svses.cz/konference/bezp05/texty/sturma.pdf>> 10 str.

TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana. Opatření proti financování terorismu: ladění pravidel pro vytváření evropských sankčních seznamů. [online]. IN *Současná Evropa*, 2/2010. [cit. 2013-07-11]. Dostupný z WWW:<<http://www.vse.cz/se/abstrakt.php3?IDcl=38>>.

TZANAKOPOULOS, Antonios. Judicial Dialogue in Multi-Level Governance: The Impact of the Solange Argument [online] IN Fauchald, Ole Kristian; Nollkaemper, André (eds.) *The Practice of International and National Courts and the (De-)Fragmentation of International Law*. Hart, Oxford, [cit. 2013-07-09]. Dostupný z WWW: <<http://ssrn.com/abstract=1407079>>. str. 185-215.

9.3. Dokumenty EU a OSN

EUROPEAN COMMISSION. *Sanctions or restrictive measures. European External Action Service* [online]. 2008. [cit. 2013-06-16]. Dostupný z WWW: <http://eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/docs/index_en.pdf>.

EUROPEAN COMMISSION. *Summaries of EU legislation: Civil Protection Mechanism* [online]. [cit. 2013-06-08]. Dostupný z WWW:<http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/l28003_en.htm>.

EUROPEAN COMMISSION. *Summaries of EU legislation: Counter-terrorism strategy* [online]. [cit. 2013-06-10]. Dostupný z WWW:<http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/l33275_en.htm>.

EUROPEAN COMMISSION. *Summaries of EU legislation: Execution of orders freezing property or evidence* [online]. [cit. 2013-06-08]. Dostupný z WWW:<http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/116009_en.htm>.

EUROPEAN COMMISSION. *Summaries of European legislation: Fight against terrorism* [online]. [cit. 2013-06-12]. Dostupný z WWW:<http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/index_en.htm>.

EUROPEAN COMMISSION. *Summaries of EU legislation: The Stockholm Programme* [online]. [cit. 2013-06-01]. Dostupný z WWW:<http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/jl0034_en.htm>.

EUROPEAN COMMISSION. HOME AFFAIRS. *The EP votes on the common Asylum system* [online]. Sdělení. 12. 6. 2013. [cit. 2013-06-13]. Dostupný z WWW:<http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/20130612_01_en.htm>.

EUROPEAN UNION EXTERNAL ACTION. Consolidated List of persons, groups and entities subject to EU financial sanctions [online]. [cit. 2013-06-23]. Dostupný z WWW:<http://eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/consol-list_en.htm>.

EUROPEAN UNION. OFFICIAL JOURNAL OF EUROPEAN COMMUNITIES. *Council Common Position* [online]. 2011/931/CFS., L 344/93, 28. 12. 2001. [cit. 2013-06-14]. Dostupný z WWW:<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:344:0093:0096:EN:PDF>>.

EVROPSKÁ UNIE. *Generální advokát Y. Bot navrhuje, aby Soudní dvůr zrušil rozsudek Tribunálu „Kadi II“*. Tisková zpráva, 19. 3. 2013. [online]. [cit. 2013-07-09]. Dostupný z WWW:<http://europa.eu/rapid/press-release_CJE-13-33_cs.htm>.

EVROPSKÁ UNIE. NAŘÍZENÍ KOMISE (ES) č. 1190/2008 ze dne 28. listopadu 2008, kterým se po sto první mění nařízení Rady (ES) č. 881/2002 o zavedení některých zvláštních omezujících opatření namířených proti některým osobám a subjektům spojeným s Usámou bin Ládinem, sítí Al-Kajdá a Talibanem [online]. Úřední věstník Evropské unie. 2. 12. 2008. [cit. 2013-07-09]. Dostupný z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:322:0025:0026:CS:PDF>>.

EVROPSKÁ UNIE, ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EU. Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie [online]. C83/47. 30. 3. 2010. [cit. 2013-06-05]. Dostupný z WWW:<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>>.

RADA EVROPSKÉ UNIE. Evropská bezpečnostní strategie [online]. [cit. 2013-06-08]. Dostupný z WWW:<<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIICS.pdf>> 15 str.

RADA EVROPSKÉ UNIE. *Boj proti terorismu: EU Counter-terrorism Coordinator* [online]. [cit. 2013-06-14]. Dostupný z WWW:<<http://www.consilium.europa.eu/policies/fight-against-terrorism/eu-counter-terrorism-co-ordinator?lang=cs>>.

RADA EVROPSKÉ UNIE. EVROPSKÁ UNIE: INFORMATIVNÍ PŘEHLED. *Seznam EU uvádějící osoby, skupiny a subjekty podléhající zvláštním opatřením k boji proti terorismu* [online]. 22. 12. 2009. [cit. 2013-06-14]. Dostupný z WWW:<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/091222_EU_terrorist_list-CS.PDF>. 6 str.

RADA EVROPSKÉ UNIE. *Pokyny k provádění a vyhodnocování omezujících opatření (sankcí) v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU* [online]. Brusel, 2. 12. 2005. [cit. 2013-06-06]. Dostupný z WWW:<<http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/05/st15/st15114.cs05.pdf>>.

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. OSN: *Dokumenty OSN: Charta Organizace Spojených národů* [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupný z WWW:<<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>> 61 str.

ORGANISATION OF THE UNITED NATIONS. UN: COUNTER-TERRORISM COMMITTEE. *Our Mandate* [online]. [20.6.2013]. [cit. 2013-06-20]. Dostupný z WWW:<<http://www.un.org/en/sc/ctc/>>.

SOD PRVNÍHO STUPNĚ EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ. THE COURT OF FIRST INSTANCE ANNULS THE COUNCIL ACTS FREEZING JOSE MARIA SISON'S FUNDS. [online]. Tiskové prohlášení, 30.9.2009. [cit. 2013-07-12]. Dostupný z WWW:<<http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2009-09/cp090080en.pdf>>.

UNITED NATIONS ORGANISATION, UN: *Guidelines of the Committee for the Conduct of its Work* [online]. [cit. 2013-06-01]. Dostupný z WWW:<http://www.un.org/sc/committees/1267/pdf/1267_guidelines.pdf> 19 str.

UNITED NATIONS, SECURITY COUNCIL. Report of the Informal Working Group of the Security Council on General Issues of Sanctions [online]. S/2007/997. [cit. 2013-07-20]. Dostupný z WWW:<http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2006/997>.

UNITED NATIONS. *Security Council Sanctions Committees: An Overview* [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupný z WWW:<<http://www.un.org/sc/committees/>>.

UNITED NATIONS TREATY COLLECTIONS. 11. International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism [online]. New York, 9. 12. 1999. [cit. 2013-07-27]. Dostupný z WWW:<http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVII111&chapter=18&lang=en>.

9.4 Internetové zpravodajství

EUOBSERVER. EU ministers drop Iran group from terror list. [online]. článek, 26. 1. 2009. [cit. 2013-07-11]. Dostupný z WWW:< <http://euobserver.com/foreign/27472>>.

EUOBSERVER. *EU verdict on Iran group creates legal quandary*. [online]. článek, 4. 12. 2008. [cit. 2013-07-10]. Dostupný z WWW:< <http://euobserver.com/foreign/27234>>.

GEARTY, Conor. *Kadi II*. [online]. Blog: Europialaw, 25. 3. 2013. [cit. 2013-07-10]. Dostupný z WWW:< <http://eutopialaw.com/2013/03/25/kadi-ii/>>.

RETMANN, Andrew. EUOBSERVER.COM. *EU's secret counter-terror group to face scrutiny* [online]. 13. 6. 2007. Dostupný z WWW:< <http://euobserver.com/foreign/24266>>.

SMOLEK, Martin. Yusuf (Kadi) a spol. aneb o tahání horkých kamenů z ohně Soudním dvorem. Blog. [online]. Jiné právo, 5.9.2008. [cit. 2013-07-07]. Dostupný z WWW:< <http://jinepravo.blogspot.de/2008/09/yusuf-kadi-spol-aneb-o-tahn-horkch.html>>.

9.5. Přednášky

SVOBODA, Pavel. Vnější vztahy EU: hospodářské sankce [přednáška]. Právnická fakulta UK. Praha, 9. 12. 2011.

9.6. Akademické práce

SANDSTRÖM Anna-Malin. The Expansion of EU Sanctions Policy- Institutional or Political Factors? [online]. Diplomová práce. Uppsala: Uppsala Universitet, 30. 9. 2008. Dostupný z WWW:< <http://student.statsvet.uu.se/modules/student/studentinfo/visadokument.aspx?id=1665>> 52 str.

9.6. Rozsudky soudních orgánů EU

C-130/10 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. 7. 2012, [online]. Evropský parlament proti Radě Evropské unie [cit. 2013-06-15]. Dostupný z WWW:< <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=125222&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=336590>>.

T-315/01 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 21. září 2005, [online]. Yassin Abdullah Kadi proti Radě Evropské unie a Komisi Evropských společenství. [cit. 2013-07-06]. Dostupný z WWW:< <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=59906&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2780474>>.

C-402/05 P Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. září 2008, [online]. Kadi a Al Barakaat International Foundation proti Radě a Komisi Evropské unie. [cit. 2013-07-09]. Dostupný z WWW:<

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=67611&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2780474> >.

Spojené věci C-584/10 P, C-593/10 P a C-595/10 P, STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA YVESE BOTA přednesené dne 19. března 2013. [online]. [cit. 2013-07-09]. Dostupný z

WWW:<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=135223&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2780474>>.

T-228/2002 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 12. prosince 2006, [online]. Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran proti Radě Evropské unie. [cit. 2013-07-10]. Dostupný z WWW:<

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=66370&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2800192>>.

T 284/2008 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 4. prosince 2008, [online]. People's Mojahedin Organization of Iran proti Radě Evropské unie. [cit. 2013-07-10]. Dostupný z

WWW:<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=72681&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2802422L>>.

C 27/2009 P Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. prosince 2011, [online]. Francouzská republika proti People's Mojahedin Organization of Iran. [cit. 2013-07-11]. Dostupný z WWW:<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=117189&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2803748>>.

T-110/03, T-150/03 a T-405/03 Rozsudek soudu prvního stupně ze dne 26. dubna 2005, [online]. Jose Maria Sison proti Radě Evropské unie. [cit. 2013-07-11]. Dostupný z WWW:<

<http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=58796&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1540172>>.

C 266/2005 P Rozsudek Soudního dvora ze dne 1. února 2007, [online]. Jose Maria Sison proti Radě Evropské unie. [cit. 2013-07-11]. Dostupný z WWW:<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=66056&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2812537>>.

T 47/03 Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 11. července 2007, [online]. Jose Maria Sison proti Radě Evropské unie. [cit. 2013-07-12]. Dostupný z WWW:<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=62406&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2812537>>.

T 341/2007 Rozsudek Tribunálu ze dne 23. listopadu 2011, [online]. Jose Maria Sison proti Radě Evropské unie. [cit. 2013-07-12]. Dostupný z WWW:<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=115081&mode=lst&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=CS&cid=2816056>>.

9.7. Zprávy nevládních organizací

HOWELL, John & Co. *THE EU'S EFFORTS IN THE FIGHT AGAINST TERRORIST FINANCING IN THE CONTEXT OF THE FINANCIAL ACTION TASK FORCE'S NINE SPECIAL RECOMMENDATIONS AND THE EU COUNTER TERRORIST FINANCING STRATEGY (FINAL REPORT)*[online]. European Commission Directorate-General Justice Freedom and Security. 1. 2. 2007. [cit. 2013-07-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.statewatch.org/news/2007/sep/eu-terr-finance-report-2007.pdf>> str. 55.

SULLIVAN, Gavin; Hayes, Ben. *BLACKLISTED: Targeted sanctions, preemptive security and fundamental rights* [online]. Berlin: European Center for Constitutional and Human Rights e. V. (ECCHR). 10. 12. 2010. [cit. 2013-07-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.ecchr.de/index.php/ecchr-publikationen/articles/blacklisted-targeted-sanctions-preemptive-security-and-fundamental-rights.867.html>> 130 str.

9.8. Jiné

GÖSSNER, Rolf. Big Brother Award 2008: Category Europe/EU [online]. 24. 10. 2008. [cit. 2013-07-23]. Dostupný z WWW: <<https://www.bigbrotherawards.de/2008-en/eu/>>.

PROSCRIBED ORGANISATIONS APPEAL COMMISSION. Appeal No: PC/02/2006. [online]. [cit. 2013-07-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.siac.tribunals.gov.uk/poac/Documents/outcomes/PC022006%20PMOI%20FINAL%20JUDGMENT.pdf>>.